

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

UUSIMAA- OHJELMA 2.0

UUSIMAA-OHJELMA 2.0

Visio • Strategiset painopisteet
Tavoitteet ja toimenpiteet

Uudenmaan liiton julkaisu A 36 - 2017
ISBN 978-952-448-478-7
ISSN 2342-3781

Kuvitukset: Raquel Benmergui
Ulkoasu: Anni Levonen

Verkojulkaisu
Helsinki 2017

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

UUSIMAA-OHJELMA 2.0

KUVAILEHTI	4
ESIPUHE	5
MAAKUNTA MURROKSESSA JA MUUTOKSESSA	6
Muutoksen ajurit	6
Väestö	8
Kaupungistuminen.....	8
Elinkeinot ja työpaikat.....	9
Uudenmaan vahvuudet	11
Uusimaa Euroopassa	12
Alueiden vertailu	12
VISIO.....	18
Helsinki Region 2050 – Cool & the most Vibrant region in Europe	18
STRATEGISET PAINOPISTEET	19
Hyvinvoiva ja osaava ihminen	20
Menestyvä ja vastuullinen bisnes.....	20
Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta	20
TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	21
Hyvinvoiva ja osaava ihminen	22
Tavoite 1: Tulevaisuuden osaavat uusmaalaiset.....	23
Tavoite 2: Kansainvälisyydestä vahvuutta.....	24
Tavoite 3: Parhaat hyvinvointipalvelut, aktiiviset asukkaat.....	26
Tavoite 4: Turvallisuutta solidaarisuudesta	28
Menestyvä ja vastuullinen bisnes	29
Tavoite 5: Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä	30
Tavoite 6: Liiketoimintaa kiertotaloudesta.....	32
Tavoite 7: Kansainvälistä osaamista ja investointeja	34
Tavoite 8: Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä.....	36
Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta	38
Tavoite 9: Hiilineutraali Uusimaa 2035	39
Tavoite 10: Kestävä ja turvallinen Uusimaa.....	42
Tavoite 11: Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta.....	45
Tavoite 12: Helposti liikkeelle, varmasti perille	46
SEURANTA JA MITTAAMINEN	49
Arvoperustana tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja osallisuus	49
Seurattavat ilmiöt ja mittarit.....	50
MAAKUNTAOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT.....	57
Maakuntauudistus muuttaa kansallisen toimintaympäristön.....	59
LIITTEET	60
Liite 1 – Älykkään erikoistumisen strategia.....	60
Liite 2 – Rahoituslähteitä ohjelman toimeenpanoon.....	61
Liite 3 – Yhteenvedo ympäristöselostuksesta.....	62
LÄHDELUETTELO	63

KUVAILULEHTI

Julkaisun nimi

Uusimaa-ohjelma 2.0. Visio, strategiset painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

Julkaisija

Uudenmaan liitto

Tekijät

Liisa Hyttinen ja Lauri Kuukasjärvi

Julkaisusarjan nimi ja sarjanumero

Uudenmaan liiton julkaisuja A 36

Julkaisu-aika

2017

ISBN

978-952-448-478-7

ISSN

2342-3781

Kieli

suomi

Sivuja

65

Tiivistelmä

Uusimaa-ohjelma 2.0:n on laatinut Uudenmaan liitto yhteistyössä Uudenmaan ELY-keskuksen, alueen kuntien, yritysten, koulutus- ja tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa. Uusimaa-ohjelma 2.0 sisältää maakunnan pitkän aikavälin vision (2050) sekä painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet tulevalle ohjelmakaudelle (2018–2021). Se on myös toiminut pohjana vuonna 2020 aloittavan maakunnan strategia- ja visiotyössä.

Maakunnan liitolla on vastuu maakunnan suunnittelusta ja kehittämisestä alueiden kehittämislain sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Ohjelmaa laadittaessa on otettu huomioon kuntien strategiset suunnitelmat ja tavoitteet ja pyritty varmistamaan ohjelman vaikuttavuus kuntien, valtion aluehallinnon ja Uudenmaan liiton toiminnassa. Uusimaa-ohjelmassa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että pääkaupunkiseutu ja muut Uudenmaan alueet rakentavat elinvoimaisuuttaan omiin lähtökohtiinsa perustuen. Uudenmaan eri alueet eroavat toisistaan hyvin paljon ja niiden vetovoima sekä kilpailuvaltit perustuvat erityyppisiin vahvuuksiin. Kunkin alueen on tärkeää tunnistaa vahvuutensa ja löytää oikeat yhteistyökumppanit eri sektoreilla ja hyödyntää niitä alueen vetovoiman säilyttämiseksi tai kasvattamiseksi.

Maakunnan visio vuoteen 2050 on Helsinki Region 2050 – Cool & the most Vibrant region in Europe. Uusimaa-ohjelma 2.0:n strategiset painopisteet ovat: Hyvinvoiva ja osaava ihminen, Menestyvä ja vastuullinen bisnes sekä Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta. Kutakin painopistettä toteuttamaan on määritelty neljä tavoitetta ja tavoitteille useita toimenpiteitä. Tavoitteilla voidaan vahvistaa Uudenmaan asukkaiden hyvinvointia ja maakunnan menestymistä riippumatta siitä, minkä vuonna 2016 tehdyn tulevaisuustarkastelun skenaarion suuntaan kehitys kulkee. Ennakkoluulottomat kumppanuudet ja toimintamallit sekä tiede, taide ja teknologia ovat ohjelman läpileikkaavina teemoina. Uusimaa-ohjelmassa maakuntaa verrataan muutamaani eurooppalaiseen alueeseen (Tukholman läänin, Tanskan pääkaupunkiseutuun, Hampurin sekä Pohjois-Hollantiin). Vertailussa tarkastellaan muun muassa sosiaalista hyvinvointia ja taloudellista kilpailu- sekä innovaatiokykyä. Maakuntaohjelma sisältää myös Uudenmaan älykkään erikoistumisen painopisteet ja keskeiset toimenpiteet. Älykkään erikoistumisen strategia kytkeytyy kiinteästi Eurooppa 2020 -strategiaan sekä sitä tukeviin politiikka- ja rahoitusinstrumentteihin.

Uusimaa-ohjelman toteutumista seurataan vuosittain päivitettävällä toimeenpanosuunnitelmalla (TOPSU), jolla kohdennetaan maakuntaan osoitettua rakennerahasto- ja kansallista rahoitusta.

Avainsanat (asiasanat)

Aluekehittäminen, Uusimaa, Strateginen suunnittelu, Visio, Tavoitteet, Toimenpiteet, Ilmastoviisuus, Monimuotoisuus, Maakunta, Menestys, Vastuullisuus, Bisnes, Hyvinvointi, Osaaminen, Ihminen, Mittaaminen, Seuranta

Huomautuksia

Julkaisun pdf-versio löytyy verkkosivuiltamme www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut. Julkaisu on käännetty ruotsiksi / Publikation finns också på svenska (Nylandsprogrammet 2.0. Vision, Strategiska prioriteringar, Mål och åtgärder. Nylands förbunds publikationer A 38 - 2017)

ESIPUHE

Uusimaa-ohjelma 2.0 on maakuntaohjelma vuosille 2018–2021. Se on laadittu aluekehityslain sekä työ- ja elinkeinoministeriön ohjeistuksen mukaisesti. Ohjelma on tarkoitettu suuntaamaan koko Uudenmaan kehitystä ja resurssien kohdentamista maakunnan eri osiin ja eri kohteisiin. Se on maakunnan kattava yhteinen ohjelma, joka toteutuu eri toimijoiden toimenpiteiden kautta. Alueen voimakasta kasvua on ohjattava yhteisen näkemyksen pohjalta taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävällä tavalla.

Uusimaa-ohjelma 2.0 on tarkoitettu maakunnan nykyisten tehtävien hoitamiseen, mutta se on myös valmistautumista maakuntauudistuksen myötä tuleviin muutoksiin. Se toimii pohjana Uusimaa2019-hankkeen strategiatyössä.

Uusimaa-ohjelma 2.0 on rakennettu aktiivisessa yhteistyössä kuntien, korkeakoulujen, järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Perustana oli vuoden 2016 aikana tehty Uudenmaan tulevaisuustarkastelu, jossa tunnistettiin maakunnan tärkeät yleiset muutostekijät ja luotiin vaihtoehtoiset tulevaisuuden skenaariot. Uusimaa-ohjelmassa päädyttiin kolmeen strategiseen painopisteeseen, joilla jokaisella on neljä tavoitetta.

Strategiset painopisteet – Hyvinvoiva ja osaava ihminen, Menestyvä ja vastuullinen bisnes sekä Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta – muodostavat rungon ohjelmalla. Ne ovat maakunnan tulevaisuuden avainalueita, mutta myös yleismaailmallisen kestävä kehityksen tavoitteita.

Uusimaa-ohjelman valmistelussa on käsitelty monipuolisesti tulevaisuuden ja nykyhetken tärkeitä ilmiöitä tarkoituksena sisällyttää niistä oleellimmat tulevien vuosien kehittämislinjauksiin, tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Ohjelman oleellinen sisältö on kolmen painopisteen ja kahdentoista tavoitteen kuvauksessa. Jokaisen tavoitteen osalta

on esitelty myös toimenpiteitä, joilla ohjelmaa lähdetään toteuttamaan. Lisäksi monivaiheisen yhteistyön aikana eri toimijoilta tuli myös esille asioita, joihin maakunnan kehittämässä on syytä kiinnittää huomiota.

Euroopan Unioni on muuttumassa ja seuraavan rahoituskauden ohjelmien valmistelu on käynnissä. Uudenmaan maakunnan on tärkeää lähteä suunnitelmallisesta vaikuttamaan eri EU-ohjelmien teemoihin ja sisältöihin, jotta niitä voidaan edelleen hyödyttää maakunnan kehittämistä.

Aluekehityksen painottaminen kaupunkien kehittämiseen on noussut esille erityisesti Helsingin kaupungin aloitteesta. Uusimaa-ohjelman laadinnan aikana todettiin, että kaupunkipolitiikka on tärkeää koko Uudenmaan maakunnan kannalta, se vaikuttaa pääkaupunkiseudun ja KUUMA-kuntien lisäksi myös Itä- ja Länsi-Uudenmaan kehittymisedellytyksiin ja menestykseen.

Väestön lisääntyminen ja taloudellinen kasvu korostavat liikkumisen, liikenteen ja logistiikan haasteiden jatkuvaa tarkastelua. Ihmisten ja tavaroiden liikkumisen helppous ja sujuvuus ovat tärkeitä taloudellisen kehityksen ja asukkaiden viihtyisyyden mutta myös ympäristön ja hyvinvoinnin kannalta.

Maakuntaidentiteetti on esillä muun muassa matkailun kehittämisessä. Ohjelman valmistelun aikana todettiin, että Uudellamaalla on monta identiteettiä, jotka liittyvät kaupunginosaan, kuntaan tai kylään, kieleen, saaristoon tai maantieteelliseen sijaintiin. Maakunnan on syytä monipuolistaa maakuntaidentiteettiin liittyvää työtä tavoitteena nykyistä selkeämmän identiteetin välittäminen uudelle maakunnalle.

Ossi Savolainen
maakuntajohtaja

MAAKUNTA MURROKSESSA JA MUUTOKSESSA

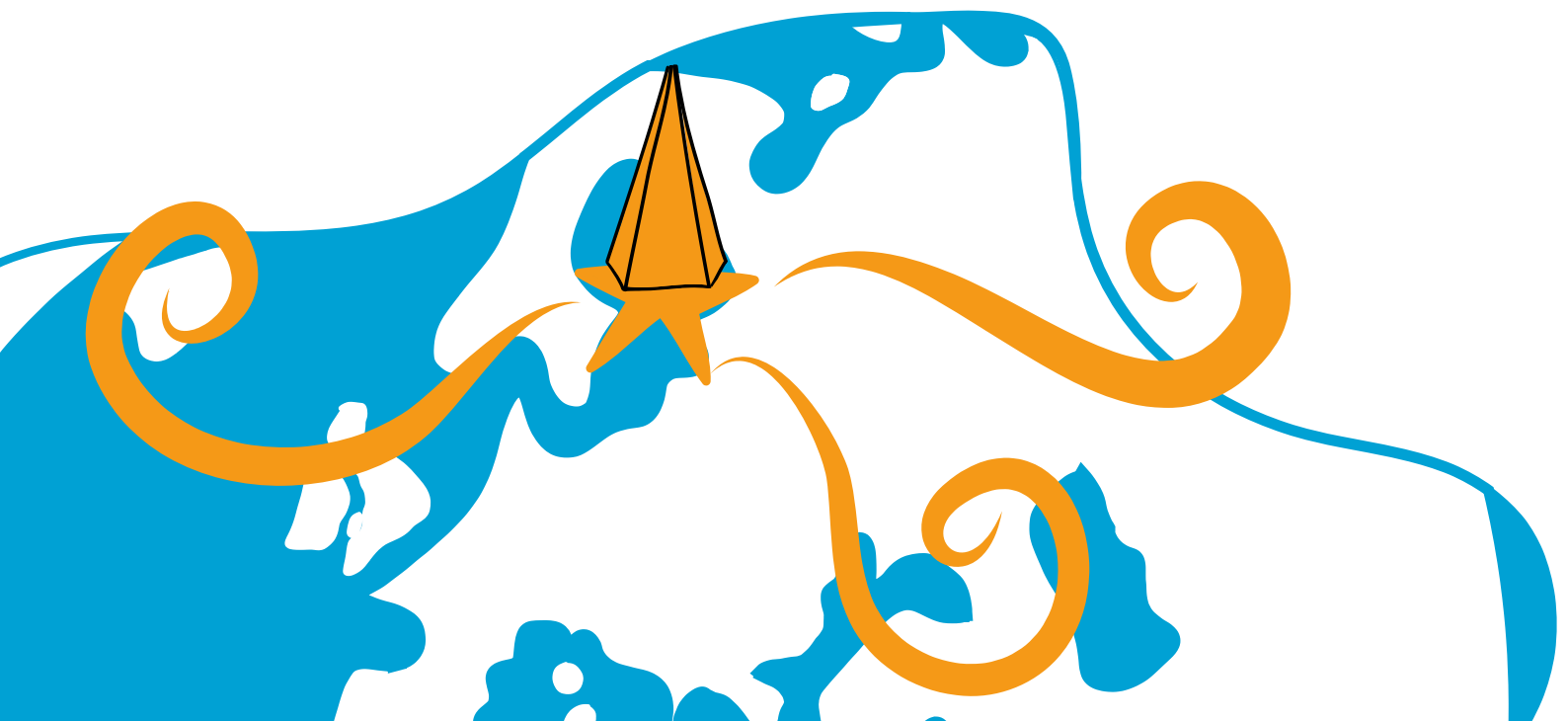
Muutoksen ajurit

Globalisaatio, ilmastonmuutos, digitalisaatio ja väestönmuutokset ovat ajureita, jotka vievät kehittyneitä yhteiskuntia kiihtyvällä tahdilla kohti talouden ja työn murrosta. Tämä murrosvaihe myös lisää epävarmuutta monilla eri sektoreilla meillä Suomessa ja maailmalla.

Globalisaatio on muuttanut politiikan ja päätöksenteon ympäristöä. Valtiot ja alueet toimivat nyt polkuriippuvassa maailmassa, jossa niiden päätöksiin vaikuttavat myös kaukaiset globaalitason toimijat. Tavarat ja palvelut, valmistus ja ihmiset sekä pääoma ja prosessit liikkuvat lähes rajattomasti, mikä on kaventanut valtioiden ja alueiden mahdollisuuksia vaikuttaa politiikkaan ja ohjata sitä. Uusimaa on yksi niistä Euroopan 272 alueellisesta pelaajasta, jotka toimivat myös globaalisti. Suomen suurimpana maakuntana Uudenmaan tulee toimia aktiivisesti oman tulevaisuutensa ja koko Suomen puolesta. Demokratia, kansallinen itsemääräämisoikeus ja globalisaatio ovat kuitenkin tekijöitä, joiden yhteensovittaminen on usein haastava tehtävä. Lisäksi nationalismi ja populismi voivat hidastaa globalisaation kehitystä.

Ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista ohjataan poliittisten päätösten ja toimenpiteiden kautta. Tämä vaikuttaa talouden kehitykseen sekä suoraan että välillisesti. Kuumuus, ruuan vähyyys ja veden puute, myrskyt, rankkasateet ja tulvat aiheuttavat maailmalla suuria kustannuksia ja ilmastopakolaisuutta. Ilmastonmuutosta hillitään ja siihen sopeudutaan liikenteeseen, energiantuotantoon, ruokaan, yhdyskuntarakenteeseen, rakentamiseen ja materiaalitehokkuuteen vaikuttavilla toimilla.

Uudellamaalla voidaan saavuttaa myönteisiä talous- ja työllisyysvaikutuksia, jos hyödynnetään uusia älykkäitä ympäristöratkaisuja ja -teknologioita. Ilmastotietoisuus muuttaa ihmisten kulutustottumuksia ja ohjaa myös markkinoiden toimintaa. Fossiilitalouden jälkeisen ajan kaikkia talouteen ja työhön heijastuvia vaikutuksia on kuitenkin vielä vaikea nähdä. Ilmaston lämpeneminen voi parantaa meillä maa- ja metsätalouden kasvuolosuhteita. Sään ääri-ilmiöt ja vieraslajit voivat kuitenkin heikentää tuotantoedellytyksiä. Ilmastonmuutoksessa on kyse ennen kaikkea ihmisen ja luonnon tulevaisuudesta.

Uudellamaalla on uusien teknologioiden osamista, jota sovelletaan myös älykkäästi erikoistuen. Esimerkkejä tästä ovat digitalisaatio, automatisaatio, robotisaatio, keinoäly, koneoppiminen, lisätty todellisuus, virtuaalitodellisuus, esineiden internet (IoT eli Internet of Things) ja lohkoketjuteknologia. Teknologioiden kehitys murtaa talouden logiikkaa aina omistamisesta verotukseen sekä työn teon tapoja ja toimintamalleja. Uudet työn tekemisen tavat muuttavat ansaintalogiikoita ja työelämän sopimuskäytäntöjä. Vanhojen ammattien hävitessä tulevaisuudessa nähdään myös kokonaan uusia ammatteja sekä toimialoja. Talouden ja työn perustan muuttuminen vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin ja laajemmassa mittakaavassa koko yhteiskunnan hyvinvointimalliin ja sen rakenteisiin. Vaikka keskusteluissa näitä muutoksia pidetään vääjäämättöminä, niin Pohjoismainen yhteiskuntamalli on ainakin aikaisemmin osoittautunut hyvin mukautuvaksi olosuhteiden muuttuessa. Täällä työmarkkinoiden jakautuminen ei ole ollut yhtä vahvaa kuin muualla Euroopassa.

Väestönmuutos, mukaan lukien väestön ikääntyminen, muuttaa voimakkaasti kulttuurin ja talouden dynamiikkaa tulevaisuudessa. Demografinen huoltosuhde¹ tulee vääjäämättä heikentymään niin Uudellamaalla kuin koko Suomessa, kun kantaväestö ikääntyy. Taloudellinen huoltosuhde² puolestaan vaikuttaa merkittävästi talouden tasapainoon,

esimerkiksi kestävyysvajeeseen. Demografinen ja taloudellinen huoltosuhde eivät ole toisistaan riippumattomia: jos väestöllinen huoltosuhde on huono tai haasteellinen, niin myös taloudellinen huoltosuhde on hyvin todennäköisesti sellainen.

Uusimaa on vahvasti kansainvälinen maakunta. Kaksikielisyys avaa ikkunoita pohjoismaiseen yhteistyöhön ja vahvistaa kansainvälisyyttämme. Lisäksi englanninkielisyyden vahvistaminen edistää ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Maahanmuuttajat ovat tyypillisesti nuoria aikuisia, joten maahanmuutto hillitsee väestön demografisen huoltosuhteen heikkenemistä. Uudenmaan väestöstä vieraskielisiä³ on 12 prosenttia, ja täällä asuu 56 prosenttia Suomen vieraskielisistä. Vieraskielisen väestön suhteellinen osuus on suurin pääkaupunkiseudulla: 15 prosenttia ja pienin Länsi-Uudellamaalla: 4,5 prosenttia.

Maahanmuutosta huolimatta väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen heikentyminen ovat Uudenmaan haasteita myös tulevaisuudessa. Suurimman muutoksen edessä ovat Länsi- ja Itä-Uusimaa (taulukko 1). Pääkaupunkiseudulla ja sen ympärillä sijaitsevilla kehyskunnissa eli KUUMA-seudulla väestörakenne on parempi. Pääkaupunkiseudun nuori väestörakenne laskee koko maakunnan keski-ikää. Tästä huolimatta myös pääkaupunkiseudulla huoltosuhde tulee olemaan tulevaisuudessa ongelma.

Taulukko 1: 65 vuotta täyttäneiden väestöosuus (%).

	2016	2040
Pääkaupunkiseutu	15,8	20,6
KUUMA-seutu	17,0	25,4
Länsi-Uusimaa	23,3	31,7
Itä-Uusimaa	21,4	28,7
Uusimaa	16,8	22,5
Koko maa	20,9	26,3

¹ Demografinen eli väestöllinen huoltosuhde mittaa lapsien ja 65 vuotta täyttäneiden yhteistä määrää suhteessa työikäisiin.

² Taloudellinen huoltosuhde mittaa työssäkäyvien määrää suhteessa ei-työssäkäyvien määrään.

³ Vieraskielisten äidinkieli ei ole suomi, ruotsi eikä saame.

Väestö

Uuteenmaahan kuuluu 26 kuntaa ja siellä asuu 1,64 miljoonaa ihmistä. Osaava väestö asuttaa laadukasta elinympäristöä maakunnassa, jossa on myös 300 kilometriä merenrantaa satamineen ja Suomen ainoa kansainvälisesti merkittävä lentokenttä. Alueen kansallinen merkitys on suuri – yli kolmannes Suomen bruttokansantuotteesta tuotetaan täällä. Vaikka sanonta onkin kulunut, Uusimaa todella on koko maan taloudellinen veturi ja logistinen linkki kansainvälisille markkinoille.

Joka kolmas suomalainen on uusmaalainen. Vuonna 2016 Uudenmaan väkiluku kasvoi 18 000 asukkaalla. Uusista asukkaista 77 prosenttia oli vieraskielisiä. Vuonna 2016 Uudellemaalle muutti ulkomailta 15 700 ihmistä ja Uudeltamaalta ulkomaille 9 700, eli nettomaahanmuutto Uudellemaalle oli 6 000 ihmistä. Maahanmuuttajista oli suomenkielisiä 2 800 ja ruotsinkielisiä yli 500. Käytännössä suomenkieliset ovat paluumuuttajia ja ruotsinkielisistäkin osa. Uusimaa on myös Suomen tiheimmin asuttu maakunta. Asukastiheys on eurooppalaista tasoa. Kunnista suurin on yli puolen miljoonan asukkaan Helsinki. Pienimmissä kunnissa asuu noin 2 000 asukasta.

Tilastokeskuksen viimeisimmän ennusteen mukaan Uudenmaan väkiluku vuonna 2022 olisi 1 726 000 ja vuonna 2040 jo 1 914 000. Uudenmaan liitto julkaisi vuonna 2017 selvityksen nimeltä Uudenmaan aluetalouden skenaariot sekä väestö- ja työpaikkaprojektit. Selvityksessä esitellään viisi vaihtoehtoista väestöprojektia vuodelle 2050. Taulukossa 2 esitellään näistä kolme, eli toisistaan eniten eroavat kasvumallit⁴, jotka on valittu rakennemallityöhön Uusimaa-kaava 2050:n taustaksi.

Uusimaa-kaava 2050 on Uudenmaan liitossa laadittava uusi kokonaismaakuntakaava koko Uudenmaan alueelle. Kaava muodostuu strategisesta rakennekaavasta ja sitä tarkentavista seutujen vaihekaavoista. Uusimaa-kaava on tarkoitus hyväksyä vuonna 2019.

Kaupungistuminen

Helsinki ympäristöineen on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista. Pääkaupunki-seutua ja keskistä Uuttamaata kasvattavat sekä luonnollinen väestönkasvu että muuttovoitto. Itä- ja Länsi-Uudenmaan luonnollinen väestönkasvu sen sijaan on pysähtynyt. Uudenmaan kasvusta 90 prosenttia suuntautuu pääkaupunkiseudulle. Uudenmaan maaseudun asemaa voidaan parantaa tiivistämällä kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta ja hyödyntämällä sekä kaupunkien, että maaseudun resursseja.

Taulukko 2: Väestöprojektit kolmelle valitulle kasvumallille Uusimaa-kaava 2050 rakennemallityössä.

Uudenmaan väestö	2015	Keskittyvä kasvu 2050	Monikeskittyvä kasvu 2050	Hajakeskittyvä kasvu 2050
Väestö	1 620 000	2 177 000	2 164 000	2 070 000

⁴ Rakennemallityöhön valittiin asiantuntija-arvion perusteella projektit Vahva keskittyvä kasvu, Vahva kasvu kaikkiin keskuksiin ja Kohtalainen hajautuva kasvu. Vahvan hajautuvan kasvun vaihtoehtoa pidettiin epärealistisena, koska hajautuva rakenne ei luo edellytyksiä pitkään jatkuvalla vahvalle kasvulle. Kohtalaisen keskittyvän kasvun vaihtoehto poikkeaa ainoastaan kokonaismitoitukseltaan vahvan keskittyvän kasvun vaihtoehdosta, joten se jätettiin tarkastelun ulkopuolelle. Myöskään Ei kasvua -vaihtoehtoa ei otettu tarkasteluun.

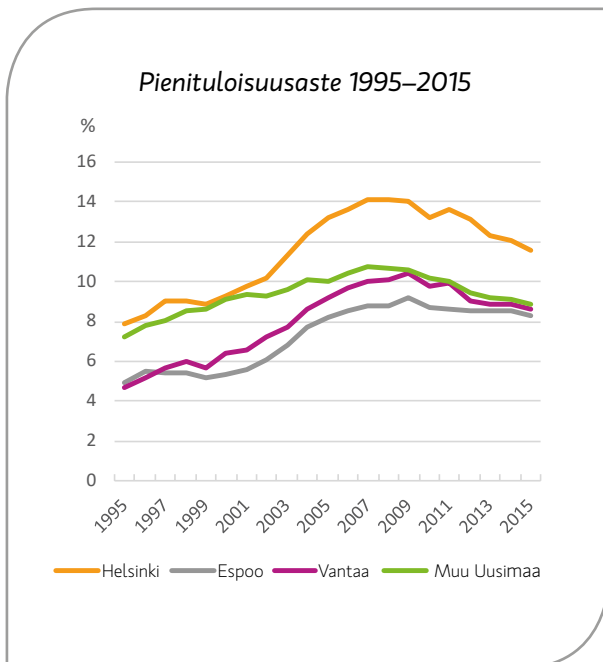
Kaupungistuminen on fakta, ei valinta. Maailmassa 1,3 miljoonaa ihmistä muuttaa kaupunkeihin joka päivä. Kaupungistumisella on hyviä ja toivottavia vaikutuksia useisiin eri arkisiin ja jokapäiväisiin asioihin asukkaiden elämässä sekä yhteiskunnan ja talouden sektorilla. Toisaalta kaupungistamisella on myös omat kipukohtansa. Nopea kaupungistuminen voi tuoda mukanaan muun muassa asumisen ja liikkumisen ongelmia, jotka koettelevat erityisesti vähävaraisia asukkaita. Kaupungeissa on perinteisesti ollut köyhyyttä ja syrjäytyneisyyttä, mutta vähäosaisuus on saanut kasvavissa kaupungeissa myös uusia muotoja. Paperittomuus ja kerjäläisyys ovat ilmiöitä, jotka ovat lisääntyneet kaupungeissamme.

Helsingissä on onnistuttu puolittamaan asunnottomien määrä vuodesta 1990 vuoteen 2016 mennessä. Helsingissä on silti vuonna 2016 noin 3500 asunnottomaa⁵. Pienituloisuus⁶ on suurinta Uudellamaalla Helsingissä, jossa oli vuonna 2015 pienituloisia 72 872⁷. Kasvavien kaupunkien ongelmana voi olla myös asuinalueiden segregatio ja siitä johtuva lähiöissä koettu turvattomuus.

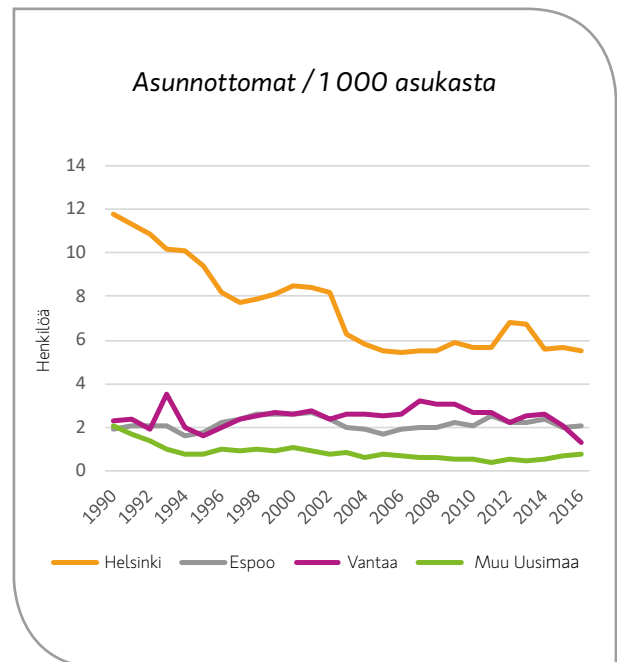
Asunnottomuus, vähäosaisuus, syrjäytyneisyys sekä asuinalueiden segregatio ovat asioita mitä vastaan Uudenmaan suurimmissa kaupungeissa pitää taistella yhteistyössä kaikkien toimijoiden sekä osallistuvien asukkaiden kanssa.

Elinkeinot ja työpaikat

Uudellemaalle muutetaan työpaikkojen ja monipuolisen koulutustarjonnan vuoksi. Täällä sijaitsee 34 prosenttia maan työpaikoista. Uusimaa on myös osaamisintensiivisten palveluiden maakunta, sillä 82 prosenttia työpaikoista on kaupan ja palveluiden alalla. Yritysten toimipaikoista noin 99 prosentilla on alle 50 työntekijää, ja liikevaihdosta alle 20 prosenttia syntyy alle 10 henkilön yrityksissä ja hieman yli 30 prosenttia suurissa, yli 250 henkilön yrityksissä. Maakunnan elinkeinorakenne on kuitenkin monipuolinen kokonaisuus. Kasvun mahdollistavat kansainväliset yritykset, elinkeinon palveluvaltaisuus, vilkas tutkimus- ja kehitystoiminta, korkea koulutustaso ja uudet startup-yritykset.

Kuva 1: Uudenmaan kolmen suurimman kaupungin (Helsinki, Vantaa ja Espoo) pienituloisuusaste vuodesta 1995 vuoteen 2015 asti. Lähde: THL 2017c.

Kuva 2: Uudenmaan kolmen suurimman kaupungin (Helsinki, Vantaa ja Espoo) asunnottomien määrä 1 000 asukasta kohden vuodesta 1990 vuoteen 2016 asti. Lähde: THL 2017a.

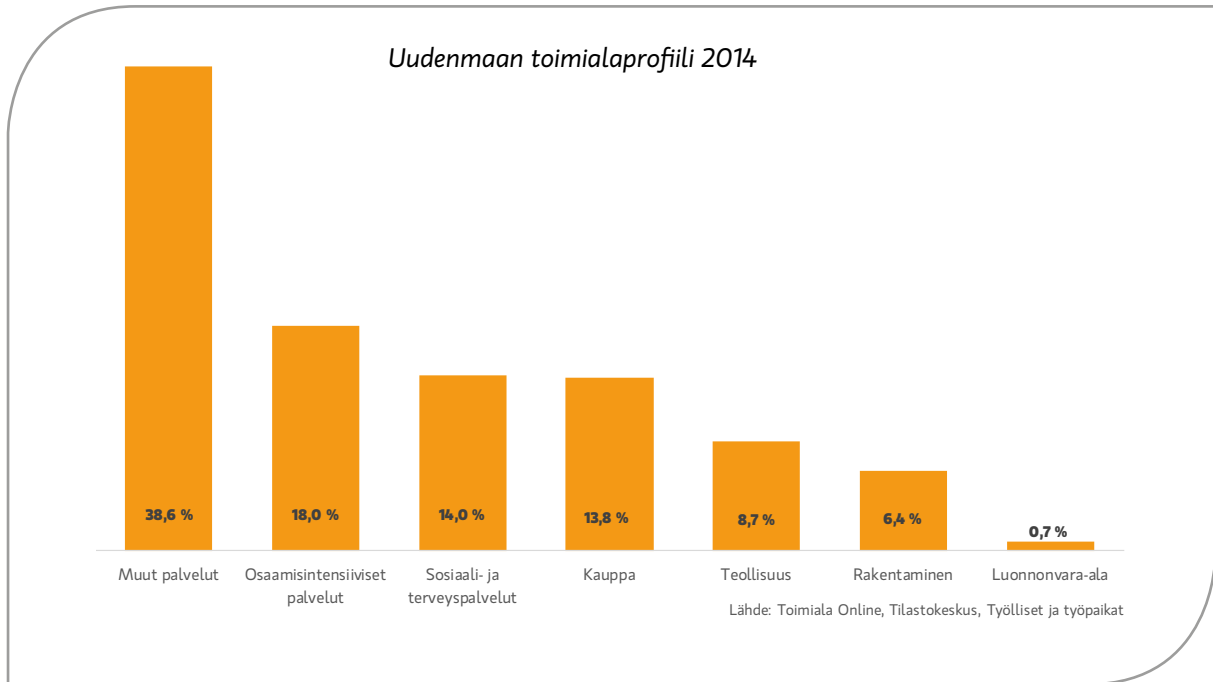
⁵ Vuonna 2016 Uudellamaalla oli asunnottomia keskimäärin 378, Espoossa 577 ja Vantaalla 285.

⁶ Pienituloisia ovat henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohti jäävät pienemmiksi kuin 60 prosenttia kaikkien suomalaisten kotitalouksien mediaanitulosta.

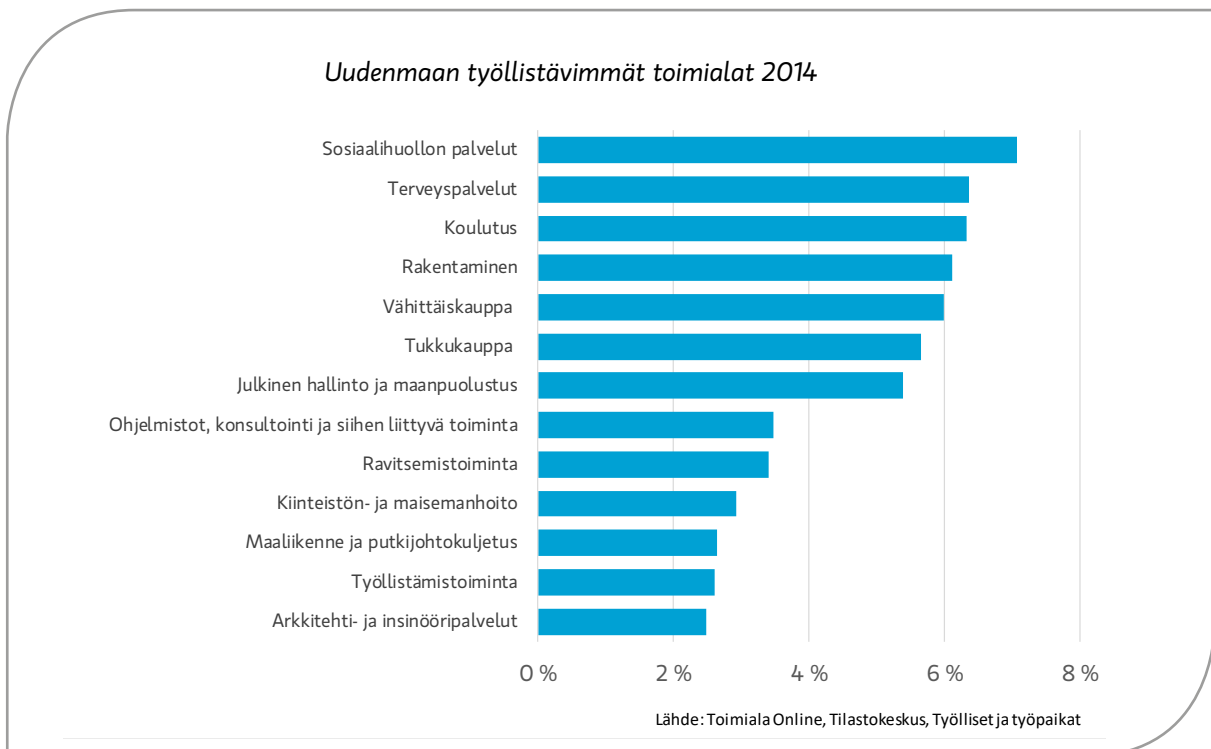
⁷ Vuonna 2016 Uudellamaalla oli pienituloisia 45 092, Espoossa 22 394 ja Vantaalla 18 456.

Informaatio- ja viestintäalan, finanssialan ja koulutuksen sekä tieteellisen toiminnan ja innovoinnin osuus työpaikoista on selkeästi korkeampi kuin muualla Suomessa keskimäärin. Myös viihteen ja taiteen työpaikat ovat keskittyneet vahvasti Uudellemaalle.

Kuva 3 esittää Uudenmaan toimialaprofiilin 2014. Kuva 4 esittää henkilöstömäärällä mitattuna 13 suurinta toimialaa ja niiden prosenttiosuudet Uudenmaan työpaikoista. Kuvassa olevat toimialat muodostavat yli 60 prosenttia maakunnan työpaikoista.

Kuva 3: Toimialaprofiili vuonna 2014.

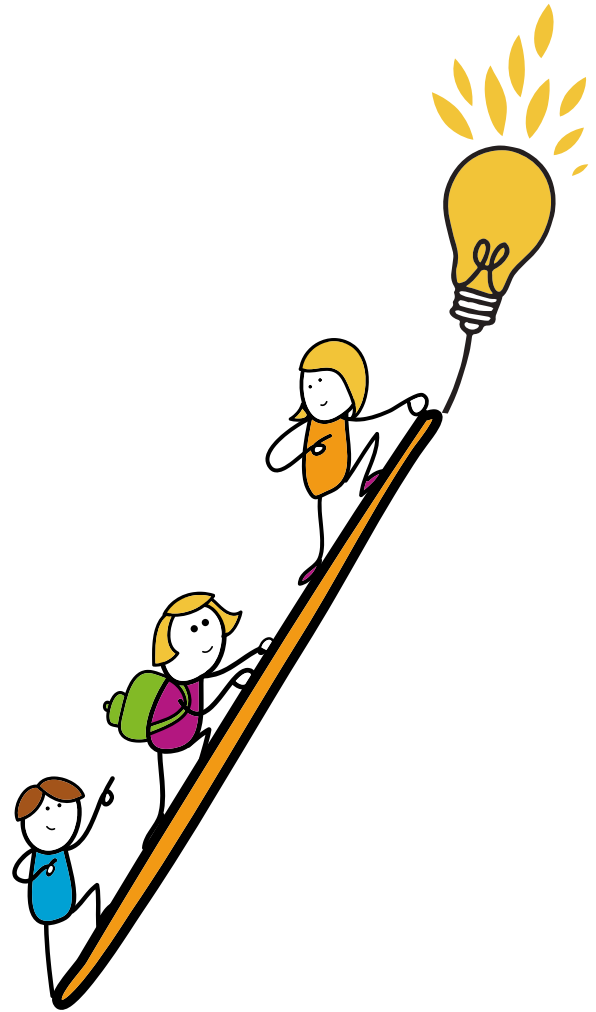
Kuva 4: Uudenmaan 13 suurimman toimialan työpaikkaosuudet vuonna 2014.

Uudenmaan vahvuudet

Uudenmaan **suhteelliset vahvuudet** tiivistyvät kolmeen teemaan: saavutettavuuteen, vetovoimaan ja osaavan työvoiman saatavuuteen. Nämä vahvuudet pätevät kansallisessa ja kansainvälisessä mittakaavassa. Kansainvälisyys on huomioitava kaikessa alueen kehittämistyössä, jotta voimme taata Uudenmaan yrityksille, työntekijöille ja muille toimijoille parhaat onnistumisen edellytykset. Uusimaa on Suomen vetovoimaisin markkina-alue, ja sillä on maamme mittakaavassa paras kansainvälinen ja kansallinen saavutettavuus sekä paras osaavan työvoiman tarjonta.

Uusimaa on Suomessa ylivertainen **saavutettavuudessaan**, erityisesti lento-, meri-, raide- ja tieyhteyksiltään. Kansainvälisesti Uudenmaan saavutettavuudessa on kuitenkin paljon parantamisen varaa. Uudellamaalla sijaitsee Helsingin satama, joka on Britannian Doverin ohella maailman vilkkain matkustajaliikennesatama. Arvion mukaan Helsingin sataman kautta kulkee tänä vuonna lähes kaksitoista miljoonaa matkustajaa. Kilpilahden satama on taasen Suomen vilkkain ulkomaan rahtitonneittain mitattuna. Lentomatkustajien mielestä Helsinki-Vantaa on Pohjois-Euroopan toiseksi paras lentokenttä, ja 90 prosenttia maamme kansainvälisestä lentoliikenteestä keskittyy sinne. Helsingin ja Tallinnan välinen liikenne kasvaa huomattavasti Tukholman ja Helsingin välistä liikennettä nopeammin.

Vetovoimaltaan ja kysyntäpotentiaaliltaan Uusimaa on niin ikään Suomen vahvin maakunta ja pääkaupunkiseutu maamme merkittävin markkina-alue. Jatkossa on tärkeää, että pääkaupunkiseutu ja muut Uudenmaan alueet rakentavat elinvoimaisuuttaan omiin vahvuksiinsa perustuen. Uudenmaan eri alueet eroavat toisistaan hyvin paljon ja niiden vetovoima sekä kilpailuvaltit perustuvat erityyppisiin vahvuuksiin. Kunkin alueen on tärkeää tunnistaa vahvuutensa ja löytää oikeat yhteistyökumppanit eri sektoreilla ja lähteä toteuttamaan niitä alueen vetovoiman säilyttämiseksi tai kasvatamiseksi. Elävä kaksikielisyys on tunnusomaista muun muassa maakunnan itä- ja länsiosissa. Kielellinen monipuolisuus vahvistaa myös pääkaupunkiseudun vetovoimaa ja kilpailukykyä.

Uusimaa on edelleen enemmän kuin osiensa summa. Sen vertaaminen muihin suomalaisiin maakuntiin ei tee oikeutta Uudenmaan erityisyydelle. Alueen vetovoimaa ja taloudellisia resursseja on vertailtava muihin keskikokoisiin eurooppalaisiin tilastoalueisiin.⁸ Näihin verrattuna Uudellemaalle ominaisia vetovoimatekijöitä ovat turvallisuus, monipuoliset luontokohteet ja vesialueet. – erityisesti asumisen, matkailun ja virkistyskäytön näkökulmasta. Ainutlaatuisten luontokohteiden kirjo ulottuu lähimetsistä kansallispuistoihin ja arvokkaista kulttuuriympäristöistä saariston luonto- ja maailmanperintökohteisiin. Hyvien liikenneyhteyksien ansiosta kohteet ovat asukkaiden ja matkailijoiden saavutettavissa.

⁸ EU:n tilastoalue tarkoittaa tässä yhteydessä NUTS 2 -alueita. NUTS -aluoluokitusta käytetään Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatiin lähetettävissä tilastoissa. NUTS 2 -taso vastaa kansallista suuraluejakoa.

Osaavan työvoiman saatavuuden vuoksi Uusimaa on Suomen houkuttelevin maakunta korkeaa osaamista ja ylipäättään työvoimaa tarvitseville yrityksille, sillä korkeakoulutettujen osuus työvoimasta⁹ on täällä Suomen suurin ja myös määrällisesti tarjontaa on eniten. Alueen suurimmat yliopistot eli Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto ovat maakunnan suuri voimavara. Niiden toimintaa täydentävät kolmen ammattikorkeakoulun (Laurea, Haaga-Helia ja Metropolia) strateginen liittouma sekä alueen muut korkeakoulut. Helsingin yliopisto on sijoittunut kansainvälisissä yliopistovertailuissa jatkuvasti sadan kärkiyliopiston joukkoon. Tekniikkaan, talouteen ja taiteeseen erikoistunut Aalto-yliopisto nousee vertailuissa muun muassa lisääntyneen yritys yhteistyön myötä. Aalto lukeutuu uusien yliopistojen kansainväliseen kärkeen ja Times Higher Education -lehti on luokitellut Aallon innovatiivisten teknologiahaastajien ryhmään. Myös tutkimus- ja teknologiaorganisaatio VTT Oy on vahva toimija alueella. Se on monialainen ja johtavien korkean teknologian yritystemme arvostama tutkimus- ja tuotekehityskumppani, jonka osaaminen ja kyky laajaan kansainväliseen yhteistyöhön ovat oleellinen osa kansallista innovaatiojärjestelmäämme. Uudenmaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat kansainvälisesti erittäin korkeatasoisia, ja niillä on merkittävä vaikutus alueen kehittämiseen.

Uudellamaalla vaikuttavuutta voidaan parantaa lisäämällä koordinaatiota ja vuorovaikutusta toisiinsa täydentävien tiede- ja ammattikorkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten välillä. EU ja OECD-maiden hyväksymän Avoimen tieteen ja Avoimen innovaatio (EU 3OS) strategian myötä korkeakoulujen ja tutkimuksen kansainvälistä kannuste- ja arviointijärjestelmää ollaan uusimaassa. Uusien kriteereiden myötä julkisin varoin toteutetun tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus tulee korostumaan.

Uusimaa Euroopassa

Eurooppalaisessa viitekehyksessä yksi Suomen käyntikorteista on pohjoismaainen identiteetti ja arvomaailma. Pohjoismaista yhteistyötä tehdään

erityisesti politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla, ja se on tärkeä osa eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kansainvälisyys näkyy myös Uudenmaan työelämässä ja markkinoilla, joissa globaalien verkostojen merkitys kasvaa ja korostuu. Maakuntaa kehitettäessä on tärkeää luoda puitteet, jotka edistävät alueen yritysten ja yliopistojen, korkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten kansainvälistymistä. Kansainväliset yhteistyökumppanit ja verkostot ovat menestystekijöitä, jotka voivat muun muassa parantaa alueen kasvuyritysten uskottavuutta kansainvälisillä markkinoilla.

Kansainvälisten investointien kohteena Uusimaa on Euroopan paras keskikokoinen maakunta. Uusimaa on myös kärjessä monissa erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa, joissa on mitattu hyvinvointiin, kilpailukykyyn sekä osaamispotentiaaliin ja innovointiin liittyviä ominaisuuksia. Näitä erinomaisia vahvuuksia emme ole kuitenkaan pystyneet täysin hyödyntämään. Uudellamaalla on enemmän kansainvälisiä osaajia kuin muualla Suomessa, mutta verrokkialueisiinsa eli eurooppalaisiin keskikokoisiin tilastoalueisiin verrattuna meillä on runsaasti työ-sarkaa jäljellä. Talouden kehitys on monia vertailuissa huonommin pärjänneitä alueita jäljessä, emmekä ole pystyneet houkuttelemaan yrityksiä, osaavaa työvoimaa tai investointeja muiden tavoin.

Älykäs erikoistuminen on EU:n vastaus näihin haasteisiin. Se sitouttaa alueet löytämään omat vahvuutensa ja kohdistamaan resursseja niiden kehittämiseen. Vahvuuksiin panostaminen synnyttää uusia innovaatioita, liiketoimintaa ja kilpailukykyä. Julkinen rahoitus kohdistetaan osin älykkään erikoistumisen perusteella. Uudellamaalla älykkään erikoistumisen valittuja vahvuuksia ovat *Kaupunkien cleantech*, *Terveys & hyvinvointi*, *Teollisuuden digitaalinen uudistuminen* ja *Ihmisten kaupunki*.

Alueiden vertailu

Alueen menestystä mitataan perinteisesti sekä asukasluvun kehittymisellä että bruttokansantuotteella. Niiden rinnalle Euroopan komissio on

⁹ 44 % Uudenmaan työvoimasta ovat alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita.

laatinut EU:n tilastoalueillevertailuja alueellisesta kilpailukyvyvystä (RCI, Regional Competitiveness Index) ja innovaatiokyvyvystä (RIS, Regional Innovation Scoreboard) sekä sosiaalisesta kehitymisestä (SPI, Social Progress Index). Uusimaa on kaikkien vertailujen kärkijoukossa. Nämä indeksit kytkeytyvät YK:n yleiskokouksen vuonna 2015 hyväksymiin kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen, jotka muodostavat laajasti hyväksytyyn pohjan kansainväliselle vertailulle. Tavoitteet kohdistuvat ympäristöön, ihmiseen ja talouteen.

Uuttamaata verrataan muihin Euroopan keskikokosiin metropoleihin, joilla on samankaltaiset resurssit ja haasteet kuin meillä. Yhdistelmäindeksit eivät ilman tarkempaa perehtymistä anna riittävää kuvaa verrokkialueista. Tärkeää on myös katsoa indeksien taakse ja nähdä omat vahvuutemme, joita meidän tulee ylläpitää ja vahvistaa sekä tunnistaa asiat missä meillä on vielä syytä parantaa. Kuvassa 5 näkyvät Uudenmaan tärkeimmät eurooppalaiset verrokkialueet.

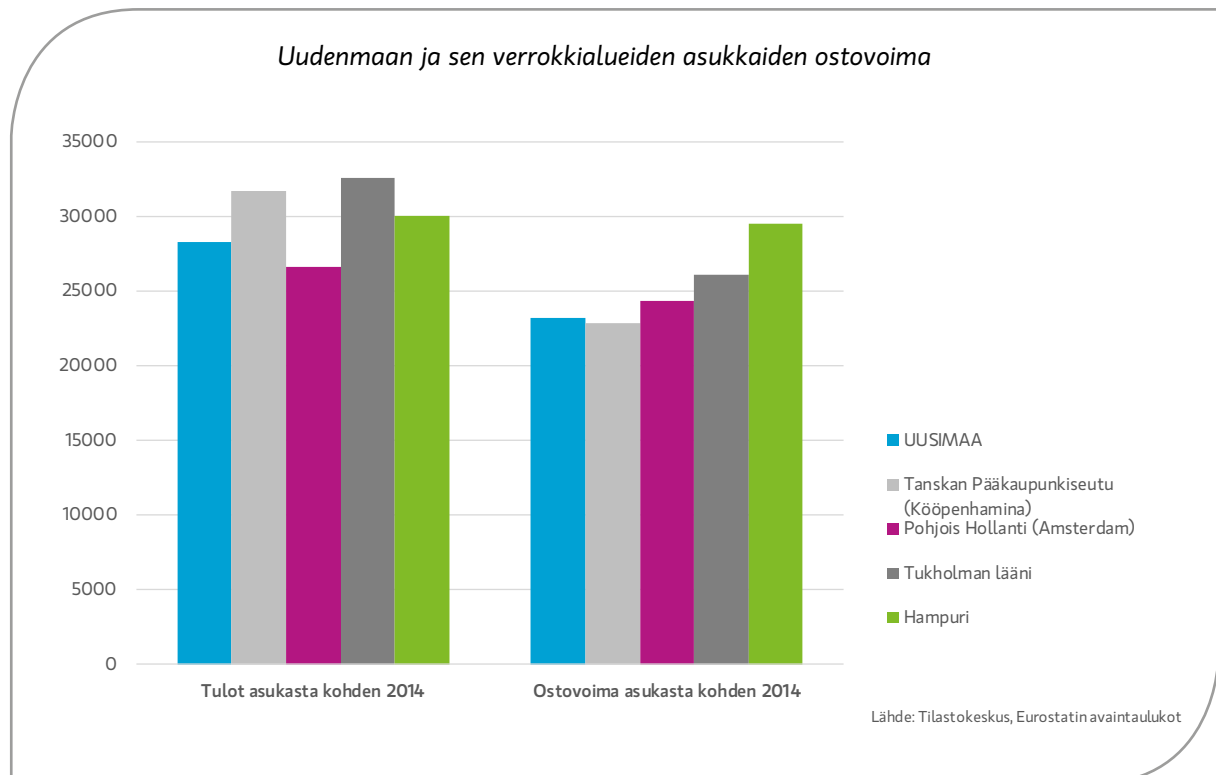

Kuva 5: Uudenmaan tärkeimmät eurooppalaiset verrokkialueet ovat Tukholman lääni, Tanskan pääkaupunkiseutu, Pohjois-Hollanti (ml. Amsterdam) ja Hampuri. Nämä kaikki alueet on luokiteltu EU:n tilastoalueiksi, joita on yhteensä 275.

Kansantuote ja ostovoima

Asukasluvultaan suurin verrokkialueista on Pohjois-Hollanti, jossa on 2,7 miljoonaa asukasta. Uusimaa puolestaan on pienin 1,6 miljoonalla asukkaallaan.

Taloudellisia mahdollisuuksia mittaavan ostovoimakorjatun bkt/asukas-arvon mukaan kaikki verrokkialueet kuuluvat Euroopan vauraimpien joukkoon. Hampuri on vaurain. Uusimaa joukon ”köyhimpänä” on kuitenkin 21. vaurain tilastoalue EU:ssa. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on 50 prosenttia yli EU:n keskiarvon. Suomen suhteessa korkea hintataso syö kuitenkin uusmaalaisten ostovoimaa.

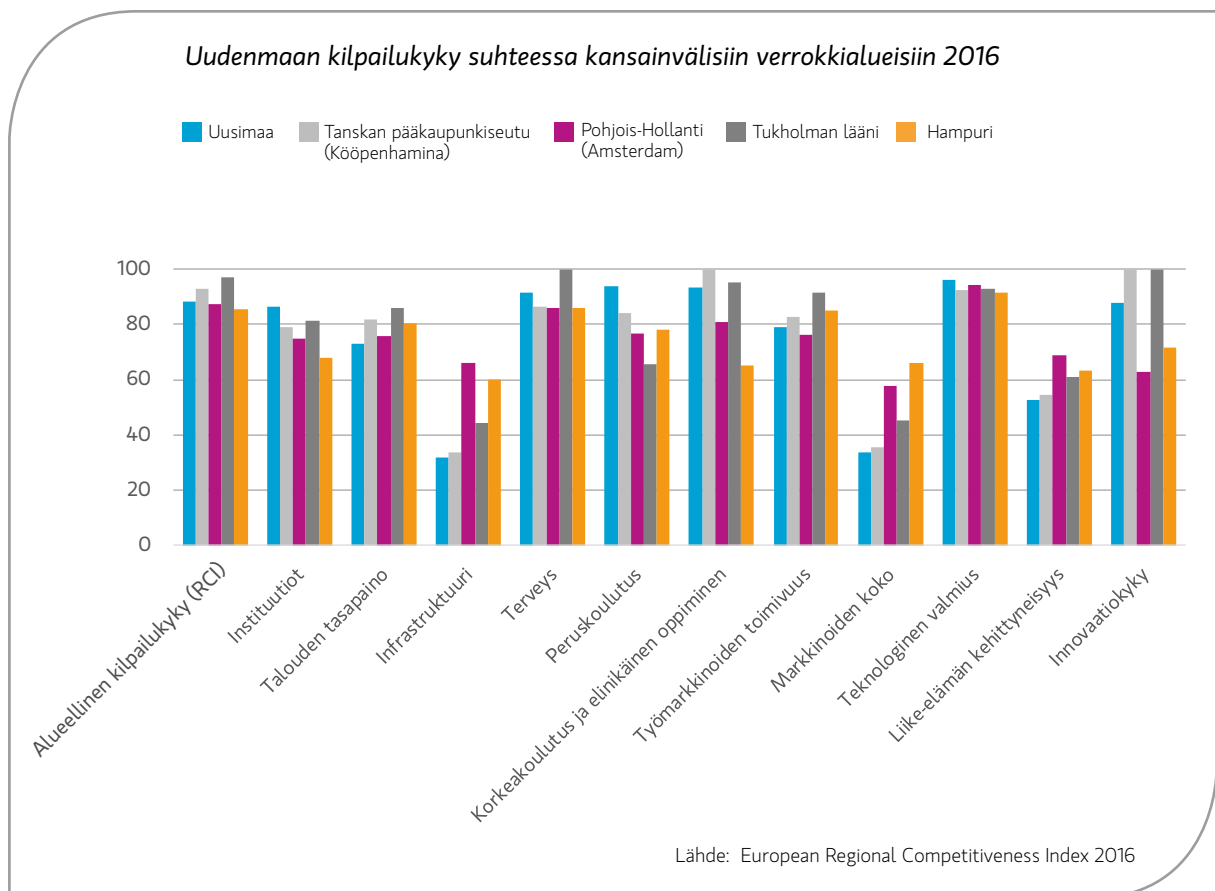
Kuva 6: Uusmaalaisten käytettävissä olevat nettotulot sekä hintatason huomioiva ostovoima asukasta kohden vuonna 2014.

Kilpailukyky

EU:n alueiden kilpailukykyindeksin RCI:n mukaan Uusimaa on EU:n 11. kilpailukykyisin alue. Viiden aiemmin mainitun verrokkialueen joukossa olemme kolmansiä. **Suurimmat vahvuutemme ovat peruskoulutus, korkeakoulutus ja elinikäinen oppiminen, innovaatiokyky sekä tekninen valmius.** Parantamisen varaa maakunnalla on etenkin työmarkkinoiden toimivuudessa ja elinkeinotoiminnan kehittyneisyydessä (business sophistication). Eniten olemme kuitenkin jäljessä markkinoiden koossa ja liikenneinfraassa. Markkinoita suurentaisi kiinteä yhteys Eurooppaan, mikä samalla lisäisi raideliikenteen intensiteettiä.

Innovaatiokyky ja älykäs erikoistuminen

Vaikka alueellisen innovaatiotulostaulun (European regional innovation scoreboard) mukaan Uusimaa kuuluu edelleen innovaatiojohtajiin, on hyvin huolestuttavaa, että suorituksemme on heikentynyt lähes kaikissa vuoden 2008 jälkeen tehdyissä mittauksissa. OECD:n tuoreen raportin mukaan taloudelliset leikkaukset ovat heikentäneet Suomen edelläkävijäasemaa. Siksi kansallista innovaatiopolitiikkaa tulisi uudistaa ja erityisesti edistää soveltavaa tutkimusta sekä yritysten, korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden innovaatiotoiminnan yhteistyötä. Tästä hyvänä esimerkkinä on Espoo Innovation Garden -ekosysteemi, joka on todettu EU:ssa ja iCapital-innovaatiopääkaupunkikilpailussa onnistuneeksi eri toimijoiden sektorirajat ylittäväksi yhteiskehittämiseksi. Suomen suurimpia haasteita on tutkimustulosten ja uusien ideoiden muuntaminen myytäviksi lopputuotteiksi kansainvälisille markkinoille.

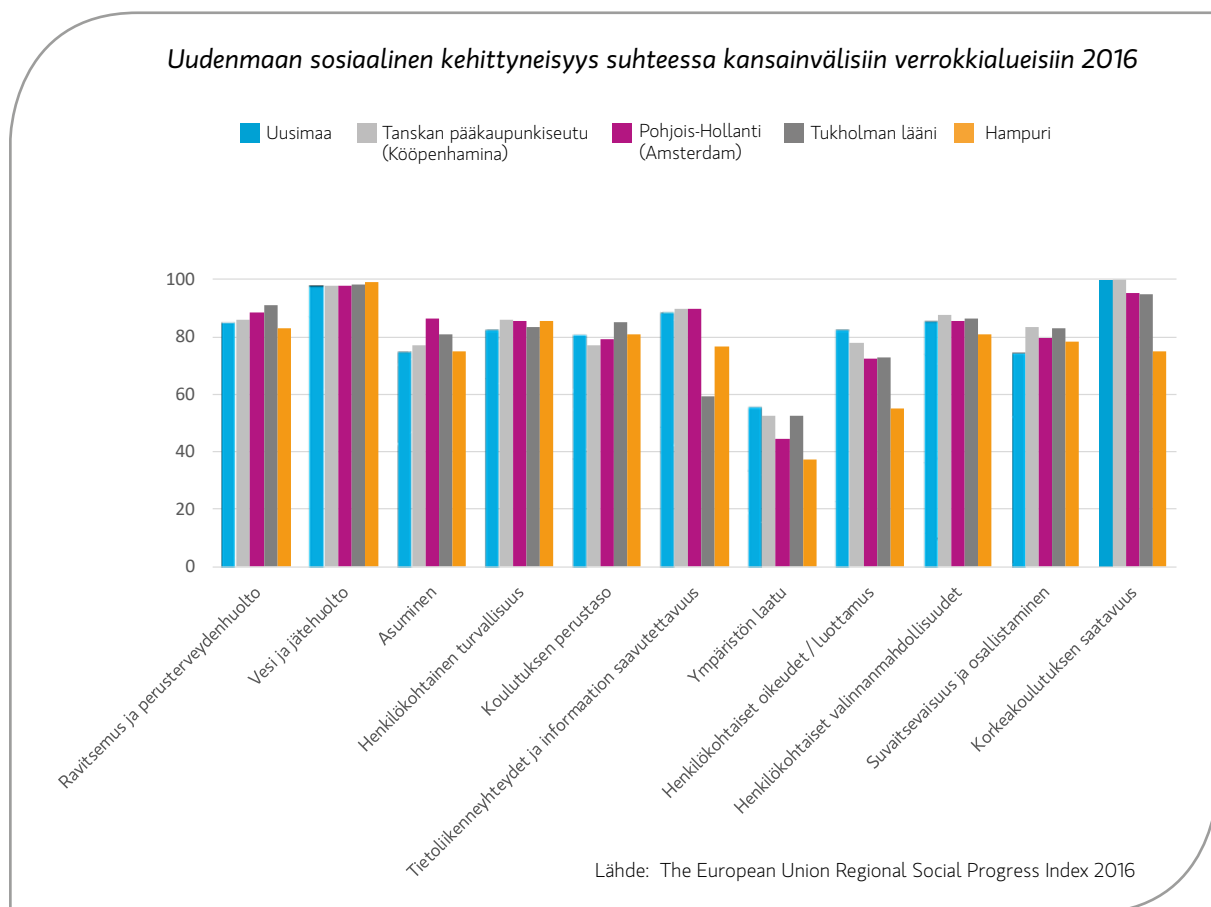
Kuva 7: EU:n alueiden kilpailukykyindeksin (European Regional Competitiveness Index, RCI) tulokset vuonna 2016.

Uusimaa toteuttaa älykkään erikoistumisen strategiaa, jossa autetaan alueen vahvuuksia menestykseen rahoitusinstrumentein, kansainvälisen aluekehityksen vaikuttamistyöllä ja edunvalvonnalla. Uudestamaasta kehitetään alue, jossa todellisissa ympäristöissä kokeillaan älykkäitä ratkaisuja. Uusimaa panostaa malliin, jossa aluetta kehitetään yhteistyössä julkisen, tutkimus- ja yksityisen sektorin, sekä alueen ihmisten kanssa yhdessä. Kalasatama on kansainvälisesti suurta huomiota saavuttanut onnistunut pilotti tämän tyyppisestä toiminnasta. Tarkoitus on laajentaa vastaavia todellisissa asuin-ympäristöissä tehtäviä kokeiluja koko maakunnassa. Uudellamaalla panostetaan mittavasti myös perustutkimukseen, mikä on edellytys innovaatioiden syntymiselle.

Sosiaalinen hyvinvointi

Uusimaa tarjoaa maailman parhaita mahdollisuuksia hyvään elämään. Se selviää alueellista hyvinvointia mittaavasta sosiaalisen kehityksen indeksistä, jonka mukaan Uusimaa on EU:n 272 vertailun tilastoalueen joukossa seitsemänneksi hyvinvoivin maakunta. Uudenmaan edellä verrokkialueista on Tanskan pääkaupunkiseutu. Suomi on lisäksi maailmanlaajuisessa vertailussa aivan indeksin kärjessä.

Indeksi kertoo, että Uudellamaalla asukkaat luottavat omiin oikeuksiinsa ja lisäksi heillä on valinnanmahdollisuuksia sekä pääsy korkeakoulutukseen ja tietoon. Verrokkialueisiin nähden Uudellamaalla on myös vetovoimainen ympäristö. Nämä tekijät ovat meidän vahvuksiamme. Parantamisen varaa on asumistyytyväisyydessä, koetussa terveydenhoitoon pääsyssä ja toisen asteen koulutuksen suorittamisessa.

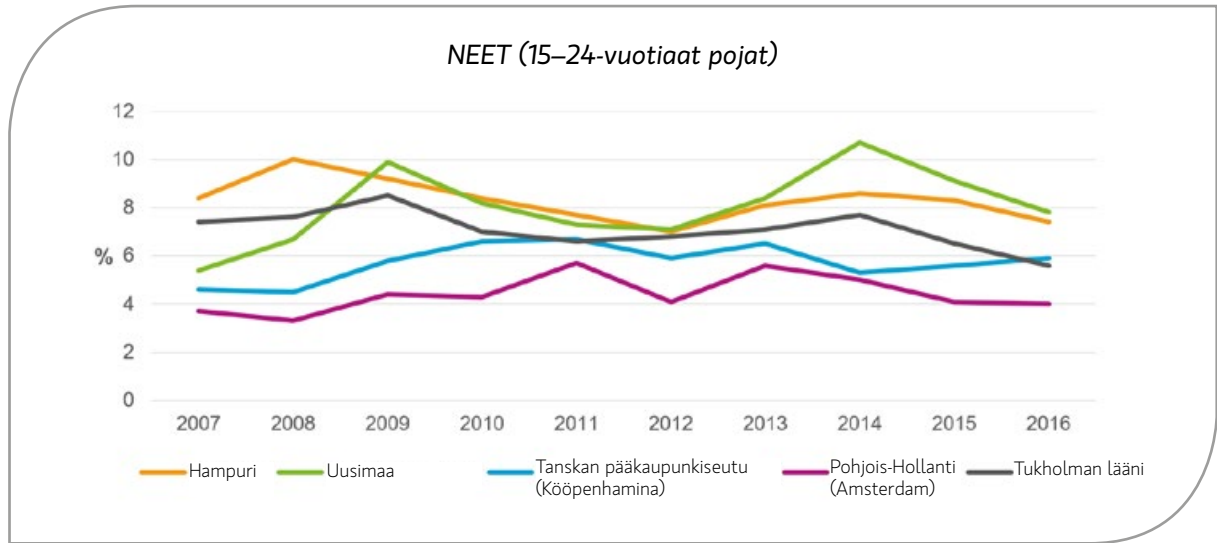

Kuva 8: Euroopan alueiden sosiaalisen kehityksen mittarin (European Union Regional Social Progress Index, SPI) tulokset vuonna 2016.

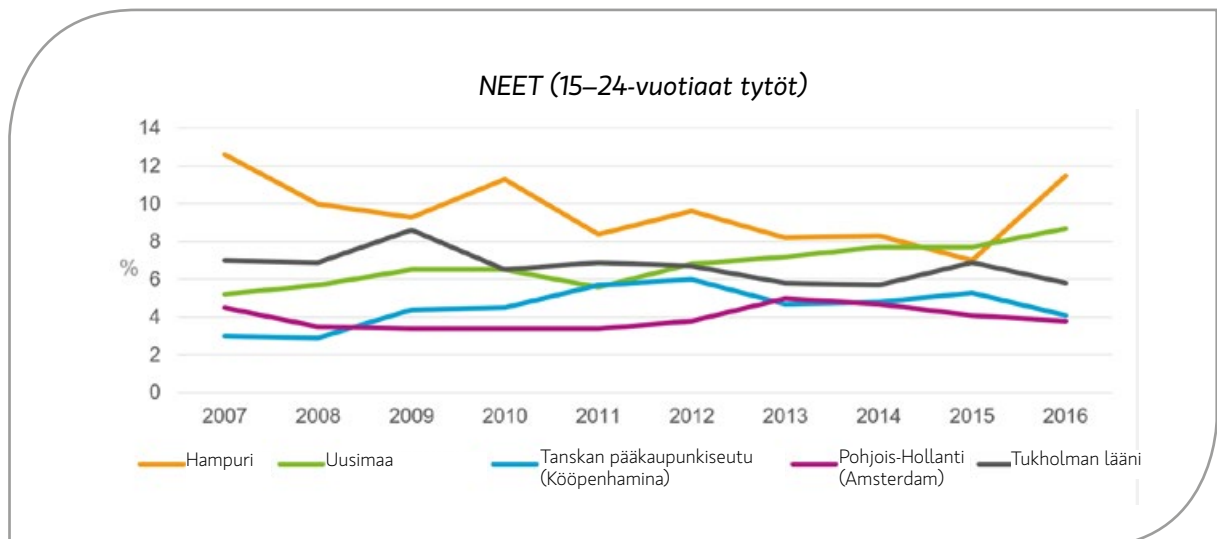

15–24-vuotiaita nuoria, jotka eivät ole koulutuksessa eivätkä töissä (NEET¹⁰) on Uudenmaalla verrokkialueista toiseksi eniten. Tästä syystä NEET-nuoret otetaan yhdeksi mittariksi SPI indikaattoreiden lisäksi, kun tarkastellaan Uudenmaan sosiaalisen hyvinvoinnin tilaa ja kehitystä ohjelmakauden aikana. Kuvassa 9 ja 10 näkyvät NEET-poikien ja tyttöjen prosentuaalinen osuus vastaavasta ikäryhmästä kaikilta verrokkialueilta vuodesta 2007 vuoteen 2016 asti.

Tähän ongelmaan Uudellamaalla on etsitty ratkaisuja esimerkiksi Uudenmaan liiton johtamassa Yhdessä Takuuseen -hankkeessa. Hankkeessa kehitettiin Uudenmaan koulutuksen järjestäjien kanssa keinoja, joilla koulutus- sekä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää voitaisiin uudistaa tavoilla, jotka auttaisivat nuoria suorittamaan loppuun ammatillisen toisen asteen koulutuksen.

Kuva 9: 15–24-vuotiaiden NEET-poikien osuus vastaavasta koko ikäluokasta Uudellamaalla ja sen verrokkialueilla vuodesta 2007 vuoteen 2016 asti (Eurostat 2017).

Kuva 10: 15–24-vuotiaiden NEET-tyttöjen osuus vastaavasta koko ikäluokasta Uudellamaalla ja sen verrokkialueilla vuodesta 2007 vuoteen 2016 asti (Eurostat 2017).

¹⁰ NEET-nuorella tarkoitetaan 15–24-vuotiasta nuorta, joka ei ole koulutuksessa eikä töissä. Toisaalta NEET-käsite on haastava, koska siihen lasketaan mukaan muun muassa kotona lapsiaan hoitavia vanhempia, pääsykokeisiin valmistautuvia nuoria ja varusmiespalveluksen alkua odottavia nuoria.

VISIO

Helsinki Region 2050 – Cool & the most Vibrant region in Europe

Miksi me haluamme, että Uusimaa olisi vuonna 2050 Euroopan viilein ja virkein alue?

Koska silloin Uudellamaalla on siistiä elää ja asua, täällä kaikki toimii. Viileydellä houkuttelemme turisteja viettämään viileitä ja vähemmän hikisiä kesäpäiviä Uudellemaalle. Emme ole antaneet ilmaston lämmetä vaan olemme onnistuneet yhdessä vastaamaan ilmastomuutokseen ja olemme onnistuneesti siirtyneet ilmastoviisauden ja hiilineutraaliuden aikakaudelle. Virkeys kumpuaa aktiivisista, toimeliaista ja yrittäjähenkisistä asukkaista. Olemme edelläkävijöitä teknologian kehityksen saralla ja useilla tulevaisuuden aloilla, missä tarvitaan virkeitä aivoja ja saumatonta yhteispeliä.

Maakunnassa on pöhinää ja elämää urbaanissa sykkeessä sekä maaseudun rauhassa. Olemme aina hereillä tarttumassa rohkeasti ja uteliaasti uusiin mahdollisuuksiin ja innovaatioihin. Olemme valmiita auttamaan toisiamme ja keksimään uusia keinoja, jotta kukaan uusmaalainen ei jäisi yksin. Helsinki Region 2050 – Cool and The Most Vibrant Region in Europe -visio koskee koko Uuttamaata. Helsinki on kansainvälisesti Uudenmaan tunnetuin kaupunki, jolloin on luonnollista käyttää sitä kansainvälisen markkinoinnin lippulaivana.

Siksi haluamme olla vuonna 2050 Euroopan virkein ja viilein alue.

STRATEGISET PAINOPISTEET

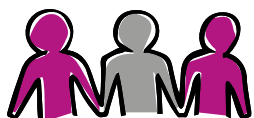
Uusimaa-ohjelma 2.0:n strategiset painopisteet (kuva 11) ovat *Hyvinvoiva ja osaava ihminen, Menestyvä ja vastuullinen bisnes* sekä *Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta*.

Painopisteittäin määritellyillä tavoitteilla voidaan vahvistaa Uudenmaan asukkaiden hyvinvointia ja maakunnan menestymistä riippumatta siitä, mikä Uusimaa-ohjelman pohjaksi vuonna 2016 tehdyn tulevaisuustarkastelussa tunnistetun skenaarion suuntaan kehitys näyttää kulkevan.

Ennakkoluulottomat kumppanuudet ja toimintamallit sekä *tiede, taide ja teknologia* ovat ohjelman läpileikkaavina teemoina. Teemat tulevat vahvasti esille painopisteiden tavoiteteksteissä ja toimenpiteissä, joiden avulla tavoitteita toteutetaan.

Kuva 11: Strategiset painopisteet 2018–2021.

Hyvinvoiva ja osaava ihminen

Uudenmaan asukas on aktiivinen toimija, jonka osallisuutta maakuntaohjelma tukee. Ihmisen hyvinvointia rakentavat tiedot ja taidot, joita osaava, ennakkoluuloton ja yleissivistynyt uusmaalainen tarvitsee tulevaisuudessa. Tärkeää on myös kansainvälisen erilaisuuden ymmärtäminen vahvuutena lisäämällä monipuolisia palveluita, esimerkiksi englanninkieliset päiväkodit ja koulut sekä maahanmuuttajille tarkoitettut työllistämispalvelut. Hyvinvointipalveluiden pitää olla Suomen suurimmassa maakunnassa parhaita, ja asukkaiden aktiivisia oman hyvinvointinsa edistäjiä. Maakunnan asukkaana kannalta erittäin tärkeää on turvallisuuden tunteen vahvistaminen ja ylläpitäminen muun muassa yhteisöllisyyden kautta.

Menestyvä ja vastuullinen bisnes

Tämä painopiste koostuu elinvoimaisesta ja vastuullisesta yritystoiminnasta. Uusien teknologioiden avulla tähdätään kestäväan kasvuun ja vientiin. Kansainvälinen osaaminen ja investoinnit nähdään maakunnan menestymisen kannalta erittäin tärkeiksi asioiksi. Uusimaa-ohjelma 2.0:n yksi keskeisimmistä tavoitteista on saada ohjelmakauden aikana maakuntaan lisää kansainvälisiä osaajia ja investointeja. Sujuvat, helposti saavutettavat ja luotettavat yhteiskunnan palvelut ja korkeatasoinen infrastruktuuri muodostavat perustan yritystoiminnalle ja ihmisten elämälle.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta

Uudenmaan tavoitteena on olla hiilineutraali maakunta. Luontoarvot, luonnon monimuotoisuus ja elämyksellisyys sekä luonnosta huolehtiminen ovat osa monimuotoista maakuntaa. Maakunnan säilyttäminen kestävässä ja turvallisena ovat tärkeitä asioita perustarpeille, viihtyvyydelle ja maakunnan vetovoimalle. Lisäksi liikkuminen ja liikenne; niin kansalliset kuin kansainvälisetkin yhteydet otetaan tarkastelun kohteeksi.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Vuonna 2016 läpiviedyn tulevaisuustarkastelun tulokset ovat ohjanneet Uusimaa-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyä. Nämä tavoitteet sekä toimenpiteet avataan tulevissa kappaleissa kunkin painopisteen yhteydessä. Kuvassa 12 näkyvät painopisteiden tavoitteet, joista muodostuu Uusimaa-ohjelman runko.

VISIO: Euroopan virkein ja viilein maakunta 2050			
Strateginen painopiste	 <p>Hyvinvoiva ja osaava ihminen</p>	 <p>Menestyvä ja vastuullinen bisnes</p>	 <p>Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta</p>
Tavoitteet 2018–2021	<ul style="list-style-type: none"> • Tulevaisuuden osaavat uusmaalaiset • Kansainvälisyydestä vahvuutta • Parhaat hyvinvointipalvelut, aktiiviset asukkaat • Turvallisuutta solidaarisuudesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä • Liiketoimintaa kiertotaloudesta • Kansainvälistä osaamista ja investointeja • Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä 	<ul style="list-style-type: none"> • Hiilineutraali Uusimaa 2035 • Kestävä ja turvallinen Uusimaa • Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta • Helposti liikkeelle, varmasti perille

Kuva 12: Visio, strategiset painopisteet ja tavoitteet.

Hyvinvoiva ja osaava ihminen

Ajan saatossa on koettu lukuisia teknologian ja työn murroksia, mutta ihminen on pysynyt perustarpeiltaan melko muuttumattomana. Nykyisen murrosvaiheen ajureita ovat digitalisaatio, automatisaatio ja muu tekniikan kehitys sekä globalisaatio. Taustana vaikuttaa myös ilmastonmuutos, joka nopeuttaa ja suuntaa teknologian kehitystä sekä

ihmisten elintapojen muuttumista. Niiden aiheuttamaa muutosta on verrattu teollistumiseen.

Muutos kohdistuu erityisesti työn tarjontaan, kysyntään ja sisältöön, organisaatioihin, työn käytäntöihin ja osaamiseen, jotka vaikuttavat suoraan uusmaalaisten hyvinvointiin. On ennakoitu, että myös kansantalous, toimeentulo ja sosiaaliturva

muuttuvat. Uusimaa-ohjelmalla tähdätään siihen, että myllerryksistä huolimatta uusmaalainen voi hyvin ja hänellä on sellaisia taitoja ja tietoja joilla pärjätä myös tulevaisuudessa. Muutoksia pidetään usein vääjäämättöminä, mutta Pohjoismaissa työmarkkinoiden polarisaatiokehitys, jakautuminen ”hyviin” ja ”huonoihin” töihin on ollut lievempää kuin muualla Euroopassa.

Kuvattuun murrokseen Uusimaa-ohjelma vastaa neljällä tavoitteella. *Tulevaisuuden osaavat uusmaalaiset* tähtää siihen, että jatkossakin uusmaalaisilla on taitoja joita tulevaisuudessa tarvitaan, liittyvät ne sitten teknologioihin, sosiaalisiin taitoihin tai empatiakykyyn. Yleissivistys ehkäisee tietämättömyydestä kumpuavia ennakkoluuloja ja auttaa uusmaalaisia arvioimaan hankkimansa informaation luotettavuutta. Suomen kansainvälisimpänä maakuntana Uudellamaalla pyritään asenneilmapiiiriin, jossa *moninaisuus, värikkyys ja kansainvälisyys ovat vahvuuksia* ja vastuullinen ajattelu arkipäivää. Jotta uusmaalainen voi jatkossakin hyvin maakunnan on tarjottava *parhaat hyvinvointipalvelut ja kannustettava asukkaita aktiivisuuteen*. Tässä tavoitteessa korostuu muun muassa asukkaiden kyky huolehtia omasta terveydestään uusien digitaalisten laitteiden ja sovellusten avulla. *Turvallisuutta solidaarisuudesta* -tavoitteen avulla ehkäistään yksinäisyyttä ja ihmisten pahoinvointia. Tärkeimpänä perustana on yhteisöllisyys, joka voi olla fyysistä tai digitaalista.

1. Tulevaisuuden osaavat uusmaalaiset

Yhteiskunnan rakenteet ovat murroksessa ja se aiheuttaa epävarmuutta kaikille ja etenkin nuorille sukupolville. Nuorten luottamus tulevaisuuteen, työllistymiseen ja työssäjaksamiseen on heikentynyt viime vuosina. Palkkatyön muuttuessa

Lähes 47 % suomalaisista nuorista on huolissaan tulevaisuuden työnsaantimahdollisuuksistaan ja 34 % jaksamisestaan työelämässä (Mylläniemi 2017).

kiinnittyminen ja suhde yhteiskuntaan muuttuvat. Identiteetti voi kuitenkin tulevaisuudessa hahmotua entistä monipuolisemmin merkityksellisen tekemisen myötä. Vanhojen toimialojen hiipuessa, uusia ammatteja ja toimialoja syntyy teknologian ja työn murroksessa. Maakunnallinen koulutustarpeiden ennakoiti on osaltaan huolehtinut siitä, että koulutustarjonta on paremmin vastannut alueen työvoimatarpeita.

Elinikäinen oppiminen on edellytys uusmaalaisen muuntautumiskyvylle, osaamisen päivittämiselle ja uusien taitojen omaksumiselle. Muuntautumiskykyyn liittyy omien taitojen ja osaamisen tunnistaminen, niiden markkinoiminen ja hyödyntäminen. Oma aktiivisuus esimerkiksi uusien teknologioiden haltuun ottamisessa auttaa uusmaalaisia tulevaisuuden osaaviksi ihmisiksi. Kaikkien ikä-, kieli- ja ihmisryhmien osalta on kuitenkin varmistettava, että digipalvelut ovat saatavilla ja verkkopalvelujen käyttöön on apua tarjolla.

Tulevaisuuden työmarkkinoilla pärjätäkseen ihmisen on osattava ja opiskeltava sosiaalisia taitoja, ongelmanratkaisua, vuorovaikutusta sekä empatiaa. On opittava jatkuvasti uusia taitoja pysyäksään mukana työelämässä. Elinikäinen oppiminen voi toimia myös syrjäytymisen ehkäisyssä. Muuttuvassa työelämässä tarvitaan lyhyellä aikataululla toteutettavia elinikäistä oppimista ja

muutokoulutusta edistäviä kokeiluja. Alan vaihtaminen tehdään helpommaksi: tarjolla oleva aikuis-koulutus on tällä hetkellä usein olemassa olevaa osaamista syventävää, ei kokonaan uudelle alalle valmistavaa. Tärkeää on huomioida iäkkäämmät ja vähemmän koulutetut työntekijät. Globaalissa ja muuttuvassa maailmassa asioista on tullut entistä monimutkaisempia. Yleissivistys on tärkeää laajojen kehityskulkujen, polkuriippuvuuksien ja erilaisten ilmiöiden ymmärtämisessä. Niistä merkittävä on työn ja ansaintalogiikan muuttuminen. Ongelmanratkaisutaidot ja yleissivistys, substanssiosaamisen rinnalla, ovat yksilön työllistymisen kannalta keskeisiä ominaisuuksia. Yleissivistys voi ehkäistä myös ennakkoluuloja maahanmuuttajia ja vähemmistöjä kohtaan ja vahvistaa yhteiskunnan tasapainoista ja tasa-arvoisempaa kehitystä.

Peruskoulu tarjoaa kaikille mahdollisuuden oppia, hankkia monenlaisia taitoja ja yleissivistystä sekä luoda pohjaa tulevaisuuden osaamiselle. Tulevaisuudessa erityisen merkittäväksi taidoksi nousee kyky oppia oppimaan. Tuoreimmat PISA-tutkimuksen tulokset osoittavat alueellisten erojen kasvua ja erityisesti poikien tulosten heikentymistä. Sukupuolten välisten ja alueellisten erojen kaventaminen on tärkeää, jotta mahdollisimman monella uusimaalaisella nuorella olisi eväät kiinnittyä tulevaisuudessa työelämään ja yhteiskuntaan. Lasten ja nuorten innovaatiokyky, uusien asioiden päättely, luovuus sekä sitoutuminen ja tavoitteellisuus voivat vahvistua kulttuuri- ja liikuntaharrastusten myötä. Turvalliset ja terveelliset oppimisympäristöt tukevat oppimista ja osaamista. Sisäilmaongelmat ovat siksi ratkaistava.

Toimenpiteet:

1. Turvataan yhtäläiset ja laadukkaat koulutuspolut kaikille asuinalueesta, perhetaustasta, varallisuudesta ja sukupuolesta riippumatta.
2. Vahvistetaan elinikäistä oppimista ja muutokoulutuksen mahdollisuuksia.
3. Tuetaan yksilöiden kykyä tunnistaa, kehittää ja markkinoida omaa osaamistaan. Edistetään eri aloilla tarvittavia yleisiä taitoja ja sosiaalisten taitojen arvostamista ja hyödyntämistä työmarkkinoilla.
4. Edistetään kaikkien toimijoiden yhteistyötä julkisten rakennusten (erityisesti koulujen)

sisäilmaongelman ratkaisemiseksi korjausrakentamisessa ja uustuotannossa.

5. Vahvistetaan yksilöiden kykyä hankkia osaamista sekä tietoa ja arvioida sen luotettavuutta sekä tavoitellaan korkeaa yleissivistyksen tasoa.
6. Tuetaan korkeatasoisia opetus-, koulutus- ja tutkimusinfrastruktuureita, jotta alue on houkutteleva ympäristö kansainvälisille ja kotimaisille asiantuntijoille ja opiskelijoille.
7. Tunnistetaan uudet nousevat alat ja kannustetaan eri-ikäisiä oppijoita erikoistumaan näiden alojen huippuosaajaksi.
8. Edistetään kolmannen sektorin tarjoamaa tukea digitaalisten palvelujen käytössä.

2.

Kansainvälisyydestä vahvuutta

Suomen kansainvälistyminen jatkuu tulevaisuudessa. On arvioitu, että seuraavan viiden vuoden aikana noin 80 % vuosina 2015–2016 saapuneista ja kansainvälistä suojelua saaneista henkilöistä asettuu asumaan pääkaupunkiseudulle. Kansainväliset ja monikulttuuriset toimijat lisäävät maakunnan elinvoimaisuutta. Erilaiset etniset, kielelliset, maailmankatsomukselliset, uskonnolliset, sukupuoli-identiteettiin tai mihin tahansa henkilökohtaiseen liittyvät ominaisuudet ovat osa uusimaalaista arkea palveluissa, naapurustossa, päiväkodeissa, kouluissa, työpaikoilla ja harrastuksissa. Kansainvälisyydestä Uudellemaalle kumpuava vahvuus voi toteutua parhaiten, jos kaikki nykyiset ja tulevat uusimaalaiset toimivat demokraattisen yhteiskunnan sääntöjen mukaan ja kunnioittavat toisiaan.

"Yhteiskunnan ja työelämän monimuotoisuudella ja syrjimättömyydellä on ratkaiseva merkitys Suomen houkuttelevuudelle osaavan työvoiman ja kansainvälisten opiskelijoiden kohdemaana"

Työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäällikkö Jari Gustafsson

Maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta on tärkeää, että hän oppii suomen kielen, saa koulutuksen sekä pääsee työ- ja asuntomarkkinoille. Avioliiton, perheen tai työn takia Suomeen muuttaneet jäävät usein kotouttamistoimien ulkopuolelle ja tarvitsevat sen vuoksi erityistä tukea. Maahanmuuttajanaisten ja -miesten väliseen tasa-arvoon on kiinnitettävä huomiota, jotta myös naiset oppisivat kielen, saivat koulutusta ja pääsisivät työelämään. Onnistunut kotoutuminen antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, kun samalla tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Maahanmuuttajille suunnattua koulutusta tulee kehittää siten, että oppiminen ja

Pääkaupunkiseudulla joka neljännen asukkaan ennustetaan olevan vieraskielinen vuonna 2030

(Helsingin kaupungin tietokeskus 2016)

mahdollisuudet työllistyä rakennetaan tulijoiden jo kotimaastaan mukanaan tuomaa ammattitaitoa ja työkokemusta hyödyntäen. Ihmisiä ei nähdä vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteina, vaan osallis-tuvina asukkaina ja yhteisen tulevaisuuden tekijöinä.

Erilaisuus on vahvuus, mutta siihen liittyviä pelkoja ja uhkakuvia ei pidä vähätellä. Pelkoa ja vihaa pitää ja voidaan torjua parantamalla kaikkien täällä asuvien työllisyyttä ja osallisuutta. Koettu huono-osaisuus lisää monimuotoisuuteen ja erityisesti maahanmuuttajiin, kohdistuvia kielteisiä tunteita ja ajatuksia. Yhteisöllisyyttä ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia vahvistamalla voidaan parantaa erilaisuuden kohtaamiseen liittyviä ennakkoluuloja.

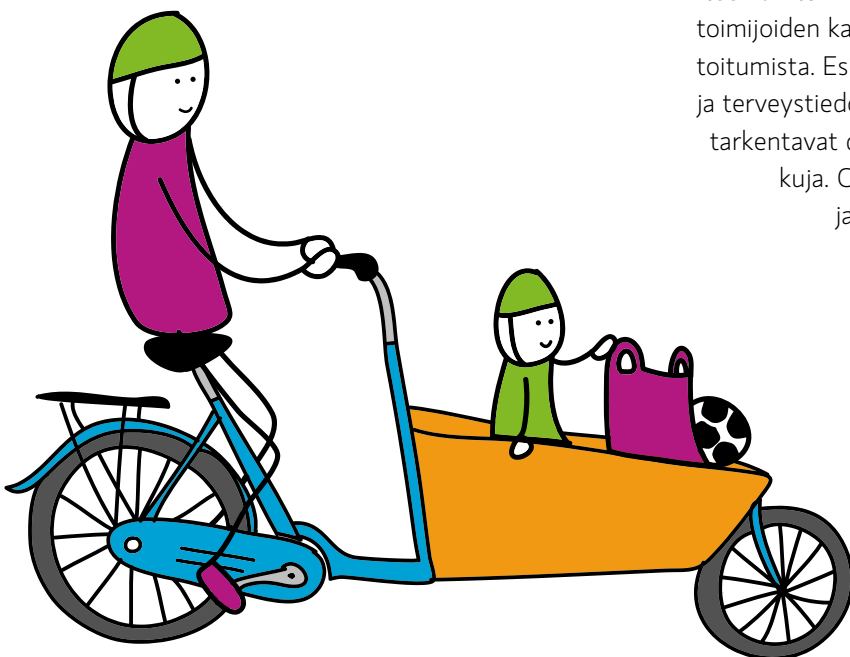
Tasa-arvoisen ja kestäväen ilmapiirin luominen onnistuu, jos eri väestöryhmät eivät koe menettävänsä osaansa tai jäävänsä yhteiskunnan ulkopuolelle. Kaikkien osallisuutta kannustava ilmapiiri voi tuottaa ennen näkemättömiä mahdollisuuksia. Kansainvälisestäikin on tunnustettu tasa-arvon merkitys alueemme vahvuutena. Asukkaiden osallisuutta vahvistetaan edelleen älykkään erikoistumisen *Ihmisten kaupunki* -teeman alla.

Erilaisille persoonille ja yhteisöille pitää antaa tilaa ja vapautta. Moninaisuus voi näyttäytyä tehottomuutena, mutta usein se tuottaa luovan ja innovatiivisen yhteisön, uusia innovaatioita ja toimintatapoja paremmin kuin suvaitsematon yhteisö. Utelias ja moninainen metropolialue on paras innovaatioiden ja luovuuden alusta. Koko maan luovien alojen yrityksistä noin puolet ja merkittävimmät kansalliset ja muut taide- ja kulttuurilaitokset sijaitsevat Uudellamaalla. Ihmisten ja yhteisöjen kirjo sekä monipuoliset kaupunki- ja maaseutu-ympäristöt rohkaisevat kokeiluihin, joissa myös epäonnistuminen on sallittua.

Toimenpiteet:

1. Edistetään toimia, joilla tavoitellaan ryhmien ja asukkaiden vuoropuhelua, toisten kunnioittamista sekä yhdessä toteutettavia ratkaisuja.
2. Huolehditaan riittävästä ja monipuolisesta koulutustarjonnasta maahanmuuttajille työelämään kiinnittymisen helpottamiseksi.
3. Tuetaan keinoja maahanmuuttajien tasa-arvon ja kotoutumisen edistämiseksi.
4. Tuetaan uusia tapoja ja keinoja, joilla maahanmuuttajat (erityisesti naiset) oppivat mahdollisimman nopeasti suomen kielen ja kulttuurin.
5. Edistetään uteliaisuudesta ja luovuudesta nousevia rikkaaseen kulttuuriperintöön nojaavia kokeiluja, joista voi syntyä innovaatioita, uudenlaista kulttuuria ja kulttuuriyrittäjyyttä.
6. Varmistetaan, että alue on palveluiltaan ja muulta tarjonnaltaan tarpeeksi hyvä kansainvälisten osaajien ja oppijoiden integroitumiseksi alueelle.

3.

Parhaat hyvinvointipalvelut, aktiiviset asukkaat

Suomessa ollaan vuoden 2020 alusta siirtymässä uuteen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään, jossa kuntien ja sairaanhoitopiirin rooli palveluiden järjestäjänä ja tuottajana poistuu. Maakunnille siirtyy sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu. Yksityisen ja kolmannen sektorin mahdollisuudet päästä mukaan palveluntuotantoon vahvistuvat.

Terveydenhuolto ja sairaanhoito kehittyvät nopeasti. Uudet hoitomuodot, terveysteknologiat ja lääkkeet syntyvät johdonmukaisen ja pitkäjänteisen tutkimustyön tuloksina. Huipputason tutkimustyö (perustutkimus, soveltava tutkimus, rekisterit, biopankit, akateeminen tutkimus, yritys yhteistyössä tapahtuva tutkimus) on lääketieteellisten ja kaupallistenkin läpimurtojen edellytys.

Julkisilla varoilla kustannettava terveydenhoito perustuu tutkimukseen, tutkittuun tietoon ja vaikuttavuuteen. Terveydenhoidon kustannukset on tarpeen saada hallintaan, koska julkisen talouden liikkumavaran arvioidaan pienenevän. Lisäksi väestö ikääntyessä, hoidon tarve kasvaa ja uusia entistä kalliimpia hoitoja tulee tarjolle. Meillä on hyvät edellytykset uusien terveysteknologioiden ja hoitomuotojen kehittämiseksi. Kotimarkkinoiden pienuuden vuoksi niiden kehittämisessä ja myynnissä on suuntauduttu alusta asti kansainvälisille markkinoille Älykkään erikoistumisen *Terveys ja hyvinvointi*-teeman toimenpiteet nopeuttavat terveysalan toimijoiden kansainvälistä liiketoimintaa ja verkostoitumista. Esimerkiksi keinoälyn hyödyntäminen ja terveystiedon suuren mittakaavan analytiikka tarkentavat diagnooseja ja nopeuttavat hoitopolkua.

Osaamisen ja hoidon vaikuttavuuden jatkuva kehittyminen tuo säästöjä ja lisää terveyttä. Uusien terveysteknologioiden mahdollisuudet ovat suuret, mutta vaikuttavuuden toteamisen lisäksi on kyettävä löytämään resurssit uusien hoitomuotojen käyttämiseen.

Terveystiedon ainutlaatuiset ja kehittyvät tietovarannot on valjastettava hyötykäyttöön myös Uudellamaalla. Kansalaisilla on omistus- ja hallintaoikeus omaan terveystietoonsa, mutta samalla yhteinen vastuu siitä, että arvokkaita tietokokonaisuuksia voidaan luoda ja käyttää paremmin yhteiseksi hyödyksi. Merkittävänä tiedontuottajana Uudenmaan on syytä tukea tietorakenteiden kehitystyötä ja koordinaatiota. Sote-tiedolla ja sen analysoimisella voidaan saada vaikuttavuutta ja tehostaa resurssien käyttöä. Näin voidaan vastata muun muassa maahanmuuton kautta moninaistuviin asiakastarpeisiin sekä kehittää palveluita asukkaiden hyväksi.

Laadukasta terveydenhuoltoa ja sairaanhoitoa on mahdollista tarjota myös tulevaisuudessa, jos terveydenhuollon voimavarat voidaan suunnata järkevästi. Asukkaiden aktiivisuus ja omasta terveydestä huolehtiminen auttavat osaltaan säästämään terveydenhuollon voimavaroja. Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen on luonteva osa hyvinvoivien ihmisten arkea. Oma aktiivisuus terveyden edistämässä on mahdollista, jos elämänhallinta on riittävällä tasolla. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan rakenteellisia keinoja sosiaalisesti heikoimpien ryhmien terveyden edistämiseen ja terveyserojen kaventamiseen. Terveyserojen syihin on puututtava vähentämällä sosiaalista eriarvoisuutta aiheuttavia tekijöitä. Näitä ovat erityisesti koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen sekä kohtuuhintaisten asuntojen vähäisyys. Riittävän elämänhallinnan lisäksi jokainen meistä tarvitsee läheisiä ihmisiä kaikissa elämänvaiheissa. Erityinen huomion kohde Uudellamaalla ovat 15–24-vuotiaat nuoret pojat sekä tytöt, jotka ovat vaille työtä ja koulutusta (NEET).

**Helsingin kaupungin sisällä
Jakomäessä elinajanodote on
naisilla 6,2 vuotta ja miehillä
10,7 vuotta lyhyempi kuin
Tuomarinkylässä asuvilla.**
(Kvartti 2015)

Yleisimmät kansansairaudet johtuvat Uudellamaallakin liiasta energian saannista, liiallisesta alkoholin käytöstä ja liian vähästä liikunnasta. Elintavoilla voidaan ehkäistä diabeteksen, sydän- ja verisuonisairauksien, muistisairauksien, mielenterveysongelmien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä syöpien syntyä. Jos modernien kansansairauksien epidemioita saadaan ehkäistyä, ihmisen hyvinvointi paranee, saavutetaan suuria taloudellisia säästöjä ja terveydenhuollon resursseja voitaisiin kohdentaa tehokkaammin tulevana vuosikymmeninä. Ohjaus, neuvonta, kampanjat sekä terveyttä edistävät ohjelmat ja sovellukset tavoittavat parhaiten terveimmän väestöosan. Tulevaisuudessa terveys-tekniikan, tekoälyn ja digitalisaation avulla oman terveyden seuraaminen ja terveydestä huolehtiminen onnistuu entistä itsenäisemmin.

Arkiliikunnalla on vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin, jota voidaan tukea esimerkiksi laadukkaalla kävely- ja pyöräilyinfrastruktuurilla. Myös taiteen ja luonnon mahdollisuudet ja keinot korostuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Tieto luonnon terveysvaikutuksista ja luonnon välttämättömydestä ihmisen terveydelle on kasvanut suuresti viime vuosina. Säilytetty alkuperäinen luonto asukkaiden lähiympäristössä vähentää selvästi sairastavuutta ja sitä kautta myös yhteiskunnan menoja.

Toimenpiteet

1. Tuetaan digitaalisia kokeiluja, jotka edistävät sosiaali- ja terveyspalveluiden sujuvuutta, ihmislähtöisyyttä ja säästävät resursseja.
2. Edistetään sosiaali- ja terveyspalveluiden saumattomia palvelupolkuja tulevassa maakunnassa.
3. Kavennetaan terveyseroja puuttamalla eriarvoisuutta aiheuttaviin tekijöihin. Kannustetaan kuntia, että mahdollisimman harva asukas jäisi koulutuksen tai työn ulkopuolelle ja erityisesti pääkaupunkiseudulla lisättäisiin huomattavasti kohtuuhintaisten asuntojen määrää.
4. Tuetaan kaikkia toimia, jotka tähtäävät peruskoulun päättävien nuorten opintojen aloittamiseen tai työelämään kiinnittymiseen, jotta syrjäytymisriski ei toteudu.

5. Kannustetaan tutkijoita, maakuntaa, kuntia ja yrityssektoria ennakkoluulottomiin kumppanuuksiin, terveyttä edistäviin innovaatioihin ja lääketieteellisiin läpimurtoihin.
6. Tuetaan uusmaalaisia oman terveyden seuraamiseen ja edistämiseen terveysteknologioiden avulla.
7. Innostetaan uusmaalaisia hyviin elintapoihin korostamalla liikunnan ja kulttuurin sekä terveellisen ruuan iloja ja luonnon tarjoamaa virkistystä.

Uusimaalaisista 9 prosenttia kokee yksinäisyyttä melko usein tai jatkuvasti. (THL 2017b)

4. Turvallisuutta solidaarisuudesta

Solidaarisuus on yhteisöllisyyttä ja välittämistä kanssaihmisistä sekä huolenpitoa heikoimmista. Yhteisöllisyys on keino kiinnittyä yhteiskuntaan. Se on myös merkityksellistä vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuutta, joka luo perusturvallisuutta. Yhteisöllisyys voi olla paikallista, esimerkiksi asuinympäristöön perustuvaa. Se voi perustua myös esimerkiksi harrastuksiin tai ammattiin liittyviin kansallisiin tai kansainvälisiin verkostoihin. Kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoistyön vahvistuminen on tärkeä osa hyvinvoivaa uusmaalaisuutta. Usein yhteisöissä keksitään myös uudenlaisia toimintatapoja.

Uusimaa on muuttovoittoaluetta, missä tulijoille on erityisen tärkeää löytää uudessa asuinympäristössä merkityksellisyyttä, pysyvyyttä ja turvaa. Vahvat paikalliskulttuurit tukevat myös asukkaiden; erityisesti lasten ja nuorten identiteetin muotoutumista. Yksinäisyys on laaja, erilaisia ikä- ja ihmisryhmiä kiusaava ongelma, jonka voittaminen on solidaarisuuden lisäämisen ja yhteisöllisyyden vahvistamisen keskeinen tavoite. Yhteisöllisyys rakentuu usein yhteisten mielenkiinnon kohteiden, esimerkiksi harrastus-, kaupunginosa-, asukas- tai talkootoiminnan ympärille. Kokemuksia on paljon myös päiväkotien ja vanhuspalveluiden yhteisistä ruokailoista, yhteisöllisestä palveluasumisesta ja alueen yhteisestä olohuone toiminnasta.

Elämäntapojen erilaistuminen ja virtuaaliyhteisöt ovat luoneet mahdollisuuden uudelleen yhteisöllisyyteen. Sosiaalinen media, mobiilisovellukset ja uudet teknologiset ratkaisut haastavat perinteisen fyysisen kohtaamisen, mutta samalla ne luovat uudenlaista digitaalista yhteisöllisyyttä.

Tämän avulla pyritään rakentamaan uusia toimintatapoja ja yhteyksiä esimerkiksi ihmisten, julkishallinnon sekä yritysten välille. Digiyhteisöt ovat tärkeitä toimintaympäristöjä etenkin nuorille. Yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta vahvistavia digialustoja tarvitaan yhä enemmän. Tulevaisuudessa myös kaupungit voivat toimia digialustoina. Tämä mahdollistaa yhteisöllisyyden, joka sekoittaa digitaalista ja fyysistä kohtaamista.

Toimenpiteet:

1. Edistetään erityyppisten ihmisten, yhteisöjen ja ryhmien yhteistoimintaa ja tekemistä.
2. Kannustetaan kuntia tarjoamaan monipuolisia ja matalankynnyksen harrastuspaikkoja sekä tiloja, joissa monenlaiset asukkaiden yhteisölliset kohtaamiset ovat mahdollisia.
3. Kehitetään sekä hyödynnetään markkinoilta saatavia yhteisöllisyyttä tukevia digiavusteisia alustoja, jotka mahdollistavat myös fyysisen kohtaamisen.
4. Vahvistetaan ihmisten turvallisuuden tunnetta tukemalla yhteisöllisyyttä, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vuorovaikutusta lisääviä keinoja.
5. Kannustetaan kuntia vahvistamaan rooliaan kansalaisyhteiskunnan, lähidemokratian ja paikallisen identiteetin luojana.
6. Tuetaan vertais- ja vapaaehtoistoimintaa, jolla lisätään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä asukkaiden sosiaalista pääomaa.

Tämän hetken innovaatiotutkijat, esimerkiksi Mazzucato, ovat esitelleet ”yrittäjähenkisen valtion” käsitteen tuodessaan esille sitä, miten tärkeitä valtion instituutiot ja innovaatiopolitiikka ovat olleet eri teknologioiden kehittymiselle esimerkiksi Yhdysvalloissa. Keskustelu innovaatioista on ulotettava myös koskemaan julkisen sektorin toimijoita, koska yrittäjyys ei liity ainoastaan startuppeihin ja riskipääomaan. Oleellinen osa yrittäjyyttä on taloudellisten toimijoiden, ml. valtio, maakunnat ja kunnat, halu ja kyky ottaa riskejä parempaa tulevaisuutta tavoitellessa.

Maakuntauudistuksen myötä syntyvä Uusimaa tulee olemaan suuri toimija, joka voi vaikuttaa mm. innovaatiotoimintaan alueellaan. Uusimaa voi halutessaan olla ”Yrittäjähenkinen maakunta” ja osoittaa että julkinen organisaatio voi viitoittaa kehityksen suuntaa, toimia pitkäjänteisenä investoijana ja muilla keinoin ohjata esimerkiksi sote-sektorin palveluiden ja yrityskentän kehittymistä. Maakunta voi vaikuttaa kilpailuympäristön syntyymiseen, ja toimia innovaattorina yksityisten yritysten rinnalla ja partnerina. Lisäksi maakunnan investoinneilla voi olla suuri merkitys alueen talouskasvulle ja talouden uudistumiseen. Maakunnan tekemät innovatiiviset hankinnat voivat haastaa yrityksiä kehittämään uusia, korkeatasoisia ja kustannustehokkaita ratkaisuja. Yrittäjähenkinen Uusimaa voi edistää menestyksellistä ja kestävästä yritystoimintaa avoimella ja innovatiivisella alihankintapolitiikalla erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta. Yhdessä kasvupalvelukuntayhtymän kanssa se voi myös toimia palvelu- ja teknologiainnovaatioiden edistäjänä monella sektorilla.

Yrittäjä- ja innovaatiohenkistä maakuntaa rakennetaan Uusimaa-ohjelmassa neljän tavoitteen avulla. Ensimmäinen tavoite on: *Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä*. Toisena tavoitteena keskitytään *liiketoiminnan synnyttämiseen kiertotaloudesta*. Näissä tavoitteissa erityisesti innovaatiot ja uudet teknologiat ovat vahvasti läsnä. Kaksi viimeistä tavoitetta keskittyvät *kansainvälisten osaajien ja investointien houkuttelemiseen sekä elinvoimaan yritystoiminnasta*, joiden kautta edistetään uutta yrittäjähenkistä Uuttamaata.

5.

Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä

Uudenmaan yritysten menestys pohjautuu jatkossa yhä enemmän korkean lisäarvon tuotteiden ja palveluiden tuotantoon sekä markkinointiin ja usein uuden kysynnän luomiseen. Tässä onnistuminen edellyttää käynnissä olevan laaja-alaisen teknologian murroksen mahdollisuuksien syvällistä ja nopeaa omaksumista. Uusien teknologioiden ja -palveluiden haltuunotolla Uudenmaalla on erinomaiset edellytykset tulla kansainväliseksi edelläkävijäksi. Aktiivinen kansainvälinen yhteistyö tieteen ja soveltavan tutkimuksen sekä tuotekehityksen eturintamissa tuo teknologista kilpailuetua ja auttaa teknologiaan liittyvien valintojen tekemisessä. Vahvat kansainväliset kumppanuudet ja verkostot edistävät myös kykyä kehittää vientiosaa- mista globaalisti, mikä on erityisesti palveluviennin laajenemisen kannalta oleellista. Uusien palvelujen ja teknologioiden avulla tähdätään kasvuun ja koko Suomen kannalta merkitykselliseen vientiin. Tulevaisuudessa palveluvienti on keskeisin kasvava liiketoiminnan muoto.

Saksa on teollisen kehityksen johtavia maita. Siellä tuotannon digitalisointia kuvataan käsitteellä Industrie 4.0, joka tarkoittaa älykkäiden esineiden verkostoa. Teollisuuden koneet, laitteet ja prosessit ovat internetin kautta yhteydessä toisiinsa. Näin esineiden internet (IoT) laajentaa fyysisten tuotteiden tai tuotantolinjojen toimintaa. Reaaliaikaisen yhteyden kautta voidaan tuotanto-, huolto-, kuljetus- ym. prosesseja ohjata ja valvoa pelien tavoin. Näihin liittyy Uudenmaan älykkään erikoistumisen teema ”Teollisuuden digitaalinen uudistuminen”. Se voi esimerkiksi tarkoittaa ennakoivaa järjestelmää,

Terveysteknologia

- **Kasvanut voimakkaasti**
- **Alan kokonaisvienti Suomesta yli 2 miljardia euroa vuonna 2016**
- **Kasvua edelliseen vuoteen lähes 10 prosenttia**
(Tekes 2017)

joka ilmoittaa, milloin on aika vaihtaa työkalu, muuttaa työjonoa tai tehdä materiaalitilaus. Älykäs järjestelmä myös ennakoii kysynnän kehittymistä ja tuottaa tietoa, jota tuotannon suunnittelussa voidaan hyödyntää. Tehokkuus nousee, läpinäkyvyys kasvaa, henkilöriippuvuus pienenee. Verkottamalla yritys pystyy paremmin hyödyntämään ulkopuolelta tulevat ideat.

Digitalisaatio mahdollistaa valmistusteknologioiden, palvelukanavien ja arvoketjujen muutoksen useimmilla teollisuuden ja palveluiden aloilla. Hieman pidemmällä aikavälillä lohkoketjuteknologia tulee muuttamaan useita vakiintuneita liiketoimintamalleja ja toimialoja, kuten rahoitussektoria, jossa tiedon turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Keinoäly, koneoppiminen ja robotiikka kehittyvät tavattoman nopeasti. Uudenmaan on varmistettava kyvykkyytensä paitsi teknologisten mahdollisuuksien hyödyntämisessä, myös niiden mukana tulevien työelämän ja työtapojen muutosten hallinnassa. Tässä maakunta tarvitsee kykyä uudenlaisten eettisten kysymysten ratkaisemiseksi. Päättäjien ja kansalaisten edellytyksistä osallistua keskusteluun tulevaisuuden suunnasta, arvopohjasta ja valinnoista on huolehdittava.

Terveyspalveluissa merkittävä muutostarve liittyy painopisteen siirtämiseen sairauksien hoidosta ennalta ehkäisevään terveyden edistämiseen. Terveydenhoito muuttuu palvelu- ja potilaskeskemmäksi, ja samalla monilta osin nykyistä yksilöllisemmäksi ja tehokkaammin monia tietolähteitä hyödyntäväksi. Digitaalisen terveyden rajapinnoilla syntyy huomattava määrä liiketoimintamahdollisuuksia esim. itsehoidossa ja siihen liittyvässä mittaamisessa; diagnostiikassa, genomitiedon ja kliinisten tietoaaineistojen hyödyntämisessä; terveystietoturvan kehittämisessä; kotona tapahtuvan hoidon palveluissa, omaishoidon palveluissa sekä erilaisten etäpalveluratkaisujen kehittämisessä ja tuotteistamisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus tarvitsee onnistuakseen uusia tiedon hallinnan ja analyysin välineitä ja uuden teknologian joustavaa käyttöönottoa. Tarvitaan uusia systemaattisia toimintatapoja, joilla parhaita Uudellamaalla kehitettyjä terveydenhoidon ja hyvinvoinnin teknologioita voidaan testata alueen omissa palveluyksiköissä ja näin auttaa alueen yrityksiä kasvussa ja kansainvälistymisessä.

Digitaalinen alustatalous on kasvava mahdollisuus. Alusta muodostaa uudenlaisen

markkinapaikan tavaroiden ja palveluiden kaupalle. Alustassa toimivat yritysten ohella myös muut organisaatiot ja yksityiset henkilöt, jotka voivat esimerkiksi antaa vuokralle omaisuuttaan. Alustatalous tuo perinteisten toimintamallien rinnalle joustavia liiketoimintamalleja ja ansaintamahdollisuuksia. Tämä moninaistaa palveluvalikoimaa ja parantaa kuluttajan valinnanmahdollisuuksia. Alustatalouden kaikki muodot eivät kuitenkaan ole ongelmattomia. Erityisesti uudet ansaintalogiikat, jotka perustuvat riskinsiirtoon yritykseltä työntekijälle, vaativat yhteiskunnalta uusien pelisääntöjen kehittämistä. Alustatalouden synnyttämiä uusia tulonsaantitapoja tulee edistää, mutta samanaikaisesti on huolehdittava, että niillä voidaan ongelmitta täydentää tai korvata perinteisen palkkatyön tuomia ansioita. Lisäksi on mahdollistettava yrittäjä- ja työntekijäroolien välistä sukkulointia digitaloudessa. Alustat luovat potentiaalia uudelle arvonluonnille, mutta edellytyksenä ovat palvelut, jotka yhdistävät, analysoivat ja tulkitsevat alustojen kautta kulkevaa tietoa. Alustatalouden liiketoimintaa tulee rakentaa aidosti asiakaslähtöisesti, hyödyntämään asiakkaiden ja yritysten tarpeita. Hyvinvointi- ja terveysala, kiertotalous sekä liikenne palveluna (MaaS) ovat aloja, joissa suomalaisilla ja uusmaalaisilla toimijoilla on erityisiä vahvuuksia kansainvälisessä kilpailussa.

Toimenpiteet

1. Tuetaan teknologiakehitystä ja -innovaatioita, jotka edistävät kasvua ja vientiä.
2. Vahvistetaan Uudenmaan mainetta ainutlaatuisen luovana, teknologiamyönteisenä ja rohkeasti tulevaisuuteen suuntautuvana maakuntana.
3. Edistetään yritysten, tutkimustoimijoiden ja julkisen sektorin kansainvälisiä teknologiakumppanuuksia, yhteistyötä ja verkostoitumista.
4. Tuetaan terveystalouden kansallisen tutkimus- ja innovaatiostrategian toteuttamista Uudenmaan terveydenhoidon toimijoiden ja korkeakoulu- sekä tutkimussektorin vahvuuksien pohjalta ja panostetaan erityisesti alan startup-yritysten verkostoitumiseen, osaamiseen ja kasvuun.
5. Parannetaan yritysten valmiuksia hyödyntää digitalisaation tuomia mahdollisuuksia toimintansa kehittämisessä.
6. Kannustetaan eri toimijoita yhteistyöhön digiavusteisten alustojen kehittämiseksi. Hyvä alustatalous perustuu ekosysteemien vahvistumiseen. Prosessien dynaamisuus sekä palvelujen innovatiivinen ja hajautettu monipuolinen tuottaminen ratkaisevat.
7. Kiinnitetään erityistä huomiota ratkaista uusien teknologioiden mukanaan tuomia eettisiä kysymyksiä.
8. Kehitetään elinkeinoaloja monipuolisempaan suuntaan taloudellisen haavoittuvuuden pienentämiseksi.

6.

Liiketoimintaa kiertotaloudesta

Kiertotalous talousmallina sekä älykkäät ja puhtaan teknologian ratkaisut, antavat mahdollisuuden sopeutua ja hyödyntää muutosta kohti öljynjälkeistä

Kiertotalous tarjoaa Suomen kansantaloudelle jopa 2,5 miljardin euron vuosittaisen kasvupotentiaalin vuoteen 2030 mennessä.

(Sitra 2014)

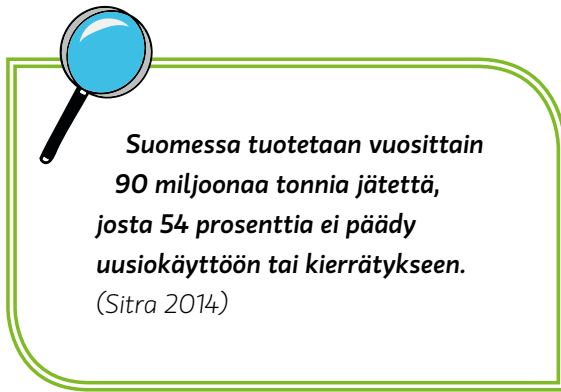
"Suomessa on noin 250 kierrätyskeskusta. Voitaasiinko kierrätyskeskusten toimintaa kehittää ja laajentaa huoltoon, korjaamiseen ja uudelleen valmistamiseen – eli sinne tuotujen tuotteiden jalostusarvon nostamiseen. Näin kierrätyskeskuksista kehitettäisiin kierto- ja jakamistalouskeskuksia."

Lauri Ihalainen, Verkkouutiset 31.7.2017

aikakautta ja globaalia kestävyyskriisiä. Tavoite pitää sisällään myös biotalouden sekä resurssiivisuuden. Uudet biotalouden kokonaisvaltaiset ratkaisut tuovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia samalla korvaten osin fossiilitalouden ajattelua. Resurssivirtojen tehokas käyttö, tuotteiden elinkaariajattelu ja palveluihin perustuva liiketoiminta hyödyntää digitalisaatiota ja älykästä teknologiaa sekä edistää yksityistä ja julkista kulutusta ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Uusimaa lähtee voimakkaasti vähentämään koko ruokaketjussa aiheutuvaa hävikkiä tarjoten testialustan tehokkaiden vähentämistoimille. Syntyville sivu- ja jätevirroille etsitään uusia korkeamman jalostusarvon käyttökohteita.

Cleantech eli "puhdas teknologia" tarkoittaa tuotteita, palveluita, prosesseja ja teknologioita, jotka edistävät luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja vähentävät kielteisiä ympäristövaikutuksia. Cleantech on yksi Suomen voimakkaimmin kasvavista aloista ja sen mahdollisuudet sekä markkinat maailmalla, erityisesti nopeasti teollistuvissa maissa, ovat valtavat. Uuttamaata ja etenkin pääkaupunkiseutua ollaan rakentamassa maailman parhaaksi testialustaksi älykkään ja puhtaan teknologian ratkaisuille. Parhaat ratkaisut luovat menestyvää liiketoimintaa Suomeen ja niitä voidaan käyttää myös käyntikortteina kasvavilla globaaleilla markkinoilla. Suomalaisyriyten tarjoamat cleantech-ratkaisut maailmanlaajuisille markkinoille voivat tuottaa moninkertaisia ympäristöhyötyjä verrattuna siihen, että vaikutukset ulottuisivat vain kotimaahan. Tästä hyvänä esimerkkinä on Porvoon Kilpilahden maailmanluokan kiertotalouden keskus, joka on

merkittävä alansa kehittäjä, niin kiertotalous- kuin cleantech-ratkaisuissakin.

Vauhdittaakseen cleantech-ratkaisujen löytymistä valtio ja pääkaupunkiseutu ovat tehneet kasvusopimuksen, jonka tavoitteiden toteuttamiseksi on perustettu määräraikainen Smart & Clean säätiö. Säätiön tarkoituksena on, että pääkaupunkiseudulle ja sen lähialueille kehitetään ja suunnitellaan vuoteen 2021 mennessä kansainväliseksi referensseiksi kelpaavia, älykkäitä ja ekologisesti edistysellisiä ratkaisuja ja palveluja julkishallinnon, yritystoiminnan ja kansalaisten tarpeisiin. Säätiössä yritykset, kaupungit, valtio ja tutkimuslaitokset sekä yliopistot ovat sitoutuneet saamaan aikaiseksi merkittäviä tuloksia. Smart & Clean -säätiö toteuttaa Uudenmaan älykkään erikoistumisen *Kaupunkien cleantech* -teemaa.

Myös maa- ja metsätalouden merkitys sekä uusiutuvien luonnonvarojen järkevä käyttö korostuvat jatkossa yhä enemmän. Ravinteiden ja raaka-ainesten kierrossa myös maaseutualueiden merkitys on tärkeää. Kiertotalouden vahvistamiseksi toimiva ja hyvä yhteistyö maanomistajien kanssa on tällöin erityisen merkityksellistä.

Uudellamaalla tavoitellaan kiertotalouteen ja resurssitehokkuuteen pohjautuvan liiketoiminnan kasvua. Suurten yritysten bio- ja uusiutuvan energian tuotantoon tähtäävät hankkeet ovat erityisen toivottavia. Kuntien ja yritysten tehokkuutta ja tuottavuutta voidaan parantaa resurssien järkevällä käytöllä. Jakamistalous, energiatehokkuus ja yritysten sekä kaupunkilaisten yhteistoiminta raaka-ainesten säästämiseksi on kriittinen menestystekijä. Resurssiviisaan toimintamallin avulla kunnat voivat vahvistaa aluetaloutta luomalla yrityksille sellaisia liiketoimintamahdollisuuksia, jotka johtavat uusien työpaikkojen syntymiseen sekä parantavat asukkaiden ja ympäristön hyvinvointia. Uudellamaalla sujuvoitetaan kiertotalouteen liittyvien hankkeiden,

yritysten, palveluketjujen, innovaatioverkostojen ja viranomaisten välistä yhteistyötä ja tuetaan pilotointiympäristöjä. Huolehdimme myös siitä, että julkisia palveluja kehitetään kiertotalouden viitoittamaan suuntaan. Kunnat voivat maankäytön suunnittelulla parantaa edellytyksiä kiertotalousinfralle.

Toimenpiteet

1. Tunnistetaan ja toteutetaan resurssiviisaita ratkaisuja, kiertotalouden (ml. biotalous) ja cleantechin aihioita, jotka ovat taloudellisesti kannattavia, innovatiivisia ja joissa on potentiaali kasvaa kansainvälisesti skaalattavaan kokoon.
2. Kehitetään eri toimijoiden yhteistyönä uusia toimintatapoja, jotka edistävät älykästä ja ympäristöystävällistä teknologiaa.
3. Tuetaan suurten kiertotalouskeskittymien toimintaympäristöjen kehittämistä.
4. Tuetaan elinkeinoelämän, kuntien sekä tutkimussektorin yhteistyötä, verkottumista ja avointa tiedonvaihtoa, joka tähtää kiertotalouden ja luonnonvarojen kestävä käytön kehittämiseen.
5. Sovelletaan kiertotalouden periaatteita tulevan maakunnan toimintatavoissa ja hankinnoissa.

Suomi menestyy kansainvälisessä kilpailussa vain, jos parannamme houkuttelevuuttamme ulkomaisten yritysten ja ulkomaisten huippuosaajien näkökulmasta”

Helsingin pormestari Jan Vapaavuori

7. Kansainvälistä osaamista ja investointeja

Globalissa taloudessa menestyäkseen Uudenmaan on hyödynnettävä kansainvälistä osaamista ja investointeja alueen kilpailukyvyn kasvattamiseksi. Ulkomaiset investoinnit vahvistavat Uudenmaan elinkeinoelämää, kansainvälistävät liiketoimintaa ja lisäävät innovaatio-, kokeilu- ja kehitystoimintaa.

Korkeasti koulutetuilla ulkomaalaisilla osaajilla sekä ulkomaista työkokemusta omaavilla suomalaisilla paluumuuttajilla on paljon tarjottavaa Uudenmaan elinkeinoelämälle. Kansainvälisten osaajien kokemus eri markkina-alueista, kohdeyleisön tuntemus sekä ulkomaiset verkostot ovat tärkeitä työkaluja vienninedistämisessä sekä sijoittajien houkuttelemisessa. Yritysten kynnystä palkata henkilöä, joka vielä ei osaa täydellisesti kotimaisia kieliä, voitaisiin madaltaa. On tehtävä toimenpiteitä yhdessä alueen korkeakoulujen kanssa, jotta ulkomaiset opiskelijat löytävät nykyistä useammin paikkansa elinkeinoelämän palveluksessa tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Suomalaisissa korkeakouluissa tutkinnonsuorittaneiden ulkomaalaisten sijoittumista työelämään pitäisi edistää yksinkertaistamalla ja nopeuttamalla oleskelulupaprosessia.

Ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat Uudellamaalla 2016

- Alempi ja ylempi korkeakoulututkinto: opiskelijoita 2 944, uusia opiskelijoita 710, suoritettuja tutkintoja 598
- Tohtorintutkinto: opiskelijoita 1 543, suoritettuja tutkintoja 175 (Opetushallinto 2017)

Korkeatasoinen infrastruktuuri ja julkiset palvelut; sote- ja koulutuspalvelut, liikenneverkko, kaavoitus ja lupamenettelyt, viheralueiden hoito ja saavutettavuus luovat yrityksille ja kansainvälisille osaajille houkuttelevan, turvallisen ja luotettavan toiminta- ja asuinympäristön. Vetovoimatekijöistä huolimatta kansainvälisten investointien ja osaajien määrä Suomessa on verrokkimaita alhaisempi. Kaupunkien tunnettuudella ja imagolla on vaikutusta siihen, houkutteleeko alue kansainvälisiä osaajia ja investointeja. Esimerkiksi englanninkielisten koulujen ja päiväkotien lisääminen pääkaupunkiseudulla saattaa vahvistaa alueen vetovoimaa. Yritysten kansainvälinen vertaisoppiminen erityisesti brändityössä ja markkinoinnissa edistäisi uusimaalaisten yritysten kilpailukykyä ja houkuttelisi osaajia Uudellemaalle. Suurempia markkinoita, kuten Kiinaa, ajatellen pohjoismaisen yhteismarkkinan kehittäminen suurten markkina-alueiden suuntaan vahvistaa myös alueen kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta. Yhdessä nämä kasvattavat pitkällä tähtäimellä alueelle tehtyjen kansainvälisten investointien määrää.

Helsinki-Vantaan lentoasema on tärkeä Uudenmaan vetovoiman ja liikenteen kannalta. Se on metropolin tunnusmerkki ja portti kansainvälisille markkinoille. Se on myös erityinen seudullinen keskus – työllistäjä, liikennehubi ja imagotekijä, jonka vaikutus säteilee laajalle alueelle. Lentoliikenteen osalta Uudenmaan saavutettavuus on väestömäärään suhteutettuna erittäin hyvä. Uudenmaan logistista asemaa Aasian hyvien lentoyhteyksien vuoksi on pystyttävä entisestään hyödyntämään, ja markkinoimaan Uuttamaata aasialaisille yrityksille väylänä Euroopan markkinoille. Helsingin Satama tukee Helsingin seudun ja koko Suomen elinkeinoelämää ja hyvinvointia. Sen kautta kuljetetun tavaran arvo on noin 50 % Suomen merikuljetusten arvosta ja 79 % satamien matkustajaliikenteestä. Kilpilahden satama on Suomen vilkkain ulkomaan rahtisatama. Vuonna 2016 sinne tuotiin noin 12,5 miljoonaa tonnia tavaraa ja vietiin noin 9 miljoonaa tonnia tavaraa.

Viimeaikaisista vaihteluista huolimatta on syytä pitää mielessä Venäjän kaupan mahdollisuudet ja merkitys Suomen ulkomaankaupalle. Rautatie ja maantieyhteydet ovat parantuneet ja liikennemäärät Venäjälle ovat olleet jälleen kasvussa. Venäjän kaupan orastava kasvu on erityinen mahdollisuus Uudenmaan elinkeinoelämälle.

Suomeen tehdyistä ulkomaisista investointihankkeista 70 prosenttia kohdistui Uudellemaalle vuonna 2016.
(EY 2017)

Toimenpiteet

1. Panostetaan pääkaupunkiseudun sekä maakunnan toimijoiden yhteistyöhön kansainvälisessä markkinoinnissa ja investointien houkuttelemisessa.
2. Kannustetaan kaikkia organisaatioita palkkaamaan kansainvälisiä osaajia sekä hyödyntämään maassa jo olevien kansainvälistä kokemusta omaavien asiantuntemusta.
3. Perustetaan maakunnallinen rahasto EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten ja lukukausimaksuvelvollisten tutkinto-opiskelijoiden tukemiseksi.
4. Tiivistetään yhteistyötä Tukholman, Oslon ja Kööpenhaminan seutuihin erityisesti cleantech-sektorilla, jotta saadaan kiinnostavia sijoituskohteita etenkin aasialaisille markkinoille.
5. Hyödynnetään Aasian lentoyhteyksiä viennin edistämiseksi ja investointien sekä turistien houkuttelemiseksi.
6. Tuetaan Helsinki-Vantaan lentoaseman saavutettavuuden, matkaketjujen sekä liikkumisen eri muotojen kehittämistä.
7. Panostetaan pääkaupunkiseudun kansainvälisen tunnettuuden vahvistamiseen kilpailussa investoinneista ja osaajista.
8. Hyödynnetään olemassa olevat selvitykset ja arvioidaan Uudenmaan kehittämistarpeet kansainvälisten osaajien houkuttelussa ja integroitumisessa. Tarkastelun kohteeksi otetaan erityisesti palveluiden toimivuus ja laatu.

Kasvuyritykset Uudellamaalla 2015:

- 47 prosenttia kaikista Suomen kasvuyrityksistä
  - Määrä lisääntynyt edellisestä kasvukaudesta 10 prosenttia
  - Henkilöstön kasvuvauhti kasvukaudella keskimäärin 134 prosenttia ja liikevaihdon 119 prosenttia
- (Suomen virallinen tilasto 2017)

8.

Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä

Suomessa on noin 280 000 yritystä, joista 99 prosenttia on alle 250 hengen pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Uudellamaalla pk-yrityksiä on noin 100 000 ja täällä niin kuin koko Suomessa niillä on tärkeä rooli työllisyyden ja viennin kasvattamisessa. Yritysten tulevaisuuden kannalta osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saanti on tärkeää. Jos tuotannollinen toiminta alkaa merkittävässä määrin palata Suomeen, ammatillisen koulutuksen saaneen työvoiman tarve lisääntyy entisestään. Lisäksi Uudenmaan tulee kehittää korkeakoulutettujen työnvälitystä ja panostaa uraohjaukseen.

Huomiota on syytä kiinnittää kasvuhakuisiin ja kasvuun kykeneviin yrityksiin¹¹. Työ- ja elinkeinoministeriön tuoreen selvityksen mukaan koko Suomessa voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten osuus kaikista pk-yrityksistä on tällä hetkellä noin 11 prosenttia. Kasvuhakuiset yritykset ovat muita pk-yrityksiä kansainvälisempiä ja niiden osuus on lisääntymässä erityisesti osaamisintensiivisten palvelujen ja kaupan alalla. Pk-yritysten vienti

painottuu tällä hetkellä teollisuuteen. Teollisuuden pk-yrityksistä noin kolmannes harjoittaa vientiä, kun vastaava osuus kaupassa ja osaamisintensiivisissä palveluissa on alle viidennes. Kasvuhakuisten yritykset ovat keskimääräistä aktiivisempia vientitoiminnassa. Näin on etenkin rakentamisen alalla. Teknologia-alalla globaalit markkinat kiinnostavat yrityksiä varsinkin silloin kun sen tuotteet ovat maailman luokkaa ja tuotanto on skaalattavissa.

Startup-kulttuuri on Uudellamaalla viime vuosina kehittynyt harppauksin ja yrittäjyydestä on tullut kiinnostava vaihtoehto¹². Startup-yrittäjyyden nousun taustalla ovat yliopistot sekä korkeakoulut ja niiden aktiiviset opiskelijayhteisöt.

Osaavan työvoiman saatavuus ja kansainvälistyminen ovat kriittisiä tekijöitä sekä pk-yritysten että startupien kilpailukyvyille ja kasvulle. Uudellemaalle saataisiin houkutelua kansainvälistä osaamista moninkertaistamalla startup-ekosysteemin eri toimijoiden kansainväliset kontaktit. Nopeaan kasvuun tähtäävät yhtiöt tarvitsevat myös pääomaa kansainvälisen kasvunsa varmistamiseksi. Alueellisten ja paikallisten sijoitusyhtiöiden yhteistyön

Slushin suurimmat saavutukset ovat olleet ilmapiirin muutoksen lisäksi Suomen piirtäminen sijoittajien maailmankartalle ja riskinoton ruokkinen. Pieniin startup-yrityksiin virtaa Suomessa riskirahaa, mutta keskikokoisilla, kasvuhakuisilla yrityksillä on yhä vaikeuksia löytää sopivia rahoittajia. Kaikki eivät törmää oikeisiin ihmisiin marraskuussa Slushissa."

*Ilkka Kivimäki ja Miki Kuusi
(HS 24.7.2017)*

¹¹ Kasvuyrityksellä tarkoitetaan yritystä, joka työllistää kolmevuotisen kasvukauden alussa vähintään 10 henkilöä ja jonka henkilöstömäärä kasvaa kolmevuotisella kasvukaudella keskimäärin yli 20 prosenttia vuodessa (OECD:n virallinen määritelmä).

¹² Start up -yrityksellä tarkoitetaan enintään muutaman vuoden ikäistä yritystä. Olennainen piirre on nopean kasvun tavoitteleminen.

vahvistaminen EU-tasolla on myös uusmaalaisten kasvuun tähtäävien yritysten etu ja tällaista verkostoitumista kannattaa edistää. Varhaisen vaiheen investointien osalta on tärkeää luoda sellaisia keinoja, joilla voitaisiin rahoittaa nopeasti kasvavia ICT-alan ja digitaalisiin alustoihin perustuvia yrityksiä sekä tutkimukseen ja teknologiakehitykseen perustuvia deep-tech-yrityksiä.

Yrityskiihdyttämöt ja -hautomot vauhdittavat startup-yritysten kasvua ja synnyttävät uutta liiketoimintaa. Uudellamaalla kiihdyttämö- ja hautomotoiminta on hyvässä vauhdissa ja toimintaa tulee tukea myös jatkossa. Tavoitteena olisi kaksinkertaistaa Uudellamaalla olevien alkuvaiheen startupien lukumäärä. Varhaisen vaiheen siemenrahoituksen lisääminen on avainasemassa alkuvaiheessa olevien startup-yritysten menestymisen kannalta. Julkisella sektorilla on erinomainen mahdollisuus tukea alkuvaiheen yrityksiä toimimalla pilottiasiakkaana. Avoin data -ajattelun hyödyntäminen yritystoiminnassa tuo mahdollisuuksia kasvuhakuisille ja -kykyisille startup-yrityksille. Uudenmaan vahvuuksia ovat liikkuminen palveluna (MaaS), cleantech sekä laaja terveysteknologian ja digitalisoituvan terveydenhoidon osaaminen. Avoimet tietorakenteet voivat tuottaa uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla. Nämä vahvuudet sisältyvät myös älykkään erikoistumisen strategiaan.

Toimenpiteet

1. Tuetaan kaupunkeja, korkeakouluja ja tutkimusorganisaatioita kilpailukykyisten startup- ja teknologiakeskittymien kehittämisessä.
2. Kannustetaan julkisia organisaatioita tekemään rohkeita ja innovatiivisia hankintoja, jotka avaavat mahdollisuuksia myös pk-sektorin yrityksille.
3. Edistetään startup-yritysten varhaisen vaiheen rahoitusta ja startup-kentän toimijoiden kansainvälistä verkostoitumista.
4. Tuetaan kuntia tunnistamaan oman pk-sektorinsa klusterit ja vahvistamaan niiden tieto- ja osaamisintensiivisyyttä.
5. Tuetaan Uudenmaan tutkimus- ja innovaatiosektorin toimijoita osallistumaan EU:n ohjelmiin.
6. Kannustetaan eri toimijoita maaseudun innovatiivisen yritystoiminnan tukemisessa tavoitteena vireään maaseudun vahvistuminen.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta

Kaikkien meidän vastuullamme on huolehtia ympäristöstämme. Uusimaa-ohjelman tavoitteena on vauhdittaa ilmastoviisaan, monimuotoisen ja kestäväen maakunnan vahvistumista. Tämän hetkinen yhteinen maakunnallinen tavoite on hiilineutraali Uusimaa vuoteen 2050 mennessä. Voisimme kuitenkin edetä nopeammin ja asettaa kunnianhimoisemman tavoitteen. Pyrimme kohti maailman houkuttelevimpia päästöttömiä liikkumismuotoja, älykkäimpiä kaupunkienergiaratkaisuja ja ympäristöpositiivisen rakentamisen edelläkävijyyttä. Haluamme myös, että Uudeltamaalta löytyy johtavia kiertotalouskaupunkeja sekä resurssiviisaita kaupunkilaisia ja yritystoimintaa.

Teollisuus, liikenne ja asuminen ovat tämän hetken suurimmat kasvihuonekaasujen tuottajat. *Hiilineutraaliuteen* pyritään kehittämällä energiaratkaisuja, liikennettä, yhdyskuntarakennetta sekä uutta ja vanhaa rakennuskantaa sekä vaikuttamalla ruokaketjuun ja ihmisten valintoihin. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää siirtymistä vähäpäästöisiin ja uusiutuviin energialähteisiin. Energiatehokkaat ratkaisut yleistyvät niin liikkumisessa, asumisessa kuin liiketoiminnassa. Myös ruuan tuotantotapa, ruokahävikin minimointi ja ihmisten valinnat ovat osa ilmastoviisautta. Älykkäällä erikoistumisella tuetaan tavoitteen saavuttamista muun muassa *Kaupunkien cleantech* ja *Ihmisten kaupunki* -teemoissa.

Monimuotoisella ja kestäväällä Uudenmaalla korostuvat luonto, vesistöt ja turvallisuus. Turvallisuutta käsitellään ohjelmassa erityisesti varautumiseen liittyvinä asioina. Uudellamaalla on varauduttava ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, huolehdittava ruokahuollosta, vesihuollosta, pohjavesistä sekä kyberturvallisuudesta, jotta voimme olla jatkossakin kestävä, turvallinen ja muuntojoustava maakunta. Luonnon monimuotoisuudesta pitää huolehtia, jotta elämän edellytykset maapallolla voidaan turvata. Luonto tarjoaa myös ihmisille elämyksiä ja viheralueiden merkitys hiilen sitomisessa korostuu. Kokonaisuuteen kuuluvat myös puhtaat pintavedet. Luonto on myös alueen vetovoimatekijä verrattessa Uuttamaata muihin eurooppalaisiin alueisiin. Liikenteen ja liikkumisen murrosta käsitellään liikenneinfrahankeiden, energiatehokkuuden ja vähäpäästöisyyden näkökulmasta.

Hiilineutraali Uusimaa 2035

Uusimaa haluaa olla Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta. Tämä tarkoittaa uuden hiilineutraali Uusimaa -tiekartan laatimisen aloittamista vuonna 2018. Tiekartta sisältää tarkemman, realistisemman ja aikaistetun tavoitteen saavuttamiskohdan tähdäten vuoteen 2035. Kaupunkiseudut ovat avainasemassa ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Uudenmaan kunnista hiilineutraaliustavoitteen vuoteen 2035 tai aiemmin ovat asettaneet Espoon lisäksi Helsinki, Vantaa, Porvoo, Lohja, Hyvinkää, koko Raaseporin seutukunta (Hanko, Inkoo, Raasepori) sekä Siuntio. Nämä kunnat edustavat yli 80 % koko Uudenmaan maakunnan asukkaista. Tämä haastaa ja kannustaa kaikkia Uudenmaan kuntia ja myös muita maakuntia ilmastotalkoisiin. Ilmastoviisaudella tarkoitetaan älykkäitä ja taloudellisesti kestäviä ratkaisuja, joilla pyritään vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä sekä edistämään vähähiilisen ja ekologisen yhteiskunnan kehittämistä.

Fossiilisista polttoaineista irtautumiseksi tarvitaan pitkäjänteistä energiajärjestelmän muutosta. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on, että uusiutuvan energian osuus Suomen energiankulutuksesta vuonna 2020 olisi 38 prosenttia, mikä tarkoittaa 9,5 prosenttiyksikön kasvua vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Uudenmaan hiilijalanjäljen pienentämiseksi keskeisiä tavoitteita ovat hiilivoimaloiden sulkeminen

HSY ehdottaa, että Uudenmaan hiilineutraalius määriteltäisiin niin, että kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään 80 % ja loput kompensoidaan muilla päästöjä vähentävillä tai hiilinielujä lisävillä hankkeilla.

ja uusiutuvan sekä hajautetun energian osuuden lisääminen energiantuotannosta. Uudellamaalla on edellytyksiä mm. lisätä aurinkoenergian käyttöä ja tuottaa sekä aurinkosähköä että -lämpöä, jota voidaan hyödyntää sekä kaukolämmöntuotannossa, että hajautetussa tuotannossa. Kaukolämpöalalla seurataan myös mielenkiinnolla syvältä maankuoresta saatavan geotermisen lämmöntuotannon mahdollisuuksia. Uusien innovaatioiden ja kokeilujen edistäminen energian varastoinnissa ja kulutuksen tasaamisessa on myös tärkeää. Myös tuulivoiman ja bioenergian tuotannolle on Uudellamaalla hyvät edellytykset. Loviisan ydinvoimalan käyttöluoppa päättyy 2027 ja 2030. Keskustelu ydinvoimalan kohtalosta on aloitettava ohjelmakauden aikana. Ohjelmakaudella on myös tunnistettava Uudenmaan hiilinielujen vaikuttavuus.

Suurin osa Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöistä, jotka ovat noin neljänneksen koko maan päästöistä, muodostuvat rakennusten lämmityksestä (36 %), teollisuuden polttoaineiden käytöstä ja teollisuusprosesseista (29 %), liikenteestä (21 %) ja kulutussähköstä (10 %).

(Uudenmaan liiton tietopankki)

Uudellamaalla tehtävät ratkaisut vaikuttavat merkittävästi koko Suomen päästöihin. Maankäytön ja liikennejärjestelmien suunnittelun ja kaavoituksen avulla voidaan luoda edellytykset vähähiiliselle ja kestävästi rakennetulle ympäristölle. Uudenmaan erityispiirteet – suuri väestöpohja ja pääkaupunkiseudun korkea asukastiheys, yliopistot ja tutkimuslaitokset, monipuolinen yritystoiminta sekä tiheä liikenneverkko ja alueen vahvat ilmastotyön edelläkävijät kunnissa ja yrityksissä - mahdollistavat ilmastomuutoksen torjunnassa tehokkaat ja innovatiiviset toimenpiteet.

Tärkeimmät päästöjen vähentämistä koskevat ratkaisut liittyvät kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteeseen ja toimivuuteen. Ehea yhdyskuntarakenne on yksi kestävästä yhdyskuntarakenteen toteuttamismuodoista. Tällä tarkoitetaan sitä, että työpaikat, asunnot ja palvelut ovat lähellä toisiaan ja toiminnallisesti verkottuneita. Yhdyskuntarakennetta tulee eheyttää täydennysrakentamalla ja hyödyntämällä olemassa olevaa rakennuskantaa ja infrastruktuuria. Puurakentamisesta on kehittymässä imago- ja vetovoimatekijä, jolla on parhaimmillaan positiivista vaikutusta asumisviihtyvyyteen, energia- ja resurssitehokkuuteen, elinkaarikestävyyteen

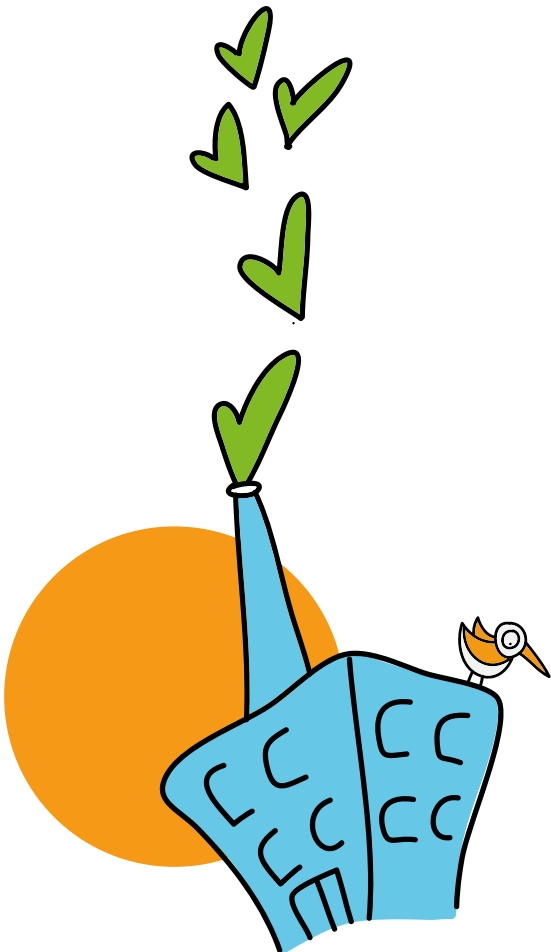
ja terveystekijöihin. Puu- ja viherrakentamisen integrointi voidaan toteuttaa niin, että asutuskeskuksiin syntyy vetovoimaisia, toimivia ja ympäristötehokkaista kortteleita sekä julkisten palvelukusten ja jopa liike- ja toimistorakennusten kokonaisuuksia. Uudellamaalla on mahdollisuus toimia suunnannäyttäjänä modernissa puurakentamisessa. Eheyttämällä yhdyskuntarakennetta taajamista voi tulla eläviä ja yhteisöllisiä, mikä palvelee myös ympäröivää maaseutua.

Liikenteessä kuluu noin 20 prosenttia Suomessa käytetystä energiasta ja sen osuus on ollut kasvussa viime vuosina. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöt pitää puolittaa vuoden 2005 tilanteesta vuoteen 2030 mennessä. Päästövähennystoimenpiteet kohdistetaan erityisesti tieliikenteeseen, jossa vähennyspotentiaali on suurin. Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen kannustaa ihmisiä liikkumaan joukkoliikenteellä, jalan tai pyörällä. Liikennejärjestelmä vaatii kehittämistä, jotta joukkoliikenne, linja-autoliikenne että etenkin raideliikenne olisivat sujuvia. Tulevaisuudessa älyliikenteen palvelut, automaattinen liikenne ja älykäs liikenteen ohjaus mullistavat liikenteen. Sen vuoksi liikennesuunnittelussa tulee varautua uuteen toimintaympäristöön.

Henkilöautoliikenteen kasvu vie kuitenkin osan energiatehokkuuden paranemisesta saatavista hyödyistä ja siksi etenkin kaupunkiseuduilla henkilöautoliikennettä pitää korvata muilla kulkumuodoilla. Vähäpäästöisten ajoneuvojen, kuten sähkö ja hybridi-autojen, sekä biopolttoaineiden yleistyessä liikenteestä aiheutuvia päästöjä saadaan vähennettyä. Voitaisiko vähäpäästöisten ajoneuvojen määrää saada kasvuun suosimalla niitä pysäköinnissä ja joukkoliikennekaistojen käyttäjinä sekä edistämällä sähköön lataus- ja jakeluverkon rakentamista? Suomen lainsäädäntö tarjoaa kansainvälisesti poikkeuksellisia mahdollisuuksia uusien liikkumistapojen kehittämiseksi, sillä Suomessa lupia voidaan myöntää myös autoille, joissa ohjaaja ei istu kuljettajan paikalla. Jo testikäytössä olevien autonomisten robottibussien tarkoituksena on täydentää julkisen liikenteen syöttöliikennettä ja tehostaa olemassa olevaa matkaketjua myös syrjäisillä alueilla.

Elinkeinoelämälle ja kuljetussektorille on siirrettävä myös vastuuta päästötavoitteiden saavuttamiseksi. Porvoon Nesteen jalostamo on esimerkiksi merkittävä päästöjen lähde Uudellamaalla. Toisaalta se keskittyy tuotannossaan korkealaatuisiin ja puhtaampiin liikenteen polttoaineisiin, kuten esimerkiksi biodieseliin. Lisäksi se on merkittävä työllistäjä Itä-Uudellamaalla ja jalostamossa on tutkimustoimintaan keskittyvä teknologiakeskus. Suomen kansainvälisten yhteyksien energiatehokkuutta on parannettava merkittävästi, koska vaihtoehtoisia kulkutapoja on Suomen syrjäisen sijainnin vuoksi vaikea kehittää. Tärkein kuljetusmuoto Suomessa on maantieliikenne. Sen energiatehokkuutta on parannettava, jotta päästövähennystavoitteisiin päästään. Pitkiä kotimaan runkokuljetuksia tulisi siirtää kumipyöriltä raiteille yhdistelemällä niitä intermodaaliterminaaleissa. Pitäisikö tämän lisäksi tavaraliikenteen kuljetuksille säätää voimakkaammin vähäpäästöistä liikennettä tukevat määräykset?

Ihmisten vastuulliset valinnat, joissa otetaan huomioon tuotteen ja toiminnan koko elinkaari säästävät ympäristöä ja vähentävät kulutusta. Kiertotalous ja resurssiviisaus tarjoavat vähäpäästöisiä työkaluja yrityksille. Julkisilla hankinnoilla edistetään ja tuetaan vastuullisia valintoja sekä tuotteiden ja palveluiden kehittymistä. Tekemällä vastuullisia valintoja julkinen sektori ja yritykset voivat löytää ja kehittää vähäpäästöisiä ratkaisuja, joilla voi olla kysyntää globaaleilla markkinoilla. Julkisen sektorin tuella voidaan tehdä kokeiluja liittyen esimerkiksi ruokahävikin pienentämiseen, asumisen älykkyyden kehittämiseen, rakennusten energiatehokkuuteen sekä järkevään ja sujuvaan liikkumiseen.

Julkisiin hankintoihin käytetään yli 35 miljardia euroa vuodessa.
(VM/Kuntaliitto)

Toimenpiteet

1. Aloitetaan vuonna 2018 uuden hiilineutraali-tiekartan laadinta, jossa määritellään tarkempi, realistinen ja aikaistettu tavoitteen saavuttamisajankohta tähdäten vuoteen 2035. Tiekarttaa varten liitto tilaa tutkijoilta mallinnuksen keinoista miten hiilineutraalius voidaan saavuttaa.
2. Edistetään vähäpäästöisen ja uusiutuvan energian tuotantoa huomioiden myös kestävän bioenergian ja hukkalämpöpotentiaalin.
3. Mahdollistetaan aurinkoenergian tuotanto siihen soveltuviissa kiinteistöissä ja maa- ja vesialueilla huomioiden erityisesti alueet jotka soveltuvat heikosti muuhun käyttöön.
4. Etsitään keinoja lisätä aurinkoenergiamarkkinoiden joustavuutta.
5. Maakuntakaavalla, kuntien kaavoituksella sekä valtion, aluehallinnon ja kuntien liikennepoliittisilla ratkaisulla edistetään joukkoliikenteen sekä muiden kestävien kulkumuotojen käyttömahdollisuuksia tiivistämällä yhdyskuntarakennetta ja kehittämällä etenkin vahvaan raidejoukkoliikenteeseen tukeutuvia taajamia.
6. Edistetään uusiutuvaa energiaa hyödyntävän ja vähäpäästöisen ajoneuvoteknologian käyttöönottoa.
7. Tuetaan uusiutuvien polttoaineiden käyttöä, sähköautojen latauspisteiden rakentamista sekä yritysten ja julkisen sektorin kestäviä valintoja hankinnoissa.
8. Asuntotuotannon monipuolistamiseksi sekä kohtuuhintaisten asumismahdollisuuksien lisäämiseksi kunnat tarjoavat rakennuttajille ja rakentajille mahdollisuuksia kokeilla uusia konsepteja, jotka tähtäävät myös hiilineutraalisuustavoitteeseen. Uusia konsepteja pitää arvioida systemaattisesti.
9. Tunnistetaan olemassa olevan rakennuskannan ja arvokkaan rakennusperinnön potentiaali rakentamisen CO²-päästöjen vähentämisessä ja kannustetaan korjausrakentamiseen kestävin menetelmin.
10. Suunnataan julkisia hankintoja vastuullisiin valintoihin. Ne toimivat edelläkävijöinä luomalla markkinoita yritysten vastuullisille palveluille ja tuotteille.
11. Tuetaan ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta edistäviä uusmaalaisia aloitteita, varhaiskasvatuksesta lähtien.

12. Tuetaan kuntien, tutkimus- ja kehittämislaitosten sekä yritysten yhteistyötä asumisalueiden sekä liiketilojen ja työympäristöjen kehittämiseksi moderneiksi ja toimiviksi kokonaisuuksiksi kestävän kehityksen hengessä.

10.

Kestävä ja turvallinen Uusimaa

Kestävä ja turvallinen Uusimaa on maakunta, jossa varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin, huolehditaan vesi- ja ruokahuollosta sekä pohjavesistä ja kiinnitetään huomiota kyberturvallisuusriskeihin.

Sään ääri-ilmiöt ja sen heijastusvaikutukset (esimerkiksi sähkökatkokset) voivat pahimmillaan vaikuttaa laajasti uusmaalaisen elämään. Ilmaston muuttuessa talvet ovat aiempaa lämpimämpiä ja sateisempia. Lumen kertyminen vähenee, aiemmin harvinaiset talvitulvat lisääntyvät ja hulevesien aiheuttama tulvariski kasvaa. Yhdyskuntarakenteen tiivistyminen voi pahentaa tilannetta. Kesäkuukausina rankkasateet voivat yleistyä. Ilmastonmuutoksesta johtuva merenpinnan nousu lisää meritulvariskiä huomattavasti nykytilanteeseen verrattuna. Uusmaalaiset kunnat, erityisesti Helsinki, ovat panostaneet jo pitkään tulvasuojeluun ja tulvien torjuntaan. Tulvadirektiiviin pohjautuen Helsingin ja Espoon sekä Loviisan rannikkoalueet on nimetty merkittäviksi tulvariskialueiksi ja niille on laadittu tulvariskien hallinnan suunnitelmat.

Ilmastonmuutoskenaarioiden ja Ilmatieteenlaitoksen tekemien selvitysten perusteella Suomenlahden merenpinnan on arvioitu nousevan maannoususta huolimatta vuoteen 2100 mennessä vajaan metrin.

(Ympäristöopas: SYKE, Ilmatieteen laitos, YM & MMM 2017)

Vesihuolto on välttämätön palvelu, jonka oletetaan toimivan aina. Uudellamaalla se on tällä hetkellä hyvällä tasolla. Vedenjakelun ja viemäroinnin toimintavarmuutta on parannettu rakentamalla varmennettuja yhteyksiä ja varajärjestelmiä kriittisiin kohteisiin. Häiriötilanteen varalle useimmilla kunnilla on yksi tai useampi yhdysvesijohto naapurikuntiin. Vähäinen sade pienentää pohjavesivarastoja ja hankaloittaa vedenhankintaa ja vesihuoltoa. Uudenmaan pohjavesialueet ovat maamme kuormittuneimpia, koska monet suuret taajamat sijoittuvat pohjavesialueille. Kaikki pohjavesialueet eivät ole vesipuidedirektiivin edellyttämässä hyvässä tilassa.

Muuttoliike aiheuttaa pohjavesialueiden maankäytölle suuria paineita. Pohjavesialueiden hyvän tilan saavuttaminen saattaa vaatia alueiden kunnostus- ja puhdistustoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden ja maankäytön suunnittelun lähtökohdaksi on pohjavesialueiden maaperä- ja pohjavesiolosuhteista hankittava tarkempia tietoja. Lisäksi tarvitaan tietoa erilaisten toimintojen ja maankäyttömuotojen aiheuttamista pohjavesiriskeistä, niiden poistamisesta ja ennaltaehkäisystä.

Ruokajärjestelmän keskeisiksi haasteiksi on arvioitu muun muassa alkutuotannon kannattavuuden turvaaminen ja tuotannon monipuolistaminen, ympäristökestävyys ja kiertotalouden kehittyminen. Elintarviketeollisuuden kilpailukykyyn parantaminen ja viennin kehittäminen sekä korkean elintarviketurvallisuuden ylläpitäminen ovat niin ikään tärkeitä. Viennin edistäminen vaatii korkeatasoista koulutusta ja neuvontaa, jonka lisäksi jalostusasteen nostaminen, uudet elintarvikelainnoaatiot ja kohdemarkkinoille räätälöidyt erikoistuotteet ovat avainasemassa. Lisäksi ruokahävikki heikentää ruokajärjestelmän resurssitehokkuutta ja kannattavuutta, kuormittaa ympäristöä ja on sosiaalisesti kestäväntöntä. Ilmastomuutoksen vaikutukset ruuan tuotantoon voivat olla esimerkiksi kasvintuhoojien riskin kasvaminen sekä uusien tuholaislajien, kasvitautien ja rikkakasvilajien leviäminen Suomeen. Toisaalta uudenlaiset tuotantotavat kuten vertikaaliviljelmät kasvihuoneisiin, seinärakenteisiin tai vastaaviin tiloihin voivat yleistyä Suomessa. Esimerkiksi kasvihuoneessa tapahtuva vertikaaliviljely säästää viljelypinta-alaa ja energiaa. Siinä nähdään potentiaalia puhtaan lähiruuan tuottamiseen esimerkiksi kaupungissa.

**Uudenmaan
asukkaista yli 90% on
vesihuoltoverkoston
piirissä.**

(Uudenmaan
ELY-keskus 2016)

Kyberturvallisuudessa ehkäistään ja torjutaan sähköisten ja verkotettujen järjestelmien häiriöitä. Useat yhteiskunnan kriittiset toiminnot kuten esimerkiksi rahaliikenne, sähkönjakelujärjestelmä,

energiantuotanto ja lennonjohto ovat riippuvaisia tietojärjestelmien ja verkkojen toimivuudesta. Kyberuhkien merkittävimmät trendit ovat olleet kiristyshaikkaohjelmien kasvu, tietoverkkojen haavoittuvuuksien hyödyntäminen, laitteistoihin kohdistuvat uhat sekä liiketoiminnan tuhoamiseen tai henkilötietojen varastamiseen tähtäävät hyökkäykset. Myös huijaukset ja tietojen kalastelut, palvelunestohyökkäykset sekä kohdistetut hyökkäykset ovat edelleen ajankohtaisia uhkia. Terveystoimiala, valmistus ja tuotanto, pankki- ja rahoitustoimiala, julkishallinto sekä liikenne ja kuljetus ovat sellaisia kohteita, joihin on kohdistunut eniten kyberhyökkäyksiä. Esineiden internetin kasvun myötä kyberhyökkäysten mahdollisuus kasvaa ja tulevaisuudessa nähdään todennäköisesti yhä kehittyneempiä kyberhyökkäyksiä.

Suomella on pienenä, osaavana ja yhteistyökykyisenä maana erinomaiset edellytykset nousta kyberturvallisuuden kärkimaaksi. Meillä on vahva osaamisperusta sekä pitkät perinteet tiivistä ja luottamuksellisesta yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyöstä sekä hallinnon alojen välisestä yhteistyöstä. Suomalaiset korkeakoulut sekä tutkimuslaitokset, kuten Aalto-yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja VTT ovat verkottuneet laajasti eurooppalaiseen kyberturvallisuusosaamiseen. Suomalaisissa yrityksissä ja tutkimusyksiköissä on alan huippukyvykkyyttä, mutta osaaminen on pirstaleista. Suomalaisen yritysten kyberturvallisuutta, liiketoimintamahdollisuuksia sekä viranomaisten, tutkimusyksiköiden ja yritysten välistä yhteistyötä on edistettävä. Uusi-maa voisi toimia yhteistyön veturina, tavoitteena kansainvälisesti tunnustettu kyberturvallisuuden osaamisen ja liiketoiminnan edelläkävijyys.

Toimenpiteet

1. Uuden rakennuskannan ja yhteiskunnan tärkeän infrastruktuurin toteuttamisessa otetaan jatkossakin huomioon riittävät tulvakorkeudet sekä parannetaan tietämystä ja varautumista tulvariskeihin.
2. Lisätään suunnitelmallisesti vedenjakelun ja viemäröinnin verkostojen saneeraus- ja kunnossapitotöitä kestäväälle tasolle. Rakennetaan ja pidetään toimintavalmiina vesihuollon varajärjestelmiä, yhdyslinjoja ja varavedenottamoita häiriötilanteiden varalle.
3. Ohjataan nykyistä enemmän rahoitusta pohjavesialueiden rakenteen, pohjavesiolosuhteiden ja vedenhankintamahdollisuuksien selvittämiseen.
4. Innostetaan ja rahoitetaan maakunnan toimijoita pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien sekä kunnostus- ja puhdistustoimenpiteiden laatimiseen pohjavesialueiden hyvän tilan saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi.
5. Edistetään elintarvikealan fyysisten investointien lisäksi tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa, kuten uudensuunniteltavat, teknologiaosaaminen, digitalisaatio, tuotekehitys, kaupallinen testaaminen ja brändiosaaminen.
6. Tuetaan ruokajärjestelmän kiertotalouden sekä energia- ja materiaalihokkuuden parantamista ja ruokahävikin minimointi sekä lisätään urbaania ruoantuotantoa (plant factories).
7. Vahvistetaan koulutuksen, tutkimuksen ja elinkeinoelämän roolia kyberturvallisuuden ylläpitäjänä ja kehittäjänä.
8. Edistetään kyberturvallisuutta ja siitä kumpuavia liiketoimintamahdollisuuksia sekä viranomaisten ja yritysten välistä yhteistyötä.

11. Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta

Uudenmaan luonto on mosaiikkimaista metsäaluiden, viljelysmaiden ja taajamien vuorottelua, johon tuovat vaihtelua jokilaaksot ja vesistöt. Pääkaupunkiseutua ympäröi monipuolinen metsäinen vyöhyke, jonka arvoa lisäävät vesistöt ja merenranta saaristoinen. Tästä kokonaisuudesta huolehtiminen on luonnon monimuotoisuuden sekä yhtenäisen ja rikkaan viheralueverkoston kannalta erittäin tärkeää ja samalla se mahdollistaa luonnossa virkistytymisen. Luonnon monimuotoisuutta on suojeltava ja ylläpidettävä, jotta elämän edellytykset maapallolla voidaan turvata. Viherrakenteeseen kuuluva ekologinen verkosto on yhä tärkeämpi ilmaston muuttuessa, jotta eliölajit pystyvät siirtymään sopivammille alueille. Viheralueet ylläpitävät lajistoa, ekologisista prosesseista, ilman puhtautta ja vesivarantoja. Niillä on myös todettu olevan myönteinen vaikutus asukkaiden terveydelle ja elämänlaadulle. Luonto tarjoaa virkistystoimintojen lisäksi matkailuun, energian- ja ruoantuotantoon, yritystoimintaan sekä ilmastokestävyyteen liittyviä mahdollisuuksia.

Monipuolinen luonto ja hyvin hoidetut, toisiinsa kytkeytyneet sekä riittävän laajat viheralueet ovat pitkän aikavälin voimavara ja vetovoimatekijä. Viheralueiden toiminta hiilinieluinä hidastaa ilmastomuutosta ja viheralueet auttavat yhteiskuntaa sopeutumaan muutoksiin. Viheralueiden ja kasvilisäyksen, erityisesti puiden merkitys rakennetun ympäristön laadun parantajana on suuri, mikä on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa. Kasvillisuuden tarkoituksenmukainen käyttö taajamassa tarjoaa ympäristöhyötyjä, kuten melunvaimennus, pölynsidonta, varjostus ja hulevesien hallinta. Vihreällä lähiympäristöllä on myös suuri merkitys asukkaiden hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen. Viheralueet vahvistavat Uudenmaan houkuttelevuutta uusille asukkaille, yrityksille ja matkailijoille.

Uudenmaan pinta-alasta 67 % on metsiä tai muita luonnonalueita.

(SYKE 2017)

46 prosenttia Helsingin kaupunkiseudulla asuvista pitää luonnonympäristöä yhtenä tärkeimpänä asuinalueensa viihtyvyystekijänä.

(Strandell 2017)

Matkailun aluerakenne 2050 -selvityksessä todetaan, että tulevaisuuden matkailuvaltteina ovat muun muassa luonto- ja elämysmatkat. Luonto, arkkitehtuuri ja esimerkiksi Unescon maailmaperintökohteet ovat teemoja, jotka houkuttelevat ulkomaisia matkailijoita. Uudenmaan palvelukirjioon kuuluvatkin esimerkiksi erilaiset luonto-, saaristo-, kulttuuriympäristö- ja rannikkomatkailukohteet. Lisäksi kaupunki- ja kulttuurikohteet tarjoavat paljon koettavaa ja elämyksiä. Ruokamatkailun potentiaali on Uudellamaalla vielä osittain hyödyntämättä, vaikka meillä olisi kaikki edellytykset vahvistaa alueen vetovoimaa tällä osa-alueella. Erämatkailuun on tarjolla alueita, kuten kansallispuistot Nuuskio ja Sipoonkorpi. Jotta luontomatkailu olisi kestävä ja pystyisi vastaamaan sen kasvuun, on erityisen tärkeää huolehtia luonnosta kokonaisvaltaisesti ja turvata sen monimuotoisuus.

Toimenpiteet:

1. Edistetään luonnon arvojen ja luonnon tarjoamien palvelujen tunnistamista ja vahvistetaan niitä maakunnan toimijoiden yhteistyöllä (muun muassa luonnonhoitoa kehittämällä ja luonnon virkistyskäyttöä ohjaamalla).
2. Ohjataan rahoitusta muun muassa METSO-ohjelman kautta toimenpiteisiin, joilla luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysäytetään.
3. Pääkaupunkiseutua ympäröivästä metsäisestä vyöhykkeestä sekä saaristosta muodostetaan asukkaita, matkailijoita ja yrittäjiä palveleva kokonaisuus, joka tunnetaan ja jonka käyttö on kestävä.

4. Vesistöjen ja Itämeren tilaa parannetaan osana monimuotoista luontoa, mm. ohjaamalla rahoitusta vesistökuunnostusten toteuttamiseen ja vesiensuojeluun.
5. Edistetään viheralueverkoston ylläpitoa, yhtenäisyyttä ja kehittämistä sekä laajojen luonnon ydinalueiden säilymistä.
6. Edistetään luontokohteiden saavutettavuutta retkeily- ja virkistysreittejä lisäämällä.
7. Edistetään ranta-alueiden (joet, järvet, meri) virkistyskäyttömahdollisuuksia.
8. Tuetaan kulttuuriympäristöjen merkityksen tunnistamista maakuntaidentiteetin rakentamisessa ja vahvistetaan niiden hyödyntämistä matkailussa sekä asukkaiden hyvinvoinnissa.

12. Helposti liikkeelle, varmasti perille

Liikenteen toimivuus ja sujuvuus ovat Uudenmaan kasvun ja elinvoimaisuuden kannalta erittäin tärkeitä asioita. Liikennejärjestelmän kehittämistarpeita määrittelevät Uudenmaan kasvu ja aluerakenteen kehitys. Osa kehittämistarpeista ratkaistaan monipuolisin ja mahdollisuuksien mukaan ympäristöystävällisen keinovalikoiman avulla: parantamalla liikennepalveluita, raideliikennettä, joukkoliikennettä ja liikenteen hallintaa sekä olemassa olevien väylien kapasiteetin maksimaalisella hyödyntämisellä. Raideliikennettä suositaan silloin kun se on mahdollista, koska se tukee tavoitetta luoda Uudellemaalle kasvua ympäristöystävällisesti.

"Kaupungit ovat keskeisessä roolissa ilmastonmuutoksen hillintään liittyvissä ratkaisuissa. Varsinkin pääkaupunkiseudulla liikkumista voidaan ohjata joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn sekä uusien palveluiden piiriin."

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

HSL:n selvityksen mukaan tehokkain päästövähennystoimenpide on ajoneuvoliikenteen hinnoittelu.

Aluerakenteen ja liikennepalveluiden kehityksen lisäksi Uudellemaalle tarvitaan kansainvälisistä tai valtakunnallisista tarpeista lähteviä investointeja, jotka tuovat Uudellemaalle elinvoimaa ja kasvua. Isompia ratahankkeita ovat pääradan lisäraiteiden sekä Espoon kaupunkiradan rakentaminen. Tärkeitä liikenneverkkohankkeita ovat myös Helsingin aseman kuormitusta keventävä Pissararata, lentoaseman valtakunnalliseen rataverkkoon kytkävä niin kutsuttu Lentorata ja Helsingin ja Turun työssäkäyntialueet yhdistävä ESA-rata. Valtatien 25 parantaminen ja Hanko–Hyvinkää–radan sähköistäminen parantaisivat varsinkin Länsi-Uudenmaan logistista sijaintia ja liikenneyhteyksiä. Lisäksi Lohjalta ja Porvoosta pääkaupunkiseudulle suuntautuva joukkoliikenne kaipaa tehostamista. Länsimetro ja Raide-Jokeri tulevat parantamaan pääkaupunkiseudun sisäistä liikennettä. Helsingin yleiskaava mahdollistaa lainvoiman saatuaan kaupungin sisääntuloväylien muuttamisen ns. kaupunkibulevardeiksi, joka tarkoittaa nopean raitiotieyhteyden toteuttamista, mutta samalla tien kapasiteetin alenemista.

Helsingin ja Tallinnan kaksoiskaupunkikehitys on hyvällä alulla oleva kansainvälinen menestystarina. Helsingin ja Tallinnan välinen rautatietunneli on kaksoiskaupunkikehitykseen sisältyvä pitkän tähtäimen visio. Tallinnasta Berliiniin suunniteltu Rail Baltica yhdistää Uudenmaan rautateitse Baltiaan ja Keski-Eurooppaan. Rail Baltican, Tallinna-tunnelin ja lentoradan toteutuessa suomalainen sekä aasialainen turisti ja liikemies voivat matkustaa Helsinki-Vantaan lentokentältä suoralla junayhteydellä aina Berliiniin asti.

Liikenteen kannalta hiilineutraaliustavoite on haastava. Myös EU:n taakanjaossa merkittävin päästövähennyspotentialiaali on liikennesektorilla ja erityisesti tieliikenteellä. Helsingin seudulla on suuri

merkitys Uudenmaan hiilineutraaliuden kannalta. Tärkeimmät päästöjen vähentämistä koskevat ratkaisut liittyvät kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteeseen ja toimivuuteen. Helsingin seudun MAL2019-työn¹³ yhteydessä on arvioitu, millä yhdyskuntarakenteen kehittämis- ja liikennepoliittisilla toimenpiteillä (muun muassa liikenteen hinnoittelu; esimerkiksi tietullit, pysäköintimaksut, muutokset kulkumuotojakautumassa, sähköautot, panostukset joukkoliikenneinfraan) päästötavoitteiden saavuttaminen Helsingin seudulla voisi olla mahdollista. Päästötavoitteiden toteutuminen edellyttää useiden toimenpiteiden yhdistelyä. Myös elinkeinoelämälle ja kuljetussektorille olisi siirrettävä vastuuta päästötavoitteiden saavuttamiseksi.

Helsingin seudun joukkoliikennettä pitää entisestään parantaa, sujuvoittaa ja nopeuttaa jotta mahdollisimman moni ihminen valitsisi sen kulkuvälineeksi. Sen osalta onkin menossa iso murros mm. rahoituksen ja hinnoittelun suhteen. Paikalliseen liikkumiseen on avautunut myös uusia mahdollisuuksia. Kävelyn ja erityisesti pyöräilyn lisääntyminen näkyy jo katukuvassa. Lisäksi eri kulkutapoja yhdistelevät liikkumisen älykkäät palvelut kehittyvät ja autojen sekä pyörien yhteiskäyttö lisääntyy. Lippujärjestelmien yhteensopivuus ja pienten matkustajavirtojen kuljettaminen keskusten ulkopuolella ovat avainasemassa kestävien matkaketjujen luomisessa. Osaltaan liikkumisen palvelut voivat olla apuna niin sanotun viimeisen kilometrin ongelman ratkaisemisessa myös haja-asutusalueella.

Elinkeinoelämällä ja kuljetussektorilla on myös iso vastuu päästötavoitteiden saavuttamisessa. Kuljetuksista ylivoimaisesti suurin osa tapahtuu tienvetokolla. Esimerkiksi satamayhteydet, lentoasema-, teollisuus- ja logistiikka-alueiden yhteydet on pidettävä toimivina ja suhteutettuna kuljetustarpeisiin. Hyvät yhteydet tehostavat kuljetuksia, vähentävät

Helsingin seudulla tehdään päivittäin noin 4,2 miljoonaa työ- tai asiointimatkaa. (HSL 2013)

Työmatkat Helsingin kaupunkiseudulla 2016:

- Kävelen 12 %
- Pyörällä 15 %
- Joukkoliikenteellä 32 %
- Autolla 38 %
- Työskentelee kotona 3 %

(Strandell 2017)

ruuhkista aiheutuvia päästöjä ja mahdollistavat kuljetuskapasiteetin tehokkaan käytön. Verkkokaupan kasvu lisää ovelta ovelle kuljetuksia ja kaupunkijakelun kehittämisen tarvetta. Tällä hetkellä Uudeltamaalta puuttuvat tehokkaat toimenpiteet (esimerkiksi kaupunkijakelukeskusten kehittäminen) citylogistiikan tehostamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi. Liikennejärjestelmän toimivuuden varmistaminen on Suomen logistiikan kustannustehokkuuden ja elinkeinoelämän kilpailukykyyn kannalta olennaisen tärkeää. Logistiikassa tehokkuus ja ekologisuus kulkevat käsi kädessä. Toimivuus edellyttää myös häiriötilanteisiin varautumista.

¹³ MAL 2019 -suunnitelma on maankäytön, asumisen ja liikenteen seudullinen suunnitelma, jossa kuvataan, miten Helsingin seutua pitäisi kehittää vuosina 2019–2050.

Toimenpiteet:

1. Maankäytön ja liikennejärjestelmien kehittämisessä pyritään liikkumistarpeen vähentämiseen ja kestävien kulkutapojen: kävelyn, pyöräilyn, joukkoliikenteen sekä ajoneuvojen yhteiskäytön edistämiseen.
2. Kulkutapoja yhdistelevien palveluiden (MaaS) kehitystä tuetaan ja pilotoidaan sujuvien, esteettömien sekä ehjien matkaketjujen aikaansaamiseksi. Valmistaudutaan myös edistämään liikenteen automaatiota.
3. Logististen yhteyksien toimivuutta parannetaan tie- ja katuverkolla liikennejärjestelmää kehitettäessä. Esimerkiksi raskaan liikenteen taukopaikkojen järjestelyillä voidaan vaikuttaa satamaliikenteen sujuvuuteen.
4. Pyritään ohjaamaan kasvua ensisijaisesti niin, että voidaan hyödyntää nykyistä liikenteen infrastruktuuria ja suosia kestäviä kulkutapoja.
5. Mahdollistetaan energiatehokas ja sujuva logistiikka alueella. Edistetään rautatiekuljetusten osuuden kasvua pitkissä kuljetuksissa ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttöä jakeluliikenteessä. Edistetään energiatehokkuutta parantavia kuljetusten hyötykuormaa kasvattavia kokeiluja.
6. Pääradan kehittämistä jatketaan ja toteutetaan Espoon kaupunkirata. Pesararadan toteuttamisen jälkeen vuorossa ovat ESA-rata ja Lentorata.
7. Raideliikenteen olennaiseen tehostamiseen varaudutaan ja tätä varten ollaan valmiita arvioimaan eri uudistustoimenpiteiden liikenteellisiä, taloudellisia ja ekologisia vaikutuksia niin, että saadaan aikaan mahdollisimman hyvä koko maakunnan kattava kokonaisratkaisu.
8. Tuetaan Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupunki-kehitystä, tunnelin toteutumista ja siihen liittyviä älykkäitä liikenne ratkaisuja.
9. Edistetään Rail Baltica -junayhteyttä ja Suomen kiinnittymistä manner-Euroopan liikenneverkostoon.

SEURANTA JA MITTAAMINEN

Arvoperustana tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja osallisuus

Uusimaa-ohjelma 2.0 rakentaa hyvinvoivien ja osaavien uusmaalaisien, menestyvän ja vastuullisen bisneksen sekä ilmastoviisasta ja monimuotoista maakuntaa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä osallisuuden tukeminen ovat olleet vahvasti mukana ohjelman painopisteitä, tavoitteita ja toimenpiteitä kehitettäessä. Ohjelmaa toteutettaessa tulee selvittää tavoitteittain ja hankkeittain, miten suunnitellut toimenpiteet kohdistuvat eri sukupuoliin ja väestöryhmiin. Ohjelman ja hankkeiden toteutuksen oleellisena osana on mitata toimenpiteiden vaikutukset ja niiden kohdistuminen, jotta voidaan tehdä arviot tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta.

Uusimaa-ohjelman ensimmäinen tavoite on Tulevaisuuden osaavat uusmaalaiset. Sitä tavoitellaan koulutuksen, koulutuspolkujen, sosiaalisten taitojen, tiedon hankkimistaitojen sekä koulutus- ja tutkimusinfrastruktuurin kehittämiseen tähtäävillä toimenpiteillä, joita eri toimijat tulevat toteuttamaan. Toimenpiteiden suunnittelussa ja kohdentamisessa tulee arvioida niiden vaikutuksia eri sukupuolten edustajiin ja eri asemassa olevien kansalaisten yhdenvertaisuuteen.

Ohjelman toinen tavoite on Kansainvälisyydestä vahvuutta. Kohteena ovat maahanmuuttajataustaisten asukkaiden palvelut, koulutus ja kotoutuminen sekä maakunnan eri ryhmien ja asukkaiden vuoropuhelu ja yhdessä toteutettavat ratkaisut. Erityisenä tavoitteena on maahanmuuttajien tasa-arvon ja kotoutumisen edistäminen.

Ohjelman kolmannessa tavoitteessa Parhaat hyvinvointipalvelut, aktiiviset asukkaat käsitellään terveys- ja hyvinvointipalveluita sekä asukkaiden aktiivisuutta omasta terveydestä huolehtimiseen. Toimenpiteet sisältävät muun muassa oman terveyden tilan seuraamista sekä liikunnan, kulttuurin ja luonnon tarjoamaa virkistystä ja eri toimijoiden

terveyttä edistäviä innovaatioita sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen saumattomia palvelupolkuja ja digitaalisia keinoja palvelujen parantamisessa. Toimenpiteiden arviointi on jo hankkeita suunniteltaessa tärkeää, jotta voidaan varmistaa eri ryhmien osallistuminen ja tulosten tasa-arvoisen kohdentuminen.

Ohjelman neljäs tavoite Turvallisuutta solidaarisuudesta sisältää yhteistoimintaan ja yhteisöllisyyteen sekä kansalaisyhteiskunnan ja lähidemokratian kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Avaintemoja ovat yhteisöllisyys ja osallisuus. Niiden toteutuminen edellyttää hankkeiden huolellista suunnittelua ja toimenpiteiden kohdistumisen kuvaamista suunnitteluvaiheessa ja vaikutusten arviointia hankkeiden toteutuksessa. Tarkoituksena on heikossa asemassa olevien osallistumisen vahvistaminen ja yhdenvertaisuuden lisääminen yhteiskunnan eri väestöryhmien välillä.

Uusimaa-ohjelman strateginen painopiste Menestyvä ja vastuullinen bisnes sisältää liiketoiminnan ja sen edellytysten kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. On tärkeä selvittää, toimenpidekohtaisesti, miten toiminta ja tulokset kohdistuvat eri sukupuoliin ja eri väestöryhmiin jotta niitä voidaan arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta.

Strateginen painopiste Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta korostaa kaikkien asukkaiden vastuuta huolehtia ympäristöstään. Erityisenä teemana on ilmastoviisas, monimuotoinen ja kestävä maakunta. Uudenmaan vireä ja monipuolinen kulttuurielämä tarjoaa monialaisia ja monenlaisia vaihtoehtoja muun muassa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen, segregaaation ehkäisemiseen, alueellisten erojen tasoittamiseen ja maakunnan vetovoiman lisäämiseen.

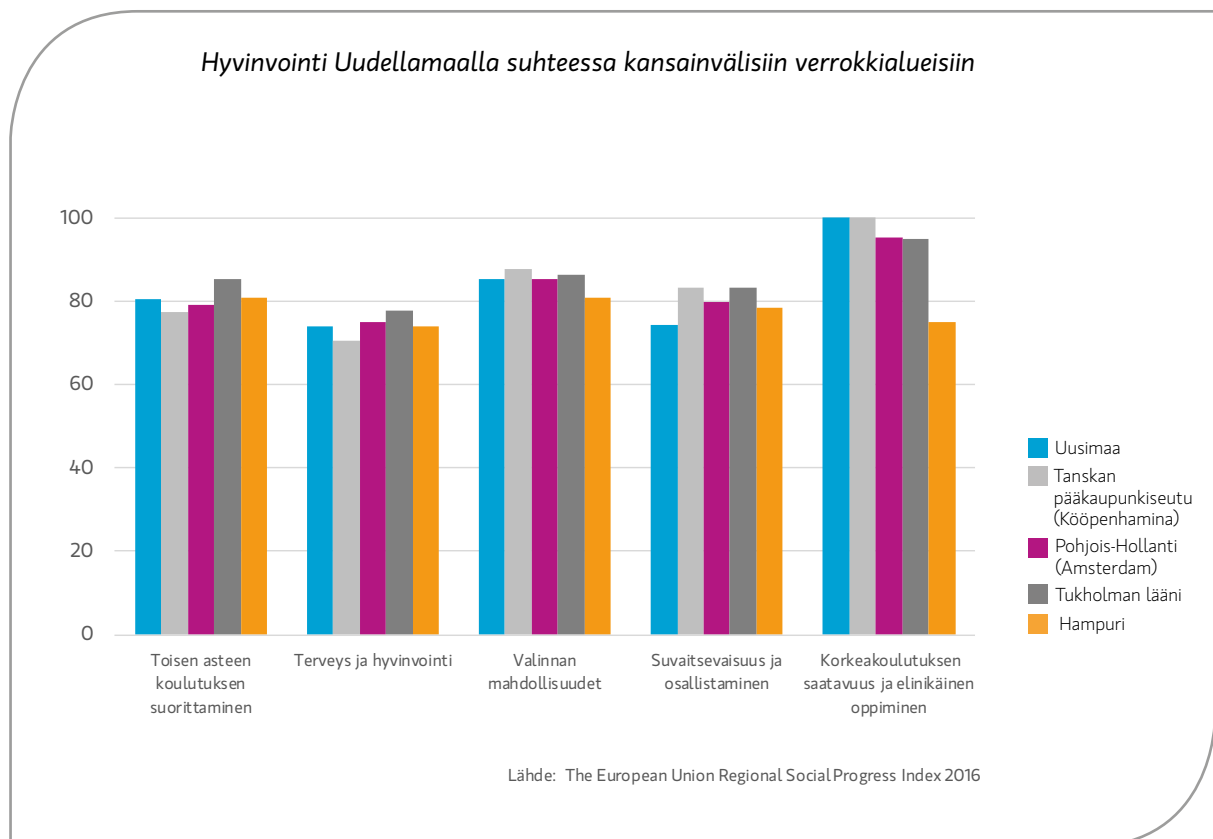
Seurattavat ilmiöt ja mittarit

Uudenmaan liitto ylläpitää Uusimaa-tietopankkia (www.uudenmaanliitto.fi/tietopankki), johon kerätään ja jossa jalostetaan saatavissa olevia tuoreimpia tietoja maakunnan kehitystä kuvaavista tekijöistä, kuten väestönkasvu ja -rakenne, talouden kehitys sekä työmarkkinoiden toimivuus.

Uusimaa-ohjelma 2.0 tavoitteiden toteutumisen seurantaan varten on haettu kansainvälisesti vertailtavia, selkeitä ja helposti ymmärrettäviä mittareita. Valtavasta tarjonnasta on valittu muutamia tavoitteiden toteuttamiseen kannustava indikaattori.

Hyvinvoiva ja osaava ihminen -painopisteen tavoitteiden mittareiksi valittiin Euroopan alueiden sosiaalisen kehityksen indeksin (SPI) indikaattoreista viisi. Lisäksi painopisteen tavoitteiden onnistumista mitataan ohjelmakauden aikana NEET-nuorten määrällä. Viisi SPI-indikaattoria ovat:

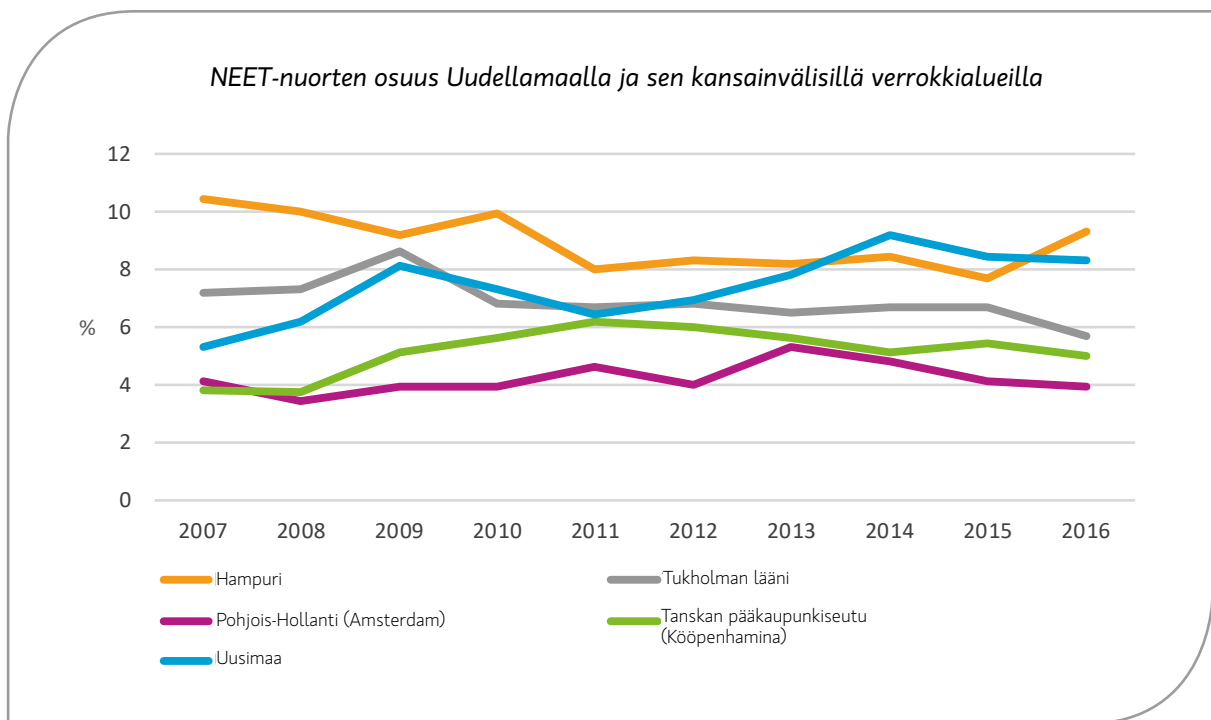
- Korkeakoulutuksen saatavuus ja elinikäinen oppiminen
- Toisen asteen koulutuksen suorittaminen
- Valinnan mahdollisuudet
- Suvaitsevaisuus ja osallistuminen
- Terveys ja hyvinvointi

Kuva 13: Ihminen-painopisteen mitattavat ilmiöt verrokkialueilla vuonna 2016.

SPI, Euroopan sosiaalisen kehityksen indikaattori (European Social Progress Index) on EU-komission Social Progress Imperative säätiön kanssa laatima vertailu EU:n 275 keskikokoisen tilastoalueen¹⁴ sosiaalisesta kehityksestä. SPI on kehitetty käytettäväksi BKT:n rinnalle. Indeksi kytkeytyy vuonna

2015 YK:n yleiskokouksen hyväksymiin kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen¹⁵, jotka muodostavat laajasti hyväksytyyn pohjan kansainväliselle vertailulle. Tavoitteet kohdistuvat ympäristöön, ihmiseen ja talouteen.

Kuva 14: Ihminen-painopisteen mitattavat ilmiöt: Nuorten syrjäytymistä kuvaava NEET-indikaattori¹⁶ verrokkialueilla vuosina 2007–2016.

¹⁴ EU:n tilastoalue tarkoittaa tässä yhteydessä NUTS 2 -alueita. NUTS -alueluokitusta käytetään Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin lähettävissä tilastoissa. NUTS 2 -taso vastaa kansallista suuraluejakoa.

¹⁵ YK:n estävän kehityksen tavoitteet - Agenda 2030 tavoitteet ovat 1. Ei köyhyyttä, 2. Ei nälkää, 3. Terveyttä ja hyvinvointia, 4. Hyvä koulutus, 5. Sukupuolten tasa-arvo, 6. Puhdas vesi ja sanitaatio, 7. Edullista ja puhdasta energiaa, 8. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, 9. Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja, 10. Eriarvoisuuden vähentäminen, 11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt, 12. Vastuullista kuluttamista, 13. Ilmastotekoja, 14. Vedenalainen elämä, 15. Maanpäällinen elämä, 16. Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta 17. Yhteistyö ja kumppanuus.

¹⁶ Suomen Tilastokeskuksen määritelmän mukaan NEET-nuoria ovat 15–24-vuotiaat, jotka eivät ole työssä, tutkintoon johtavassa koulutuksessa, kurssikoulutuksessa tai varusmies- tai siviilipalveluksessa. Raportissa käytetyissä Eurostatin tilastoissa varusmies- tai siviilipalveluksessa olevat nuoret eivät ole mukana perusjoukossa.

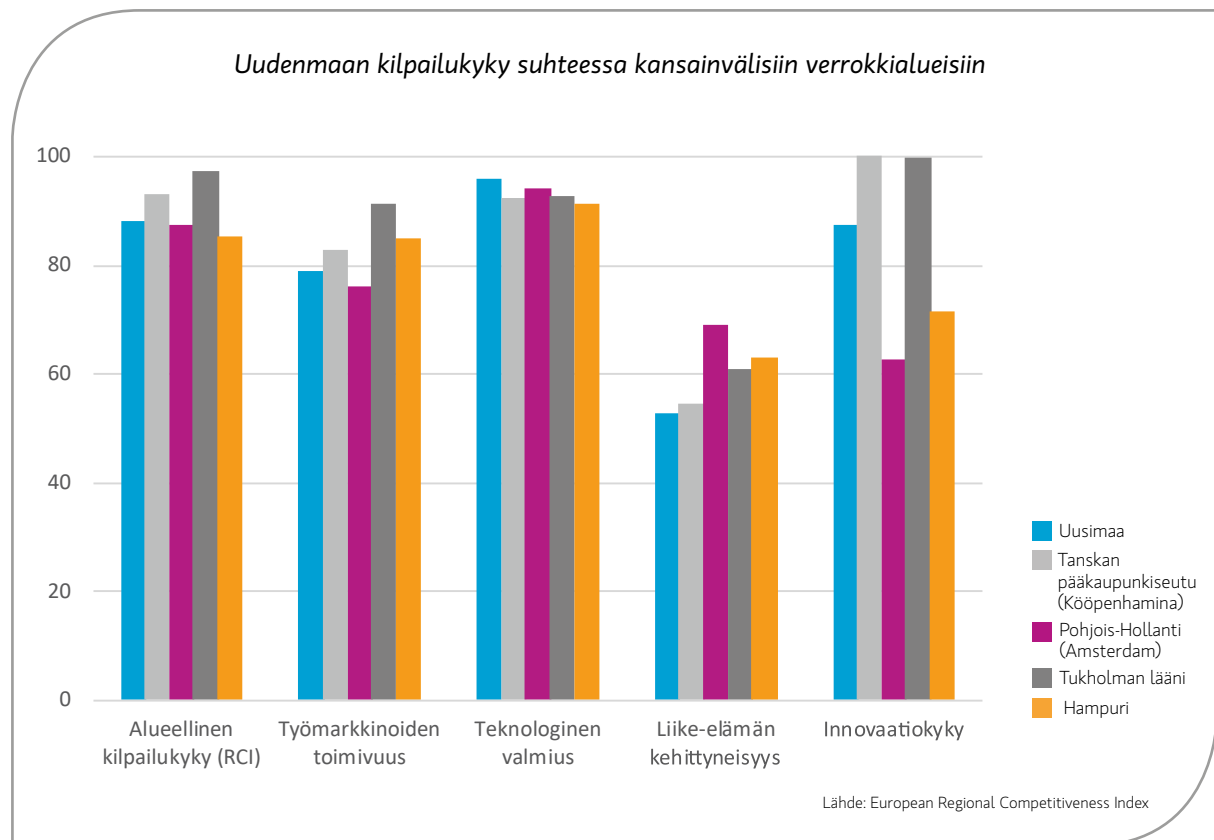
Menestyvä ja vastuullinen bisnes -painopisteen tavoitteiden toteutumista seurataan Euroopan alueiden kilpailukykyindeksillä (RCI) ja sen seuraavilla neljällä alaindikaattorilla:

- Työmarkkinoiden toimivuus
- Teknologinen valmius
- Liike-elämän kehittyneisyys
- Innovaatiokyky

RCI, Euroopan alueiden kilpailukykyindeksi (Regional Competitiveness Index) on Euroopan komission laatima vertailu noin 270 EU:n keskikokoisen tilastoalueen alueellisesta kilpailukykyvyydestä. Kiertotalous on osa *Menestyvä ja vastuullinen bisnes* strategista painopistettä, jonka mitattavat indikaattorit keskittyvät tällä hetkellä pelkästään taloudellisiin puoliin. Indikaattoreista ei löydy luonnonvarojen säästöön tai liiketoiminnan

materiaali-intensiivisyyteen kohdistuvia indikaattoreita, koska niiden kehitystyö on vasta aluillaan. Usein materiaalitehokkuuteen liittyvät indikaattorit kaatuvat käytettävyydeltään luotettavan datan puutteeseen ja esimerkiksi tässä tapauksessa kansainvälisten verrokkialueiden lukujen puutteeseen. Indikaattoria, jolla mitattaisiin uusia kiertotalouden työpaikkoja, ollaan kehittämässä, mutta se sisältää vielä avoimia kysymyksiä. Jos ohjelmakauden aikana löytyy indikaattori, joka vastaa myös kiertotalouden ympäristöpuoleen, niin se lisätään mitattaviin indikaattoreihin.

Uusimaa ohjelman mittareiksi Ihminen- ja Bisnes-painopisteisiin on SPI:stä ja RCI:stä valittu tavoitteiden seurannan kannalta kuvaavat indikaattorit, joilla voidaan verrata maakunnan kehitystä muihin eurooppalaisiin keskikokoisiin metropoleihin, joilla on samankaltaiset resurssit ja haasteet.

Kuva 15: Bisnes-painopisteen mitattavat ilmiöt verrokkialueilla vuonna 2016.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta

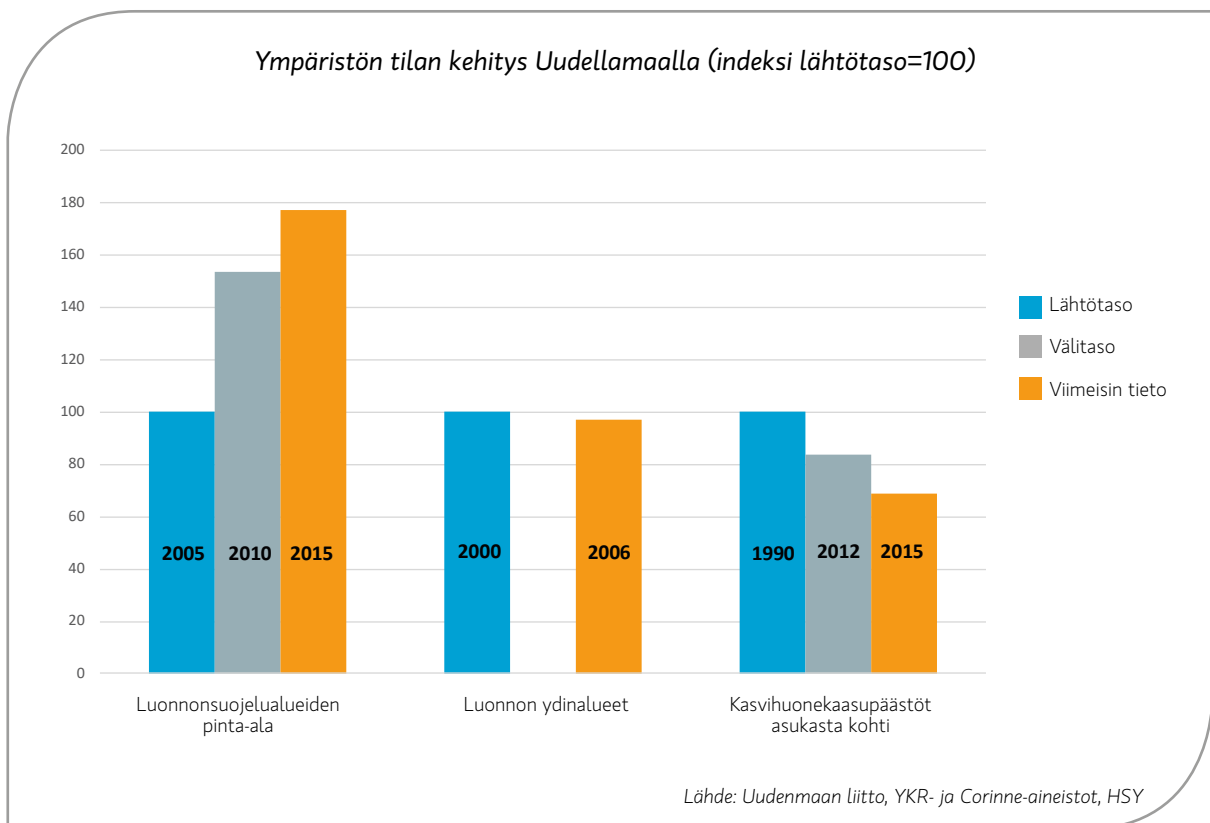
-painopisteen tavoitteita seurataan puolestaan seitsemällä pelkästään maakunnan omaa kehitystä kuvaavalla indikaattorilla.

- Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöt
- Luonnonsuojelualueiden pinta-ala
- Luonnon ydinalueet
- Kulutapajakauma Helsingin seudulla
- Liikkumisen vyöhykkeet Helsingin seudulla
- Pintavesien tila
- Pohjavesien tila

Kasvihuonekaasupäästöistä ei vielä toistaiseksi ole saatavissa kansainvälistä vertailutietoa, joka olisi yhtä luotettavaa kuin SYKE:n ja HSY:n tuottamat laskennat. Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöistä on tähän mennessä käytettävissä laskennat vuosilta 1990, 2012 ja 2015

Luonnonsuojelualueiden pinta-alan kehitystä on verrattu vuoden 2000 tilanteeseen. Luontoalueiden kytkeytyneisyyteen on vasta kehitteillä mittari, joka otetaan käyttöön, kun se on mahdollista.

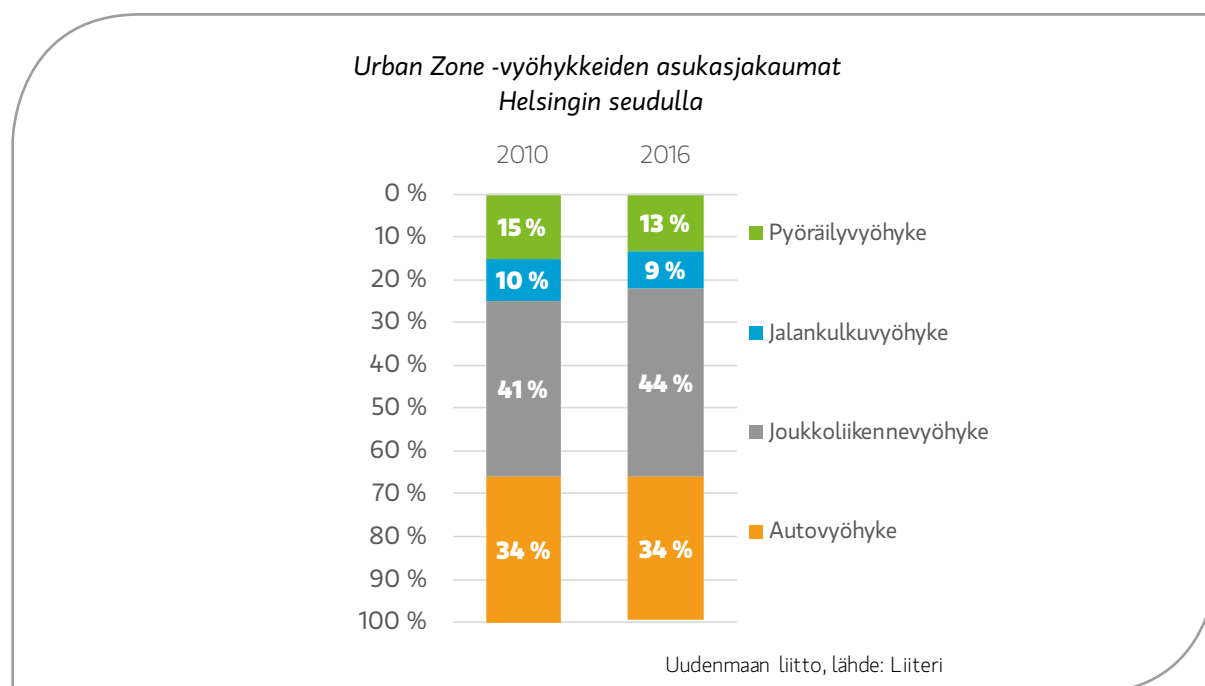
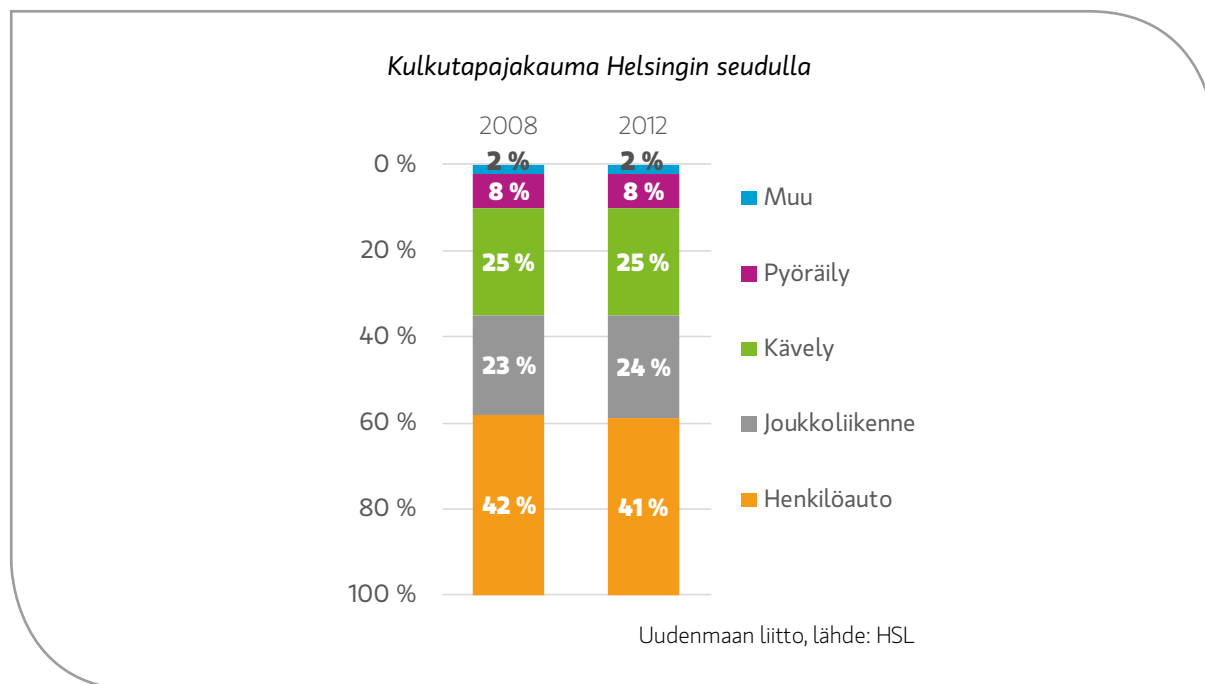
Luonnon ydinalueet on Seutukeke (Kestävät kaupunkiseudut, Kriteereitä ja mittareita suunnittelun työvälineiksi) -hankkeessa kehitetty mittari, joka on laskettu Uudenmaan liitossa CORINE aineistoista. Ne ovat sellaisia metsäalueita, joiden ytimen pinta-ala on vähintään 100 ha, kun niiden 250 m leveä reunavyöhyke on poistettu. Laskenta CORINE Land Cover -aineistosta on tehty vuosilta 2000 ja 2006, jolloin aineisto on tuotettu 25 m ruutukoolla. Vuodesta 2012 lähtien aineisto on tehty 20 m ruutukoolla, minkä vuoksi sitä ei voida käyttää nyt vertailuaineistona. Jatkossa vertailu tehdään vuoden 2012 aineistoon.

Kuva 16: Maakunta-painopisteen ympäristön tilaa mitattavat ilmiöt.

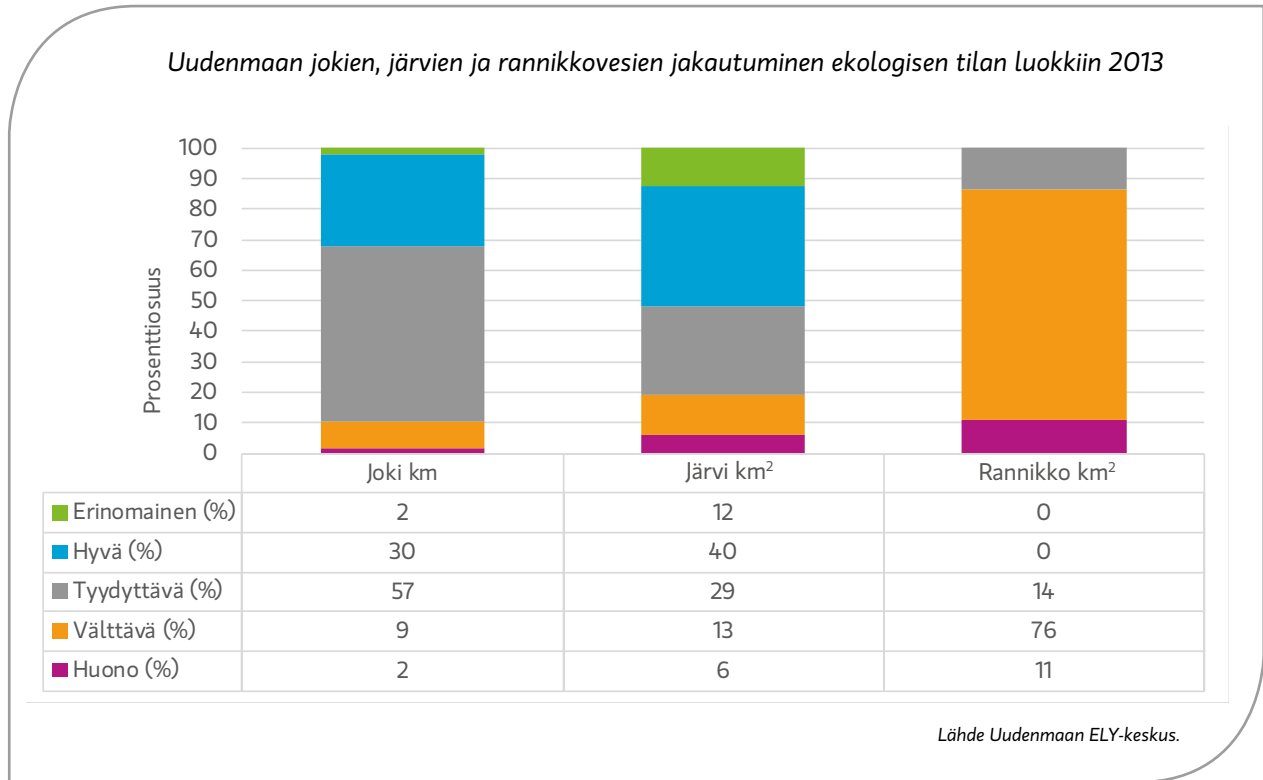
Asukkaiden liikkumistapoja ja liikkumistapamahdollisuuksia on seurattu kahdella mittarilla. Kulku-
tapajakaumasta on tehty Helsingin seudun osalta
laskennat vuosina 2008 ja 2012. Tätä on verrattu
Suomen ympäristökeskuksen vuosina 2010 ja 2015
laatiman yhdyskuntarakenteen Urban Zone -vyöhy-
ketarkastelun mukaisiin Helsingin seudun vyöhyk-
keiden asukasjakaumiin.

Jatkossa joukkoliikenteen käytön mahdollisuu-
den ja liikkumistapojen kehittymistä voidaan myös
seurata Uudellemaalle laadittavan saavutetta-
vuustarkastelun (SAVU) mittareilla. Vuonna 2017
tehdyn saavutettavuusanalyysin mukaan joukkoli-
kenteellä saavutettavilla (SAVU I-IV -vyöhykkeillä)
alueilla asuu 81% uusmaalaisista.

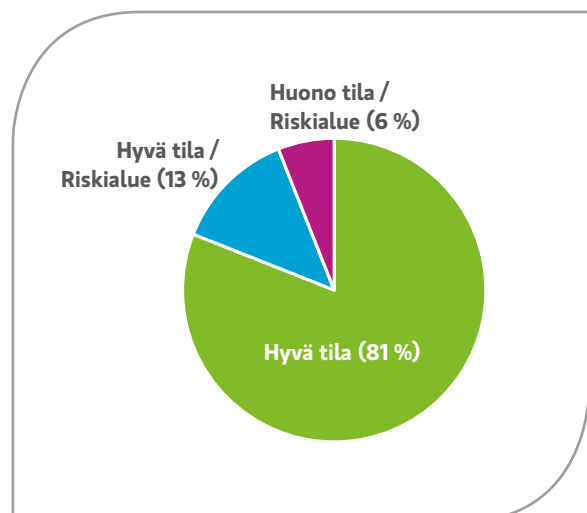
Kuva 17 ja kuva 18: Maakunta painopisteen liikkumisen tapoja ja mahdollisuuksia kuvaavat ilmiöt.

Vesien tilan muutosta seurataan SYKE:n, ELY-keskusten ja LUKE:n kartoittamien Pintavesien ekologinen tila -mittarilla ja Pohjavesien tila -mittarilla. Pohjakartoitus on tehty vuonna 2013. Seuraava vesien tilaa kuvaava luokittelu valmistuu 2018–2019.

Kuva 19: Uudenmaan pintavesien tilan jakautuminen luokkiin. Maakunta painopisteen mitattavat ilmiöt.

Uudenmaan ELY-keskuksen 2014 julkaiseman selvityksen mukaan kaikkien maakunnan 350 pohjavesialueen määrällinen tila on hyvä eli vuotuisen vedenotto ei ylitä muodostuvan pohjaveden määrää. Pohjavesialueista noin 20 prosenttia on riskialueita. Näistä 22 aluetta on huonossa ja 44 hyvässä kemiallisessa tilassa. Ilman suojelutoimia hyvässä tilassa olevat riskialueet voivat pilaantua. Uudenmaan vesihuoltolaitosten jakamasta vedestä noin 20 prosenttia on pohjavettä ja tärkeimmät pohjavedenottamot sijaitsevat riskialueilla. Pääkaupunkiseudulla käytetään Päijännetunnelin vettä.

Kuva 20: Uudenmaan pohjavesien tila vuonna 2013. Maakunta-painopisteen mitattava ilmiö.

Tavoitteenamme on seurata maakunnan sijoittumista suhteessa verrokkialueisiin ja parantaa asemaamme alueiden välisessä vertailussa. Kuvassa 21 esitetään kootusti strategiset painopisteet, niistä valitut ilmiöt joita mitataan ja mittarit joilla mittaus toteutetaan ohjelmakauden (2018–2021) aikana.

Strateginen painopiste 2050	Mitattavat ilmiöt	Mittarit
 <p>Hyvinvoiva ja osaava ihminen</p>	Korkeakoulutuksen saatavuus ja elinikäinen oppiminen	SPI: Access to Advanced Education
	Toisen asteen koulutuksen suorittaminen	SPI: Access to Basic Knowledge
	Valinnan mahdollisuudet	SPI: Personal Freedom and Choice
	Suvaitsevaisuus ja osallistuminen	SPI: Tolerance and Inclusion
	Terveys ja hyvinvointi	SPI: Health and Wellness
	Nuorten syrjäytymisvaara	NEET-nuorten osuus vastaavanikäisistä
 <p>Menestyvä ja vastuullinen bisnes</p>	Teknologinen valmius	RCI: Technological readiness
	Liike-elämän kehittyneisyys	RCI: Business sophistication
	Innovaatiokyky	RCI: Innovation
	Työmarkkinoiden toimivuus	RCI: Labor Market Efficiency
	Alueellinen kilpailukyky	RCI: European Regional Competitiveness Index
 <p>Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta</p>	Kasvihuonekaasupäästöt	Kasvihuonekaasupäästöt ja niiden kehitys asukasta kohti laskettuna. Uudenmaan liiton KASVENER-laskenta.
	Luonnon ydinalueet	Luonnon ydinalueita ovat sellaiset metsäalueet, joiden ytimen pinta-ala on vähintään 100 ha, kun niiden 250 m leveä reunavyöhyke on poistettu. Lasketaan Corine-alueista.
	Liikkumisen tavat ja mahdollisuudet	Käyttäjien ja vyöhykkeillä asuvien osuus. HLJ 2015 – Liikkumistottumukset Helsingin seudulla 2012 ja SYKE:n kartoitukset Liiteristä.
	Pinta- ja pohjavesien tila	Vesien tilan muutosta seurataan valtioneuvoston asetuksen (1040/2006) mukaisilla pintavesien ekologisen tilan luokittelulla ja pohjavesien kemiallisen tilan luokittelulla. Luokittelu perustuu EU:n vesipolitiikan puitedirektiiviin (2000/60/EY).
	Luonnonsuojelualueiden pinta-ala	Pinta-alan kehitys verrattuna vuoden 2000 tilanteeseen.

Kuva 21: Mittarit ja ilmiöt, joilla strategisia painopisteitä ja ohjelmakauden (2018–2021) tavoitteita mitataan.

MAAKUNTAOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

Maakunnan liitolla on vastuu maakunnan suunnittelusta ja kehittämisestä alueiden kehittämislain sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Maakunnan suunnittelujärjestelmä käsittää maakuntaohjelman, -suunnitelman ja maakuntakaavan. Maakuntaohjelma vuosille 2018–2021 on tehty voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Maakuntavaltuusto hyväksyy ohjelman vuoden 2017 loppupuolella. Tärkeää on huomata, että ohjelman merkitys ja vaikuttavuus syntyy vasta sen johdonmukaisen ja tehokkaan toimeenpanon seurauksena.

Alueiden kehittämisen tavoitteet ovat voimassa olevan säädännön mukaan seuraavat (Laki alueiden kehittämisestä 7/2014):

- vahvistaa alueiden tasapainoista kehittymistä sekä kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyä;
- vahvistaa ja monipuolistaa kestäväällä tavalla alueiden elinkeinorakennetta sekä edistää taloudellista tasapainoa;
- edistää kestäväää työllisyyttä sekä väestön osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta;
- vähentää alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja ja kannustaa käytettävissä olevien voimavarojen täysimääräiseen käyttöön kestäväällä tavalla;
- parantaa alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistää niiden kulttuuria;
- parantaa elinympäristön laatua ja kestäväää alue- ja yhdyskuntarakennetta.

Maakuntaudistus muuttaa alueiden kehittämisjärjestelmää. Valmisteilla olevien lakiluonnosten mukaan maakunta vastaa mm. alueellisista kehittämistehtävistä, elinkeinojen edistämisestä ja alueiden käytön ohjauksesta ja suunnittelusta. Aluekehittäminen on laaja käsite, ja luonteeltaan hallinnon rajat ylittävää. Maakuntatasolla se perustuu maakuntavaltuuston hyväksymään maakuntastrategiaan

Toimeenpanosuunnitelma (TOPSU) on työkalu, jolla kohdennetaan maakuntaan osoitettua rakennerahastojen ja kansallista rahoitusta. Se tehdään yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Siinä kuvataan kahden seuraavan vuoden keskeiset alueelliset hankkeet, edunvalvontatoimet ja suunnitelmat. Maakunnan yhteistyöryhmä hyväksyy toimeenpanosuunnitelman.

ja -ohjelmaan. Tärkeään rooliin on tulossa valtion ja kuntien neuvottelumenettely maakuntien kehittämisen ohjauksessa.

Maakuntaohjelma 2018–2021 on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaisesti. Sillä haetaan uutta ajattelua aluekehittämiseen ja pyritään kohti koko maakunnan toiminnan kattavaa strategista ajattelua. Ohjelman laadinnassa varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintoviranomaisten strategiaan sisältöihin ja painopisteisiin.

Uusimaa-ohjelma 2.0 on laadittu yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueen kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen kanssa. Ohjelman valmistelussa on otettu huomioon Uudenmaan ELY-keskuksen ja aluehallintoviraston strategiset sisällöt, maan hallituksen asettamat aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet sekä osana hallituksen kilpailukyky-kärkihanketta

käynnistetty Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) -toimenpide, jota toteutetaan kaupunkien kanssa solmitun kasvusopimuksen ja ennakoidun rakennemuutoksen toimin.

Uusimaa-ohjelma 2.0 perustuu maakunnan eri toimijoiden ja eri alueiden vahvuuksiin ja niiden hyödyntämiseen osaamisen, teknologian ja taloudellisten resurssien avulla. Ohjelmaan on sisällytetty sellaisia toimenpiteitä, joihin voidaan maakunnan käytettävissä olevin toimenpitein vaikuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan maakuntaohjelman yleistavoite on alueiden uudistuminen ja elinvoimaisuus. Tarkoituksena on etsiä kasvua uudistumisella, elinvoimaa verkostoitumisella ja hyvinvointia kumppanuuksilla. Ohjelman vaikuttavuuden osalta on kiinnitettävä huomiota erityisesti

alueen talouteen ja kilpailukykyyn, työmarkkina-tilanteeseen, väestönkehitykseen ja hyvinvointiin sekä vähähiiliseen talouteen ja ympäristön kestävään kehitykseen.

Maakuntaohjelma sisältää Uudenmaan älykkään erikoistumisen painopisteet ja keskeiset toimenpiteet. Kun rahoitusta keskitetään huippuosaamiseen, maakunnan kilpailukykyä voidaan parantaa merkittävästi. Älykkään erikoistumisen strategia kytkeytyy kiinteästi Eurooppa 2020 -strategiaan sekä sitä tukeviin politiikka- ja rahoitusinstrumentteihin. Muun muassa EU:n rakennerahasto-ohjelmien hyväksymisen edellytyksenä ovat alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat (RIS3). Eurooppalaisesta näkökulmasta älykkään erikoistumisen painoarvo kasvaa merkittävästi EU-varojen jaossa tulevina vuosina.

Maakuntauudistus muuttaa kansallisen toimintaympäristön

Maakunta ja sote-uudistuksessa Uudenmaan maakunnan asema ja tehtävät muuttuvat oleellisesti. Uudenmaan maakunnan oma sisäinen johtamis- ja ohjausjärjestelmä, mutta myös valtionhallinnon, maakunnan ja kuntien välinen ohjausjärjestelmä muuttuu perusteellisesti. Maakunnan tehtävät laajenevat ja niiden uusi asema itsehallinnollisena yksikkönä vahvistuu. Tällöin myös maakunnan oma rooli ja vastuu maakunnan kehittämisessä laajenevat. Toisaalta kun Uudenmaan maakunnan toiminnan rahoittaa valtio, valtion maakuntaan kohdistuva taloudellinen ohjaus sekä siihen liittyvä toiminnan ohjaus nousee keskeiseen asemaan. Maakunnan tehtävien laajenemisen ja aseman vahvistumisen mukana maakunnan strategisen suunnittelun merkitys vastaavasti kasvaa. Tätä tukee myös sen kytkeytyminen läheisesti julkisen talouden suunnitelman (JTS) laadintaan.

Maakuntauudistuksen myötä syntyvä maakunta on tärkeä palvelujen tuottaja ja erittäin merkittävä taloudellinen toimija. Alueen kehittämisen näkökulmasta maakunnan rooli muuttuu voimakkaasti. Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa yhteistyössä laadittava, määrällisen ja laadullisen tiedon yhdistävä tilannekuva muodostaa kehityksen aluekehitykselle. Nykyisen maakunnan eri toimijoiden melko pienin resurssein tehtävän hanketoiminnan rinnalle on tarpeellista luoda maakunnan oman toiminnan systemaattinen kehittäminen. Maakunnassa jo olevan tilasto-, tietopalvelu- ja tutkimusosaamisen, ennakkointityön, EU- ja muun rahoitusosaamisen ja paikkatieto-osaamisen profilointi vahvistaa uuden maakunnan sisäisen toiminnan kehittämistä. Lisäksi tarvitaan osaamisen vahvistamista monitoroinnissa ja evaluoinnissa sekä toimintasektoreiden rajat ylittävän kehittämisen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tavoitteena on *Regional development as a Service* -tyyppinen toiminta maakuntaorganisaation sisällä.

Uudenmaan maakunnan strategisessa suunnittelussa on keskeisenä välineenä joka neljäs vuosi laadittava maakuntastrategia, joka sisältää maakunnan nykyisten strategisten suunnitelmien ja ohjelmien lisäksi maakunnan uusien tehtävien sektorikohtaiset strategiset suunnitelmat muun muassa niiden palveluista annettavat palvelulupaukset. Valtioneuvosto laatii joka neljäs vuosi maakuntia ohjaavan

strategian, joka perustuu hallitusohjelmaan. Siinä valtioneuvosto tekee myös maakuntakohtaisia linjauksia, joita voidaan pitää myös ohjaavana palautteena Uudenmaan maakunnan strategiasta.

Maakuntastrategiassa määritetään periaatteissa nykyiseen tapaan maakunnan kehityskuva sekä sen perusteella maakunnan kehittämislinjaukset sekä niiden toteuttamisen keskeiset toimenpiteet. Maakunnan omaan toimivaltaan kuuluvien toimenpiteiden toteuttaminen suunnitellaan osana maakunnan talouden ja toiminnan suunnittelua sekä päätöksentekoa.

Muiden osapuolten, muun muassa valtion ja kuntien toimenpiteisiin maakunta pyrkii vaikuttamaan strategiansa toteuttamiseksi sopimuksin, neuvotteluin, lausunnoilla sekä yhteisellä strategian ja julkisen talouden suunnitelman (JTS) valmistelulla. Kun Uudenmaan maakunnan vaikutus valtion ja maakunnan kuntien tavoitteiden toteutumiseen on nykyistä oleellisesti vahvempi, vastaavasti maakunnan kanta otetaan huomioon nykyistä laajemmin. Maakuntakaavoitus, MAL- sopimukset, kansainvälinen kehitysrahoitus sekä niihin liittyvä valmistelu ja suunnittelu säilynevät nykyisellään ja ovat merkittävä osa maakunnan strategiasta suunnittelua.

Valtion ja Uudenmaan maakunnan välisessä vuotuisessa julkisen talouden suunnitteluun kuuluvassa neuvottelussa pitkälle määritetään maakunnan käyttötalouden ja investointien kehukset sekä osin niiden käyttökohteetkin. Tämä luo lähtökohdat myös maakunnan sisäiseen taloudelliseen ohjaukseen, talousarvioon sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Valtion kanssa käytävää JTS-neuvottelua varten Uudenmaan maakunta käy vuosittain ensin toimialoittain neuvottelut valtion eri ministeriöiden kanssa, joiden perusteella ministeriöiden välisissä neuvotteluissa määritetään valtion tavoitteet maakunnan kanssa käytäviin neuvotteluihin. Maakunnan kannalta keskeisin neuvottelu on luonnollisesti STM:n kanssa, koska sen menot kattavat maakunnan menoista valtaosan. JTS-neuvottelujen pohjaksi laaditaan maakunnan tilannekuva, joka käsitellään ministeriökohtaisten neuvottelujen jälkeen myös maakunnan ja ministeriöiden välisessä yhteisessä aluekehityskeskustelussa.

Liite 1 – Älykkään erikoistumisen strategia

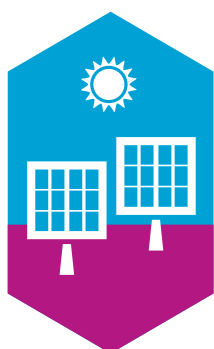
Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategia valmisteltiin jo edellisen maakuntaohjelman yhteydessä. Älykäs erikoistuminen Uudellamaalla – Aluekehityksen tutkimus- ja innovaatiostrategia 2014–2020 hyväksyttiin maakuntahallituksessa vuonna 2014. Strategiaa on päivitetty siten, että teemat *Fiksu kansalainen* ja *Arjen hyvinvointikaupunki* yhdistettiin *Ihmisten kaupunki* -otsikon alle¹⁵. Muina teemoina säilyvät *Kaupunkien cleantech*, *Terveys ja hyvinvointi* sekä *Teollisuuden digitaalinen uudistuminen*.

Strategian teemat nostavat esiin Uudenmaan alueelle ominaiset vahvuudet ja haasteet sekä yksilön, liiketoiminnan että yhteiskunnan näkökulmasta. Teollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyyn edellytys on, että digitalisaation mahdollisuudet otetaan käyttöön laajasti koko Uudellamaalla. Ikääntyminen ja ennakoiva terveydenhoito ovat globaaleja tulevaisuuden megatrendejä, joiden haasteita ratkotaan

muun muassa terveysteknologian keinoin. Uudellamaalla on vahva suuntaus kehittää fiksumaa ja puhdasta ympäristöteknologiaa sekä hyödyntää biotalouden uusia mahdollisuuksia täysimääräisesti.

Kansallisen AKO-rahoituksen edellytyksenä Uudellamaalla on, että hankkeet toteuttavat maakuntaohjelmaa ja älykkään erikoistumisen strategiaa. Älykkään erikoistumisen strategia ohjaa myös EU-rakennerrahoitusta alueella.

Uudenmaan alue on kansainvälinen innovaatiokeskittymä ja innovatiivisten tuotteiden ja palveluiden käyttöönoton edelläkävijä. Päämääränä on nopeuttaa talouskasvua ja edistää työllisyyttä vahvistamalla alueen tutkimus- ja innovaatiotoimintaa. Uusimaa profiloituu alueena, joka on luotettava kumppani, innovatiivinen ja turvallinen sijoituskohde sekä testiympäristö uusille älykkäille ratkaisuille. Uusmaalaiset ihmiset, kaupungit ja maaseutu muodostavat kokonaisuuden jossa kaikilla on hyvä elää.

Kaupunkien cleantech

Terveys ja hyvinvointi

Teollisuuden digitaalinen uudistuminen

Ihmisten kaupunki

¹⁷ Tarkempaa tietoa löytyy osoitteista www.uudenmaanliitto.fi/alykasuusimaa ja helsinkismart.fi.

Liite 2 – Rahoituslähteitä ohjelman toimeenpanoon

Rahoituslähde	Hyvinvoiva ja osaava ihminen				Menestyvä ja vastuullinen bisnes				Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta			
	Tavoite*											
	1	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma												
6Aika												
Central Baltic Interreg V A												
Baltic Sea Region Interreg												
Interreg Europe												
Kaakkois-Suomi - Venäjä ENI CBC												
Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma												
Meri- ja kalatalousrahasto												
Horizon 2020 Yhteiskunnalliset haasteet												
Horizon 2020 pk-instrumentti												
Life +												
Luova Eurooppa												
Kansalaisten Eurooppa												
ERASMUS+												
Euroopan Strategisten Investointien Rahasto ESIR												
Urban Innovative Actions UIA												
Connecting Europe Facility CEF												
AIKO-rahoitus												
TEKES												

* Tavoite 1: Tulevaisuuden osaavat uusmaalaiset, Tavoite 2: Kansainvälisyydestä vahvuutta, Tavoite 3: Parhaat hyvinvointipalvelut, aktiiviset asukkaat, Tavoite 4: Turvallisuutta solidaarisuudesta, Tavoite 5: Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä, Tavoite 6: Liiketoimintaa kiertotaloudesta, Tavoite 7: Kansainvälistä osaamista ja investointeja, Tavoite 8: Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä, Tavoite 9: Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta, Tavoite 10: Kestävä ja turvallinen Uusimaa, Tavoite 11: Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta, Tavoite 12: Helposti liikkeelle, varmasti perille

Liite 3 – Yhteenveto ympäristöselostuksesta

Uusimaa-ohjelman ympäristöselostuksen laadinta perustuu SOVA-lakiin (200/2005) ja sitä täydentävä asetukseen (347/2005), jotka asettavat velvoitteet arvioida ohjelman ympäristövaikutukset. Lain mukaan maakuntaohjelmasta vastaava viranomais selvittää ja arvioi ohjelman ja sen vaihtoehtojen toteuttamisesta aiheutuvat merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ohjelman ympäristöselostuksen. Selvitettäviä asioita ovat muun muassa vaikutus ihmisiin, talouteen, liikenteeseen, aluerakenteeseen ja ympäristöön, luonnonoloihin ja -varoihin sekä ilmastonmuutokseen. Arvioinnin avulla pyritään varmistamaan yhteensopivuus ohjelman ympäristötavoitteiden ja kestävä kehityksen periaatteiden kanssa. Arvioinnissa selvitetään suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköiset merkittävät vaikutukset. Koska Uusimaa-ohjelman vaikutusten arvioinnissa on otettu ekologisten vaikutusten lisäksi huomioon myös ohjelman sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset vaikutukset, puhutaan ympäristövaikutusten arvioinnin sijaan laajemmin vaikutusten arvioinnista.

Uusimaa-ohjelman vaikutuksia arvioi ohjelman laadintaan osallistuneista Uudenmaan liiton asiantuntijoista muodostettu SOVA-ryhmä. Vaikutusten arviointia tehtiin koko Uusimaa-ohjelman valmistelun ajan.

Uusimaa-ohjelman vaikutusten on arvioitu olevan suurimpia osaamisen, kiertotalouden ja resurssiviisauden toimenpiteissä. Hiilineutraali Uusimaa on ohjelman keskeinen tavoite. Ohjelman strategiset painopisteet ohjaavat yhdyskuntarakenteen ja liikenteen ratkaisuja. Kokonaisarvioinnissa ohjelmalla on toteutuessaan merkittävästi myönteisiä vaikutuksia. Merkittävimmät myönteiset yhteisvaikutukset kohdistuvat talouteen ja ihmisiin. Erittäin myönteisesti maakuntaohjelman on arvioitu vaikuttavan yritysten kehittymismahdollisuuksiin. Muilta osin vaikutusten on arvioitu olevan myönteisiä tai jonkin verran myönteisiä.

Jonkin verran kielteisiä vaikutuksia on tunnistettu kotitalouksien kustannuksiin, lähivirkistysalueisiin ja kaupunkiluontoon, liikkumisen tarpeen vähenemiseen sekä energiaan ja ilmastonmuutoksen hillintään kohdistuen. Näiden osin kiristyvien ympäristövaatimusten ja sen edellyttämän rakentamis- ja muun toiminnan, yhdyskuntarakenteen tiivistämisen ja yleisen taloudelliseen kasvuun liittyvien paineiden merkitys on kokonaisuuden kannalta vähäinen. Voimakkaimpien myönteisten taloudellisten ja ihmisiin kohdistuvien vaikutusten ohella on vaikutusten arvioitu kokonaisuudessaan olevan selvästi myönteisiä ja myös ympäristön kannalta selkeän positiivisia.

LÄHDELUETTELO

Aalto (2017). *Alojensa kärkeä*. [viitattu 29.6.2017] Saatavilla: <http://www.aalto.fi/fi/about/ranking/>

Aho, Hanna (toim.), (2014). *Ympäristön tila Uudellamaalla 2013, näkymiä*. (Helmikuu) 2014. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Ahtokivi, I. (2017). Lauri Ihalainen: Kierto- ja jakamistaloudesta uutta kasvua. Julkaistu Verkko uutisissa 31.07.2017. [viitattu 30.8.2017]. Saatavilla: https://www.verkkouutiset.fi/politiikka/lihalainen_kiertotalous-68362

Ailisto, H. et al. (toim.) (2016). *Onko Suomi jäämässä alustatalouden junasta?* Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 19/2016. [viitattu: 8.5.2017]. Saatavilla: <http://bit.ly/1STS8bg>

Ajatushautomot - Kalevi Sorsa -säätio (2017). *Kalevi Sorsa -säätion Uudenmaan tulevaisuustarkastelun analyysi*.

Ajatuspaja - Toivo (2017). *Uudenmaan tulevaisuustarkastelun analyysi – Näkemyksiä välttämättömistä toimenpiteistä ja varautumissuunnitelmista*.

Ajatuspaja – E2 (2017). *Raportti e2:n analyysistä ja suosituksista Uusimaa 5.0 - Jotakin parempaa: Uudenmaan liiton tulevaisuustarkasteluun*.

Ajatuspaja- Visio (2017). *Uudenmaan tulevaisuustarkastelun analyysi*.

Alaja A. (2016). *Yrittäjähenkkinen valtio. Uusi avaus innovaatiopolitiikkaan*. Kalevi Sorsa -säätio 2016.

Aro, T. (2016). *Muuttoliikkeen vaikutus alueen elinvoimaan ja vetovoimaan. Kiinteistöväilytyksen markkinat ja markkinointi 8.11.2016*. Helsinki, 46 ppt.

Benkler, Y. (2004). *Sharing nicely: On shareable goods and the emergence of sharing as a modality of economic production*. The Yale Law Journal, 114, 273–358. doi: 10.2307/4135731.

Botsman, R., & Rogers, R. (2010). *What's mine is yours: The rise of collaborative consumption*. New York: Harper Collins.

Byles, D. (2015). *Urban poverty and the dangers of unplanned city growth*. [viitattu: 30.8.2017]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=grUGObjdLc>

Dufva, M. et al. (2017). *Miltä näyttää työn tulevaisuus? Tilannekatsaus ja kuusi muutuskulkua*. [viitattu 24.5.2017] Saatavilla: <http://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/Milt%C3%A4+n%C3%A4+ytt%C3%A4%C3%A4+ty%C3%B6n+tulevaisuus/s/674fd30e-f47e-40b3-9a56-0d23f9c7d86f?version=1.0>

Energiatoteellisuus (2017). *Kaukolämpö tuotetaan lähellä asiakasta*. [viitattu 4.9.2017]. Saatavilla: https://energia.fi/perustietoa_energia-alasta/energiantuotanto/kaukolämmön_tuotanto

Espoon kaupunki (2017). *Espoo-tarina: "Espoo on Euroopan kestävin kaupunki jatkossakin"*. [viitattu 12.9.2017]. Saatavilla: [http://www.espo.fi/fi-FI/Tyo_ja_yrittaminen/Espootarina_Espoo_on_Euroopan_kestavin_k\(125864\)](http://www.espo.fi/fi-FI/Tyo_ja_yrittaminen/Espootarina_Espoo_on_Euroopan_kestavin_k(125864))

ESRI. Maps & Data for ArcGIS. [viitattu 9.3.2017]. Saatavilla: <http://www.arcgis.com/home>

Euroopan komissio (2016). *InfoRegio. European Regional Competitiveness Index*. [viitattu 12.6.2017]. Saatavilla: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/

European Commission Directorate-General for Regional and Urban Policy (DG Regio), Orkestra Basque Institute of Competitiveness, and Social Progress Imperative (2016). *European Union Regional Social Progress Index*. [viitattu 5.6.2017]. Saatavilla: <http://www.socialprogressimperative.org/custom-indexes/european-union/>

Eurostat (2017). *Tietokantataulukot. Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates)*. Eurostat, Luxembourg. [viitattu 26.10.2017]. Saatavilla: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

EY (2017). *Opportunity and potential. EY's Attractiveness Program Nordics 2017*. EY:n selvityksiä. [viitattu 26.10.2017.] Saatavilla: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Attractiveness_Program_Nordics_2017/\\$FILE/EY-Nordics-Attractiveness-Report-2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Attractiveness_Program_Nordics_2017/$FILE/EY-Nordics-Attractiveness-Report-2017.pdf)

Financial Times, fDi Magazine (2016). *European Cities and Regions of the Future 2016/17 rankings*. [viitattu: 15.5.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/17684/European_Cities_and_Regions_of_the_Future.pdf

Finavia (2016). *Liikennetilastot 2016*. [viitattu 10.8.2017]. Saatavilla: <https://www.finavia.fi/fi/tietoa-finaviasta/lentoliikenne/tilastot/2016/>

Gustafsson, R., Jääskeläinen, M. & Maula, M. (2013). *Innovaatiotoiminta ja globaalit arvoverkostot*. Policy Brief. [viitattu: 15.5.2017] Saatavilla: https://www.tekes.fi/globalassets/global/ohjelmat-ja-palvelut/kampanjat/innovaatiotutkimus/policybrief_4_2013_gfi.pdf

Hanska, J. (2017). *Tulevaisuus hanskassa: Öljymiehen tunnustuksia*. YLE, podcast. [viitattu 23.10.2017]. Saatavilla: <https://areenayle.fi/1-4256464>

Helsingin kaupunki (2017). *Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021*. [viitattu: 25.8.2017] Saatavilla: <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/kaupunkistrategia/strategia-ehdotus/>

Helsingin kaupunki (2015). *Helsingin ilmastotiekartta 2050 on valmistunut*. [viitattu: 28.4.2017]. Saatavilla: <http://www.stadinilmasto.fi/2015/03/26/helsingin-ilmastotiekartta-2050-on-valmistunut/>

Helsingin kaupungin tietokeskus (2016). *Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2015–2030*. Tilastoja 2016:1. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

Helsingin yliopisto (2017). *Mikä yliopistoranking?* [viitattu 29.6.2017]. Saatavilla: <https://www.helsinki.fi/fi/yliopisto/mika-yliopistoranking>

HSL (2013). *HLJ 2015 – Liikemistottumukset Helsingin seudulla 2012*. HSL:n julkaisuja 27/2013. Helsingin seudun liikenne, Helsinki.

Hutschenreiter, G. et al. (2017). *Suomen innovaatiopolitiikan OECD-arviointi 2017*. Työ - ja elinkeinoministeriön julkaisuja 25/2017. [viitattu 29.6.2017]. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80084/TEMjul_25_2017_verkkokjulkaisu.pdf

Kauppalehti (2017). *Jakamistalous laskee yrittämisen kynnystä*. Julkaistu 7.6.2016. [viitattu 7.4.2017]. Saatavilla: <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/jakamistalous-laskee-yrittamisen-kynnysta/t35bcXj>

Kiiski Kataja, E. (2016). *Megatrendit 2016 – tulevaisuus tapahtuu nyt*. Sitra. [viitattu 15.6.2017]. Saatavilla: https://media.sitra.fi/2017/02/23211717/Megatrendit_2016.pdf

- Kovuranta, E. (2017). Yllättävä tieto: Helsinki matkalla maailman suurimmaksi matkustajatasotamaksi – nyt tasoissa Britannian Doverin kanssa. Julkaistu Ylellä. Viitattu 8.8.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9754915>
- Laakso, S. (2017). Uudenmaan aluetalouden skenaariot sekä väestö- ja työpaikkaprojektiot. Taustaselvitys Uusimaa-kaavan 2050 ja Uusimaa-ohjelman valmisteluun. Uudenmaan liiton julkaisuja E 179 – 2017. [viitattu: 4.7.2017.]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/19412/Aluetalouden_skenaariot_seka_tyopaikka_ja_vaestoprojektiot_E179-2017.pdf
- Lehto, M. et al. (2017). Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 30/2017. [viitattu: 14.6.2017]. Saatavilla: <http://bit.ly/2s9QyxS>
- Liimatainen, K. (2017). Slush-vaikuttajien mielestä Suomi on tärvännyt liikaa aikaa soteen, kikyyn ja keskioluisiin – ”Meidän pitää rakentaa maailman parhaita yrityksiä”. Julkaistu Helsingin Sanomissa 24.7.2017. [viitattu 2.8.2017]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/talous/art-2000005300828.html>
- Luoto, L. et al. (2017). Uusimaa 5.0 – Jotakin parempaa. Uudenmaan tulevaisuustarkastelu 5.0. Uudenmaan liiton julkaisuja E 18. [viitattu: 4.7.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/19633/Uusimaa_5.0_-_Uudenmaan_tulevaisuustarkastelu_2050_%28E182-2017%29.pdf
- Maa- ja metsätalousministeriö (2017). Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta. Ruoka2030 – Suomi - ruokaa meille ja maailmalle. [viitattu: 6.7.2017]. Saatavilla: <http://mmm.fi/documents/1410837/1923148/Ruokapolitiinen+selonteko+Ruoka2030/d576b315-41fe-4e9d-9d02-8462c5ae5895>
- Mazzucato, M. (2013). *The Entrepreneurial State. Debunking Private vs. Public Sector Myths*. London: Anthem Press.
- Mellon, J. (2017). *Investing in the longevity*. Presentation at the Digital Health World Congress 2017.
- Myllyniemi, S. (toim.) (2017). *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2341-5568 verkkojulkaisu nro 56, Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 111, Kenttä. [viitattu 5.6.2017]. Saatavilla: https://tietoaunorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Motiva (2017). *Uusiutuva energia*. [viitattu: 22.8.2017]. Saatavilla: https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia
- Motiva (2017). *Uusiutuva energia Suomessa*. [viitattu: 22.8.2017] Saatavilla: https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/uusiutuva_energia_suomessa
- Mustosmäki, A. (2017). *Pohjoismainen työmarkkinamalli digipaniikin aikakaudella*. Kalevi Sorsa säätiö. [viitattu 3.7.2017]. Saatavilla: http://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/2017/06/Mustosmaki_Pohjoismainen_tyomarkkinamalli_digipaniikin_aikakaudella_Sorsasaatio_WEB.pdf
- Myllyniemi, S. (2017). *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 56. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.
- Mäki, N. (2015). *New Yorkissa elinajanodote voimakkaasti yhteydessä alueen tulotasoon – entä Helsingissä?* Julkaistu Kvartti verkkolehdeissä 11.11.2015. [viitattu 7.11.2017]. Saatavilla: <http://www.kvartti.fi/fi/blogit/new-yorkissa-elinajanodote-voimakkaasti-yhteydessa-alueen-tulotasoon-enta-helsingissa>
- Neuvonen, A. (2016). *Jakamistalous tulevaisuuden ilmiönä*. [viitattu 7.4.2017]. Saatavilla: <http://www.slideshare.net/DemosHelsinki/jakamistaloustulevaisuuden-ilmin>
- Opetushallinto (2017). Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. *Yliopistotutkimuksen suorittaneiden sijoittuminen*. Opetushallinto, Helsinki. [viitattu 26.10.2017]. Saatavilla: <https://vipunen.fi/fi-fi>
- Parjanne, A. & Huokuna, M. (toim.) (2017). *Tulviin varautuminen rakentamisessa, Opas alimpien rakentamiskorkeuksien määrittämiseksi ranta-alueilla*. Ympäristöopas. Suomen ympäristökeskus, Ilmatieteen laitos, Ympäristöministeriö ja Maa- ja metsätalousministeriö. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/135189>
- Pasonen, J. (2017). *Oletko huomannut, ilmasto muuttuu?* Luonnonvarakeskus. Julkaistu Maaseudun Tulevaisuudessa 6.2.2017. [viitattu: 6.7.2017]. Saatavilla: <https://www.luke.fi/mt-oletko-huomannut-ilmasto-muuttuu/>
- Rifkin, J. (2011). *Third Industrial Revolution: How Lateral Power Is Transforming Energy, the Economy, and the World*. New York: Palgrave MacMillan.
- Rifkin, J. (2009). *The Age of Access*. Penguin Books, New York.
- Rikama, S. (2017). *Voimakkaasti kasvuhakuiset pk-yritykset*. TEM-analyyssejä 77/2017. [viitattu 12.9.2017]. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79254/voimakkaasti%20kasvuhakuiset%20pk-yritykset.pdf?sequence=1>
- Rode, P. (2016). *The integrated ideal in urban governance: compact city strategies and the case of integrating urban planning, city design and transport policy in London and Berlin*. Doctoral thesis, The London School of Economics and Political Science.
- Rode, P. et al. (2009). *Cities and social equity: inequality, territory and urban form*. Urban Age Programme, London School of Economics, London, UK. ISBN 9780853284185.
- Rodrik, D. (2011). *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of World Economy*. W.W. Norton & Company.
- Sitra (2014). *Kiertotalouden mahdollisuudet Suomelle*. Sitran selvityksiä 84. Sitra, Helsinki.
- Sitra (2017). *Yhteisöllisyys*. [viitattu 14.6. 2017]. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteisollisyys/#ajankohtaista>
- Sitra (2017). *Seuraava erä*. [viitattu 24.5.2017]. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/seuraavaera/#mista-on-kyse>
- Sitra (2016). *Kierrolla kärkeen - Suomen tiekartta kiertotalouteen 2016–2025*. Sitran selvityksiä 117. [viitattu: 27.4.2017]. Saatavilla: <https://media.sitra.fi/2017/02/24032626/Selvityksia117-2.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2015). *Parempaa terveyttä genomitiedon avulla - Kansallinen genomstrategia - työryhmän ehdotus*. Raportteja ja muistioita (STM): 2015:24. [viitattu 21.5.2017]. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126268/URN_ISBN_978-952-00-3586-0.pdf?sequence=1
- Strandell, A. (2017). *Asukasbarometri 2016 – Kysely kaupunkimaisista asuinympäristöistä*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2017. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Sundarajan, A. (2016). *The Sharing Economy: The End of Employment and the Rise of Crowd-Based Capitalism*. (MIT Press).
- Suomen virallinen tilasto (2017). *Kasvuyritystiedot maakunnittain toimialan, kokoluokan ja kasvuvauhdin mukaan*. Toimialoitainen yritystietopalvelu. Tilastokeskus, Helsinki.
- Suomen YK-liitto (2015). *Kestävän kehityksen tavoitteet - Agenda 2030*. [viitattu 8.9.2017]. Saatavilla: <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>
- SYKE (2017). *Elinympäristön tietopalvelu Liiteri. Maankäyttö maakunnittain*. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Syke, Aalto & Ilmatieteen laitos (2017). *Ilmastonmuutoksen vaikutukset Suomen talouteen ja Ilmastonmuutos ja maailmantalous*. [viitattu 18.10.2017]. Saatavilla: <https://ilmasto-opas.fi>

Tekes (2017). *Terveysteknologia on edelleen yksi nopeimmin kasvavista korkean teknologian ventialoista*. Tekesin verkkouutinen. [viitattu 26.10.2017]. Saatavilla: <https://www.tekes.fi/nyt/uutiset-2017/terveysteknologia-on-edelleen-yksi-nopeimmin-kasvavista-korkean-teknologian-ventialoista-suomessa/>

THL (2017b). Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet, ind. 4284. *Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

THL (2017d). *Tulotason mukaiset terveyserot ovat edelleen suuria*. Suomen sosiaalinen tila -raporttisarja 3/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Tilastokeskus (2017). PX-Web-tietokannat. Eurostatin avaintaulukot. Kansantalous. [viitattu 24.8.2017]. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Eurostat/Eurostat__kan/tgs00036.px/?rxid=a0cf5e97-3aba-4125-a50d-2c7763b8a48b

Toimiala Online. Tilastokeskus. Taulukko: Alueella työssäkäyvät (työpaikat) 31.12.2014

Tulli (2017). *Tavaroiden ulkomaankauppa maakunnittain vuonna 2016*. [viitattu 10.8.2017]. Saatavilla: <https://tulli.fi/documents/2912305/4426912/Tavaroiden+ulkomaankauppa+maakunnittain+vuonna+2016.pdf/c6b2eeb0-41c9-4850-bc09-44e7d85a9e9?version=1.0>

Turvallisuuskomitea (2017). *Suomen kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelma 2017-2020*. ISBN: 978-951-25-2908-7 [viitattu 14.6.2017]. Saatavilla: www.turvallisuuskomitea.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö (2014). *Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategia*. TEM raportteja 12/2014. [viitattu 21.5.2017]. Saatavilla: <https://tem.fi/documents/1410877/2871099/Terveysalan+tutkimus+ja+innovaatiot+oiminnan+kasvustrategia+26052014.pdf>

Uudenmaan ELY-keskus (2016). *Vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitys: Vaiheet 1, 2 ja 3*. Uudenmaan ELY-keskus, raportteja 111/2016. [viitattu: 6.7.2017]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-544-3>.

Uudenmaan ELY-keskus (2014). *Ympäristön tila Uudellamaalla 2013*. [viitattu: 7.9.2017]. Saatavilla: [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tila_Suomessa_2017/Ympariston_tila_Suomessa_2013/Ympariston_tila_Uudellamaalla_2013\(27618\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tila_Suomessa_2017/Ympariston_tila_Suomessa_2013/Ympariston_tila_Uudellamaalla_2013(27618))

Uudenmaan ELY-keskus (Tulossa/ luonnos 2017). *Ympäristön tila Uudellamaalla 2017*.

Uudenmaan liitto (2017). Uudenmaan liiton tietopalvelut. [viitattu: 3.5.2017]. Saatavilla: <https://www.uudenmaanliitto.fi/tietopalvelut>

Uudenmaan liitto (2016). *Hiilineutraali Uusimaa 2050 –tiekartta*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 150 -2015. [viitattu: 28.4.2017]. Saatavilla: http://www.uudenmaanliitto.fi/files/16769/Hiilineutraali_Uusimaa_2050_tiekartta_E_150_-2015.pdf 24.2.2017

Uudenmaan liitto (2016). *Kasvihuonekaasupäästöt*. [viitattu 15.6.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/tietopalvelut/uusimaa-tietopankki/alue_ja_ymparisto/kasvihuonekaasupaastot

Uudenmaan liitto. *Uusimaa-kaava 2050: Uudenmaan rakennemallit*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 191 - 2017. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/20941/Uudenmaan_rakennemallit_-_Uusimaa-kaava_2050_9628E191-2017%29.pdf

Uudenmaan liitto & Ramboll Finland Oy (2017). *Helsinki-vantaan lentoasemalla merkitys ja vaikutukset Uudellamaalla*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 188 – 2017. [viitattu 10.8.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/20319/Helsinki-Vantaan_lentoaseman_merkitys_ja_vaikutukset_9628E188-2017%29.pdf

Ympäristöministeriö (2017). *Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 – Kohti ilmastoviisasta arkea*. Ympäristöministeriön raportteja, 21/2017. [viitattu 18.10.2017]. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80703/YMra_21_2017.pdf?sequence=1

Vigna, P. & Casey, M.J. (2016). *The Age of Cryptocurrency: How Bitcoin and the Blockchain Are Challenging the Global Economic Order*.

Wennberg, M. et al. (2017). *Alueiden vahvuuksien analyysi*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2017. [viitattu 29.6.2017]. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79987>

Wijkman, A. & Skånberg, K. (2015). *The Circular Economy and Benefits for Society, Jobs and Climate Clear Winners in an Economy Based on Renewable Energy and Resource Efficiency. A study pertaining to Finland, France, the Netherlands, Spain and Sweden*. A study report at the request of the Club of Rome with support from the MAVA Foundation, 59 p.

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi